

BARANGOLÁS SZÁRFÖLD MÚLTJÁBAN

Szerző:
Bakodi László

Szerkesztette:
Szollinger Katalin

Külső borítót és belső grafikát szerkesztette:
Marton Bianca

Elülső borítókép:

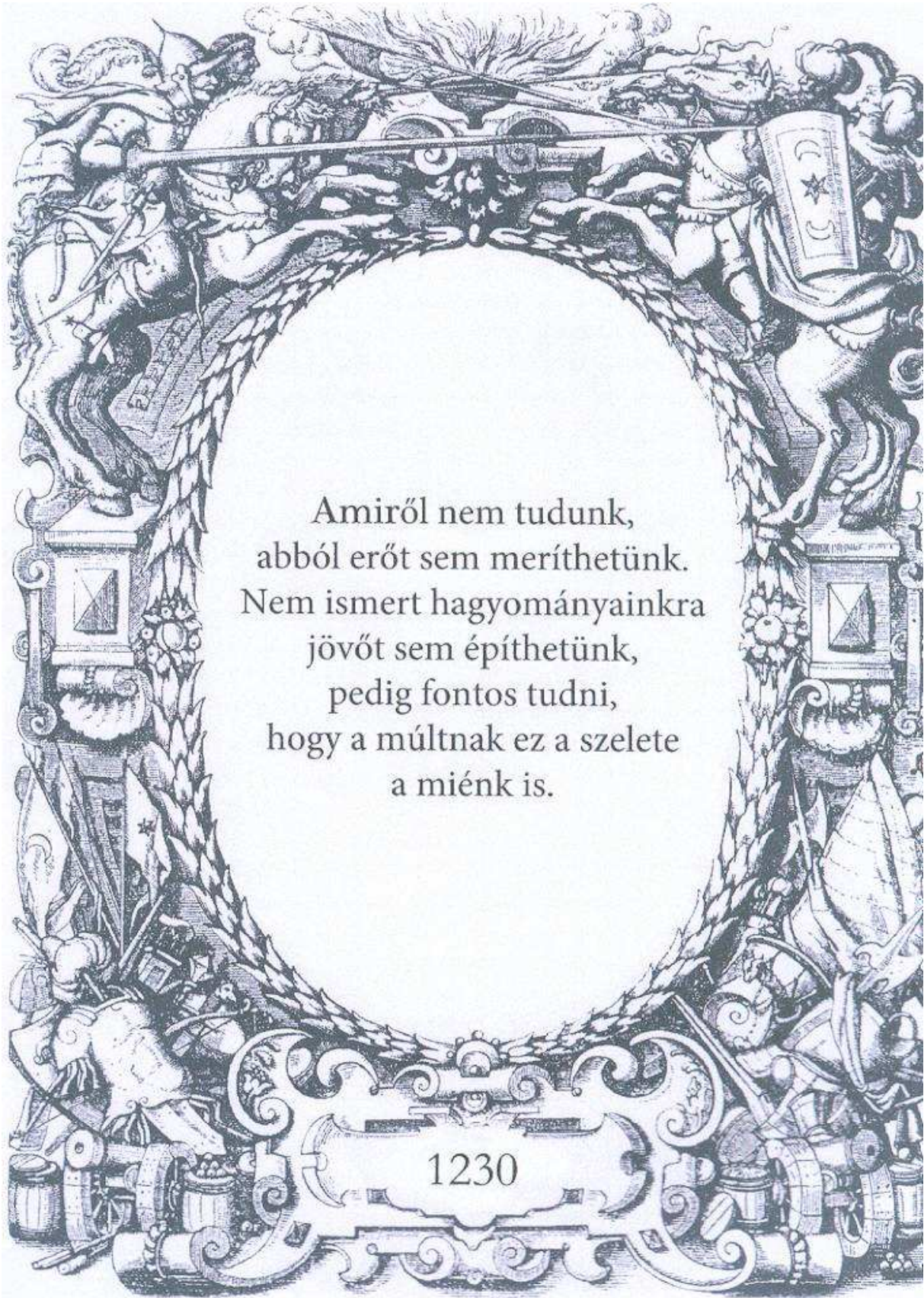
A szárföldi római katolikus templom Vitus- oltár freskója,
amely az 1761. június 15-ei tűzvész emlékére készült.

Hátsó borítókép:

Az 1800-as években használatos községi pecsét lenyomata.

Szár föld, 2011.

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz a szerző írásbeli hozzájárulása szükséges.

Amiről nem tudunk,
abból erőt sem meríthetünk.
Nem ismert hagyományainkra
jövőt sem építhetünk,
pedig fontos tudni,
hogy a múltnak ez a szelete
a miénk is.

1230

Magyar Föld

Eget karcoló sziklák,
s puszták vége,
Földnek smaragdja,
tengerek kéke,
Aranykalászt lengő rónák éneke,
Így indult az idetérő ősök élete.

Gyilkos hordák tizedelték hamvunk,
s szentek lettünk,
de másé otthonunk.
Rabként a szabadság dalát zengtük,
Segíts nagyvilág, fájón üzentük.

Magunkra maradtunk
e földön árván,
Barátok, társak nélkül körbezárván.
Földünkről az idegent
ki nem üthettük,
S a rögökbe csak
a fájdalmat ültettük.

A sors, egy parancs
vagy titkos béke,
s odalett e csodás föld
szent emléke.
Doberdónál, a véres Don-kanyarban,
ott adtál földet Atyánk
a magyarnak.

De nekünk az a kő,
az a táj nem kell.
Ez a mienk,
még ha halált is termel.
S útjaink, ha bár merre is
kanyarodnak,
őrizd meg E földet
a magyaroknak!

Felber Zsolt

Polgármesteri ajánlás

*„Az a nemzet, amelyik emlékeit veszni hagyja,
az a saját síremlékét készíti,
és az vesztesége az egész emberiségnek.”*
Ipolyi Arnold

Tisztelt Olvasó!

Kik vagyunk, kik az őseink, honnan jöttek, és mi hová tartunk, melyek voltak Szárföld község történetének főbb állomásai? Ezekre a kérdésekre kísérel meg Bakodi László, a lelkes helyi lokálpatrióta a könyvben választ adni, összegyűjtve és a Kedves Olvasónak egyben átadva valamennyi, a községgel kapcsolatos adatot. Falunk szülöttjének fáradtságot nem ismerő, odaadó, hasznos és értékes munkájáért ezúton is köszönetet mondok. Reméljük, hogy az első kötetet követni fogja a krónika folytatása, mely a falu történetét napjainkig felöleli.

Szárföld több száz éves múltja, pusztulása és megújulása, lakóinak máig tartó küzdelme, eredményei, céljai egyaránt indokolták egy összefoglaló helytörténeti kiadvány megjelentetését. Messziről jött őseink jól választottak, amikor a Rábaköz és a Hanság-medencének találkozásánál lelték meg új hazájukat. A ránk hagyott örökséget őrizve építjük, szépítjük, fejlesztjük tovább falunkat. A kötetben a feledésbe ment, vagy eddig nem ismert események leírását a település gazdasági-társadalmi változását tükröző adatokat és sokatmondó képeket talál. Szárföld mindig is egyszerű emberek faluja volt. Lakosai kétkezi munkájából élő parasztemberek köréből került ki, akik számára mindig fontos volt, hogy lakóhelyük egyben otthonuk is legyen.

A településünkhöz való kötődés természetesen különböző mélységű. Az ország más tájairól ide érkezők, az itt születettek, de már nem itt élők gyakran rácsodálkoznak arra, amit látnak. Minden ismerős, mégis mennyi minden más, mint az ő gyermekkorukban. Sok régi ház helyén újak állnak, a tiszta, virágos utcák, rendben tartott oktatási, egészségügyi intézmények, középületek, parkok, játszóterek vonják magukra a figyelmet.

Hittel és reménységgel ajánlom Szárföld krónikájának első kötetét a falu lakóinak, szülőfalunktól elszakadt földijeinknek és mindazoknak, akik szívükön viselik községünk sorsának alakulását. Kívánom, hogy kötetünk tovább erősítse a szülőföld iránti szeretetünket. Nem utolsó sorban ajánlom községünk fiataljainak okulás, tisztánlátás, tapasztalatszerzés és tanulás céljából. Ezzel az óhajjal, tisztelettel és szeretettel kívánom, hogy minden szárföldi család könyvespolcán ott legyen a falu története.

Szárföld, 2011. március 28.

Horváth Ferenc
Polgármester

Előszó

Szárföld egy település a térképen, de nekünk a világ közepe. Viharos időket élt meg, ennek ellenére fenn tudott maradni.

Én itt születtem, de őseim az 1700-as évek végén még Potyondon laktak, mégis elkötelezett törzsgyökeres szárföldinek tartom magam, azon oknál fogva is, mivel anyai ágon felmenőim már az ófaluban is itt éltek és átvészelték a török dúlást is. Mindig érdekelt a történelem, kiváltképp a hadtörténelem, gyermekkoromban szinte áhítattal hallgattam az öregek esténkénti beszélgetéseit, ahol a háborús élményeken kívül a faluval kapcsolatos történetek is előkerültek. Most is szinte fülemben hallok ezeket a beszélgetéseket.

Hálás vagyok a sorsnak, hogy hallgathattam Bárkovics Lajos, Boros József, vitéz Péntek Sándor, közö Szalai József, Szalai Sándor, Varga László, nagyapám: Bella István és nagyanyám: Bognár Mária elbeszélésein keresztül Bognár János és Bognár Mihály első világháborús harctéri, illetve a faluval kapcsolatos történeteit. Örülök annak is, hogy forgathattam dédnagyapám, Bakodi Gyula, nagyapám, Bakodi Lajos, testvére, Bakodi Ernő, valamint nagyanyám, Borsodi Jolán reám maradt írásos hagyatékát.

Gyermekeként érdekesnek tűnt, felnőttként szenvedéllyé vált a kutatás. Ahogy szaporodtak a jegyzetek, úgy erősödött bennem az elhatározás, hogy a gyarapodó anyagot egyszer rendszerezni kell. Így jutottam el végül a könyv megírásának gondolatához.

Nehezen indult a munka. Sokszor jutott eszembe és töprengtem el az író Alekszandr Polescsuk örök érvényű mondásán, miszerint „Minél magasztosabb a cél, annál nehezebb a hozzá vezető út.”, de ahogy a dokumentumokat elemezve és olvasva mindinkább előrébb jutottam, és kirajzolódni kezdett a falu története előttem, megnyugvás töltött el. A folytatáshoz nagy kedvet adott, hogy a meglévő anyag rendezgetésén kívül személyesen is megkereshettem a falubeli embereket, akik megosztották velem élményeiket, történeteiket, valamint a tulajdonukban lévő tárgyi emlékeket.

Őszinte köszönetemet és hálámat fejezem ki Bárkovics Józsefnek, Báthory Tibornénak, Bella Gyulának, Bella Gyulánénak, Bognár Józsefnének, Bognár Mihálynénak, Boros Géának, Boros Géánénak, Gábor Imrénének, Gábor Józsefnének, Horváth Endrénak, Horváth Ernónénak, Kapui Józsefnének, Károlyi Gyulánénak, Kiss Józsefnek, Kovács Erzsébetnek, id. Lócsi Istvánnak, Nagy Imrénének, kisutcai Nagy Józsefnek, Németh Imrénének, Péntek Györgynek (Fő u. 93.), felső Péntek Gyulának, Rosta Sándornak, Szalai Jánosnénak (Honvéd utca 17.), Szalai Józsefnek (Fő u. 64.), Szűcs Endrénak, Vörös Jánosnénak, amiért a segítségemre voltak. Így kerekedett ki a történelem és a történet.

Külön köszönetemet fejezem ki Horváth Ferenc Polgármester Úrnak, hogy az első perctől kezdve támogatásáról biztosított, és elősegítette a könyv megjelenését.

Szárföld, 2011. március 26.

Bakodi László
Szerző

Hol helyezkedik el falunk a világban?

Mióta vagyunk a Kárpát-medencében? Honnét jövünk? Avagy itt vagyunk az ősidők óta?

Ezeket a kérdéseket a történészek, az archeológusok próbálják megválaszolni. A válaszadáshoz az archeogenetika hívható segítségül. 2000. november 10-én megjelent a világ vezető tudományos lapjainak egyikében egy tizenkét professzor által írott cikk. Ők a legelismertebb tudósok az ősgenetika területén a világban. Arra keresték a választ, hogy Európa őslakosságának ős-európai génjei a különböző, ma élő népek fiaiban milyen arányban lelhetők fel. A kérdést föl lehet tenni így is: Ki képezi Európa őslakosságát? Az eredmény döbbenetes! Az Európában élők közül mi, magyarok 95%-ban hordozzuk az európai ősgént!

Ha a régészeti feltárások alapján szűkebb körben, a Szárföldhöz közeli területeken vizsgálódunk, akkor megállapíthatjuk, hogy már az időszámítás előtti időkben is lakott volt településünk, illetve az ófalu környéke. A területet legkorábban valószínűleg a kelták lakták, az őket leigázó rómaiaknak¹ pedig szállás-, illetve őrhelyeik voltak ezen a vidéken. A rómaiak uralmát 433-ban a hunok döntötték meg, majd 453-ban, Atilla halála után, a környéket feltehetőleg longobárdok szállták meg. Eleink a IX. században jelentek meg e területen, ekkor a vidéket Sur vezér és nemzetsége vette birtokába. Nevük az Osl nemzetségben él tovább. Besenyő eredetűnek tartják őket.

Szárföld története

Földrajzi elhelyezkedése, nevének eredete

A település Győr- Moson- Sopron megye középső részén, Csorna és Kapuvár között helyezkedik el. A községet kettészeli a 85-ös számú főútvonal, valamint a GYSEV vasútvonal. Közigazgatási területe: 17,5 négyzetkilométer.

A falu nevével kapcsolatban talán sokak előtt nem ismert, hogy a ZAAR (szár) szó szláv eredetű, jelentése tar, kopasz. A névadással kapcsolatban csak a szájhagyományra tudunk támaszkodni: amikor Zoltán vezér a besenyőket e vidékre telepítette, a települést Vazul testvérének, Szár Lászlónak adta, akit azért neveztek Szárnak, azaz kopasznak, mert borotváltatta a fejét.

Szárföld első írásos említése a XII. század végén történik. A helységnév különféle alakban fordul elő az okleveleken:

¹ Pannónia meghódítását Augustus kezdte, és az időszámításunk utáni években Tiberius fejezte be.

1297: terre Kissen zaar
1331: zaar
1433: zarfeld
1450: sarfewelde.

Utunk az új faluig

1230.

II. Endre király az Osl comes-nak² adományozta az akkori lakott települést. A település (ófalú) a mai falutól 2 km-re északra helyezkedett el a lápvidék határán, keletről, délről és nyugatról kisebb megszakításokkal erdőség borította. Ebben az időszakban a művelhető földek nagysága még minimális volt.

Az ófalú területét a levegőből vizsgálva a falu kissé elnyújtott formát mutatott kelet-nyugati elhelyezkedéssel, kb. 300×300 m területen. A talajszíneződés jól kivehető, főleg talajművelést követően.

1400.

A Kisfaludy és a Mihályi családok birtokolták a vidéket, majd zálogjogon Ládonyi György fia, Ládonyi János birtokába került.

1450.

Csornai István birtokolta a területet, amit leánya, Jeromina örökölt, majd nővére, Krisztina és férje, Thuróczy György foglalta el a birtokot.

1536.

Enyingi Török Bálint szerezte meg a birtokjogot, utódai 1618-ig bírták a földesúri jogokat. Az eltelt földesúri időszakban a megművelhetőség érdekében mind nagyobb és nagyobb területeket szakítottak ki az erdőségekből. Ezeket nevezték irtásföldeknek. A falut a kegyúr által megbízott személy, a bíró felügyelte egy személyben.

1594.

A rábaközi török megszállás és pusztítás következtében SARFEWELDE annyira elpusztult, hogy 1619-ig mindössze 3-4 család lakta.

² A comes szó arra utal, hogy a honalapítók közé tartoztak felmenőik.

1622.

Ekkor indult meg a falu újjáépítése, ez a nagy esemény már az új földesúr, Nyáry Miklós nevéhez fűződik, aki a Török család egyik nőtagját vette feleségül, így a Török birtokok legnagyobb része az ő kezére került. Megkezdte a falu újratelepítését is!

1624.

Eszterházy Miklós nádor lett a falu ura, mert Nyáry Krisztinát nőül vévén megkapta a Nyáry család birtokait. A falu fejlődésében nem történt megtorpanás az új földesúr érkezésével. A falu családjai közül a Bellák és a Kőrösök voltak nemes rendűek. Jobbágycsaládjai közül a Halász, Kis, Németh, Pintér, Rácz, Vörös nemzetségek 1650 táján tűntek fel először.

A falunak van temploma és korcsmája.

1659.

A község faépítésű temploma teljesen elhagyatott volt ebben az időben, csak a falai álltak. A templom feltehetőleg 1622 után épülhetett, Nyáry Miklós uradalma alatt.

1660-70.

A templomot újjáépítették, mennyezete famennyezetes volt. A lakosság száma növekedett.

Nagyboldogasszonykor a csornai premontrei prépost híveket vezetett „nagy processzióval”³ Páliba. Mivel a magyarkeresztúri evangélikusok nem voltak hajlandóak harangozni, a prépost vesszőt ragadott, egy evangélikust megvesszőzött. A körmeneten résztvevő szárföldiek „fegyverre” kaptak s hazakergették, illetve a temetőbe szorították a keresztúri lutheránusokat.

1683.

Kara Musztafa Bécs felé vonuló seregei megsemmisítették a falut. A falu lakossága a falutól dél-nyugatra fekvő erdőségekbe menekült. A törökök az erdőt felgyújtották, sokan pusztultak el. Ez a határrész a mai napig őrzi nevében e szörnyű tragédia emlékét: ÉGETTERDŐ.

³Processzió: körmenet

1697.

Sarfewelde lélekszáma 333 fő.

Élet új helyen

1700.

Új élet kezdődött új helyen! Elődeink az ófalutól délre, a mai faluhelyen kezdtek el építkezni. A terület továbbra is Eszterházy birtok volt. A falu templomához viszonyítva észak-nyugati vonalban helyezkedett el a fő építkezési irány.⁴ Ez a templom faépítésű volt, a temetkezési hely a templom északi oldalán terült el.

1704.

Labanc rációk portyáztak a környéken, de a falu nem sínylette meg jelenlétüket.

1708-09.

Bottyán János kurucok elűzték a labancokat. A falu terjeszkedett a templomtól déli irányba.

1714.

A település lakosainak száma 200 fő volt. A lélekszám valószínűleg az ekkor dúló pestisjárvány következtében csökkent le. Saját tanítóval rendelkezett a falu. A tűzvész által elpusztított templomot újjáépítették, a tűzvészben több lakóház is leégett. A templom védőszentjének Szent Lukács evangélistát választotta a falu keresztény népe.

1728.

A jobbágycsaládok közül a Bognár, Boros, Borsodi, Bujtás, Gábor, Giczi, Hancz, Horváth, Karaffa, Komlósi, Kövér, Lócsi, Molnár, Nagy, Orbán, Péntek, Rosta, Szalai, Szunyogh, Takács, Varga és Vigh nemzetségek jelentek meg elsőként a falu életében.

Szaarfeolde jobbágyságának megélhetését biztosító telki állomány:

Szántó: 1 083 kishold

⁴ Kisutcai rész

Rét: 636 kishold
Jobbágy: 49
Zsellér: 32

1752.

Telki állomány:

Szántó: 805 kishold
Rét: 416 kishold
Irtás: 78 kishold
Jobbágy: 55
Zsellér: 28

A század közepén súlyos terheket, robotot teljesítettek Szaarfeolde lakói. 1752-ben panaszolták, hogy évente tízszer Bécsújhelyre kellett fuvart adniuk. Panaszukat a soproni törvényszéknél protestálták, kérésük részben meghallgatásra talált. Eszterházy nádor kegyes megfontolással enyhítette a terheket.

1761.

Június 15-én a falu és határának egy része teljesen leégett igen erőteljes jégesővel kísért vihar és sokszoros villámcsapás következtében. A természeti csapás során a templom is leégett. Nagy nehézségek közepette megkezdődött az újjáépítés.

1767.

A plébános, Pál atya a falu elöljáróival és a lakossággal egyetértésben megszervezte a tűzőrséget. A tűzőrség napi 7 személyből állt, ebből 2 személy volt állandó (bakterok), ők vigyázták napnyugtától hajnalig a falut és környékét. Tűz esetén kolompszóval riasztották a falut. Az őrségben még közreműködött a szolgálatos strázsamester és a 2 strázsa. Felszerelésük 2 db csáklya, 10 db csákány, 10 db lapát, és a 10 db szalmakötegből font pemét volt. Napközben a soros házi tűzör őrködött. Az éjjeli bakterokat a falu fizette.

Az uralkodó, Mária Terézia mérsékelte a jobbágyterheket, illetve lehetővé tette, hogy a jobbágyok elvándoroljanak más kegyúrhoz, akitől jobbágytelket kaphattak⁵ 52 napi ígás vagy 104 napi gyalogrobot kötelező teljesítése fejében. Többnyire majorsági földeken végezték a robotmunkát. Szaarfeolde-et egyetlen jobbágy sem hagyta el, sőt inkább itt telepedtek le néhányan a környező majorságokban.

Az úrbéres birtokviszonyok 1767-ben:

Telkes jobbágy: 54

⁵ Egy-egy telek nagysága 16-20 hold lehetett.

Házasszellér: 27
Házatlan zsellér: 13
Összes úrbéres: 94
Telkes jobbágyok úrbéres földterülete: 1 274 mh
Teljes úrbéres földterület összesen: 1 274 mh

1778.

Szaarfoelde telki állománya:

Szántó: 1 020 kishold
Rét: 206 kishold
Irtás: 400 kishold
Jobbágy: 59
Zsellér: 40

1782.

Herczeg Eszterházy Miklós felépíttette a templomot, a tornyot Szárföld község építtette. *A község örök időkre vállalja, hogy jó karban fogja tartani.* A tornyot, illetve annak szerkezetét Vörös József ácsmester készítette el. A toronysisak négy oldalán egy 40×60 cm-es ablakszerűséget hagytak ki, a torony lépcsője idáig vezetett. Az ablakot a mester neve után „vörös liknak” nevezték, helye a mai napig látható. A bakteroknak naponta négyszer kellett felmenniük a „vörös likhoz”, hogy megkémeleljék a falut és annak határát, tűz esetén pedig riasszák a falut.

1783.

A falu legrégebb ismert pecsétjén a következő felirat volt olvasható:

SZAAR FEOLDE PECSETI

A pecsét mezejében egy derékszögben behajlított kar három szál leveles búzakaralászt tartott.

A falut a bíró a plébánossal közösen igazgatta.

1783-ban a falu lakosainak száma 827 fő, lakóházainak száma 101 db volt.

1797.

November 14-én Hancz Ádám és Madarász Erzsébet hitvestársak a farádi út mellett fájdalmas szobrot, a templom mellett pedig kőkeresztet állítottak.

1803.

Üzemben volt a település uradalma. Földjeinek nagyobb részét a jobbágyaktól visszaváltott irtásföldek alkották.

1809.

Már álltak az urasági majorok. *Herceg Eszterházy kegyúrhoz tartozó majorságok a szárföldi határban:*

- *Hidas-major,*
- *Szállás-major,*
- *Zsidó-major (valószínű, hogy az egykori Zungár-major),*
- *Macska-major.*

Sor került a temető kijelölésére.⁶ Ravatalozó nem volt, a szokásoknak megfelelően háznál tartották a virrasztást, de halottkém már tevékenykedett a településen.

Napóleon csapatai sarcolások közepette keresztülvonultak a községen.

1826.

Március 4-én a kapuvári jobbágyzendülés híre eljutott a faluba, de a falu bírása, Borsodi László „csendet” parancsolt látván a közben (április 18-án) Kapuvár felé vonuló katonaságot.

A faluba egy Kismer nevezetű vándorló kovácslegény érkezett, aki szerkesztett egy oltófecskenőt, amivel kiegészült a tűzvigyázók felszerelése. Érdekessége volt, hogy ha szívott, akkor nem nyomott (fecskenendezett), de ha nyomott, akkor még 40 km-re is ellökte a vizet.

1828.

A község telki állománya:

Szántó: 1 023 kishold

Rét: 229 kishold

Jobbágy: 78

Zsellér: 69

⁶ A mai temető.

A település lélekszáma 1 024 fő, a település házainak száma 140 db volt ebben az évben a nyilvántartások szerint.

1832.

Szalai József szárföldi lakos és családja keresztényi tiszteletből és hálából kőkeresztet állított a veszkényi út mellett. A kőkereszt 10 forint 50 krajcárba került.

1847.

Boros István és Szalai Erzsébet hitvestársak háromszor 63 korona pinzt helyeznek alapítványi letítbe a plébánián, hogy a kamataibul évenként egy énekes misét mongyanak boldogulásukért, a maradék kamat meg tetessik a szeginyek alapjába.

A falu lakóinak száma 1 054 fő.

Új idők: az 1848-49-es forradalom és szabadságharc és a falu élete

1848-49.

1848-49. a jobbágyfelszabadítás időszaka volt, ekkor szűntek meg az úrbéri terhek.

A szabadságharcban 13 szárföldi vett részt, köztük Barkovics Vendel, Bencsik József, Bognár István, Borsodi István, Borsodi János, Giczi József, Halál Mihály, Horváth György, Kurcsics János, Szalai József, mint honvédek. Szalai József Komárom várában harcolt. A csaták során Halál Mihály 22 éves és Horváth György 28 éves gyalogosok hősi halált haltak.

1849. június 10-12-én **Franz von Wyss tábornok csapatai átvonultak a falun**, hogy június 13-án megütközhessenek a csornai síkon Kmetty György ezredes csapataival. Borsodi László bíró és a falu plébánosa, Szebényi Antal alig kerülte el a Wyss tábornok által hozott halálos ítélet végrehajtását. Őket azért ítélték halálra, mert a falu lakossága akadályozta a Csorna felé vonuló osztrák csapatok mozgását.

Péntek Sándor (1829) árpási plébános tevékenyen vett részt a szabadságharcban. A plébános szárföldi származású volt.

Működött a vármegyében a postaszolgálat, ami 7-8 naponként közlekedett, és a bírói háznál (községháznál) cserélt küldeményt. A szolgálatot lóvontatású postakocsi biztosította, ami ebben az időben csak levélküldeményeket továbbított. A szolgálatot gróf Széchenyi István szervezte meg. A postaszolgálat szinte kizárólag a hivatalos levelezést bonyolította a község és az egyház viszonylatában, azaz a község és a vármegye, illetve a püspökség között.

1850.

A falu lakóinak száma 1 230 fő.

A törvényszéki nyilvántartások már nem tartalmaztak jobbágy és zsellér bejegyzéseket, csak lélekszámra vonatkozó adatot. A falut már nem a bíró irányította egyedül, hanem mellette megkezdte működését az öregesküdt és az esküdtek is. A levéltári iratok alapján az előjáróság a tehetősebb, módosabb emberekből került ki.

Az országot, így Szárföldet is, a bécsi udvarral való néma szembenállás jellemezte. A templomban a misét követően egyre többször hangzott fel a nemzetet féltő imádság és könyörgés. Ehhez a cselekedethez szükség volt egy mozgó személyre, ami Szárföldön Szebényi Antal plébános személyében volt adott.

1853.

A falu iskolával rendelkezett. Az iskolaépület a mesteri hajlékból és egy tanteremből állt, vályogfalú és zsúpfedelű volt. Elhelyezkedését tekintve a mai iskola területén feküdt. A politikai község és az egyházközség *oskolamestert* választott ebben az évben. Az oskolamesteri és kántori feladatok elvégzését Bohár Vincére bízta. A *községi előjáróság szorosan kötelezi magát a pontos fizetésre (a mester és a kántor fizetéséről van szó).*

Bohár Vince javadalmazása és szerződése lefektette, hogy miket biztosít számára a község. A szerződés száma: 25224. *A hatályos szabályozás 61.§-ának tartalma szerint fogalmazták meg a szerződést, illetve foglalták bele az alábbi kötelezettségeket:*

- gyermekenként kap 21 váltó krajczárt,
- minden egy házaspár évenként egynegyed pozsonyi mérő tiszta rozsot ad,
- magányos özvegyek évenként négy váltó krajczárt kötelesek adni,
- jeles és fogadott ünnepre jár neki egy pint bor,
- közönséges temetésért kap 10 váltó krajczárt,
- öreg misekori éneklésért jár neki 15 váltó krajczár, kis misekor jár neki 7 váltó krajczár,
- hirdetőírásért jár neki 3 váltó krajczár,
- esküvőkor jár neki 10 váltó krajczár,
- tűzifát kap, vágással és behordással,
- örölni való gabonáját a malomba viszik,
- a községi legelőt öreg- és aprómarhája tekintet nélkül használhatja,
- szénáját a község adja, egy ökrös szekérre valót.

Bohár Vince megígéri, hogy úgymint az egyházi, úgymint a világi községnek javát szolgálja, és panaszra okot nem ad és nem szolgáltat.

A döntési jegyzőkönyv aláírói:

*Borsodi László bíró
Szalai József öregesküdt
Péntek István esküdt
Nagy János esküdt
Hancz János esküdt
Szebényi Antal plébános*

1857.

A község iskolabevallása: 1857. május 28.

Védúr: Eszterházy Pál herczeg

A tanítót ajánlja:

- herczeg Eszterházy*
- helybeli plébános*
- politikai község*

Az iskolaház a község tulajdona.

Az iskolában van egy tanítószoza.

A tanítószemélyzet lakása áll: kettő lakószoba, konyha, kamra, istálló és sziny.

Az iskolaház állapota: középserű.

Iskolaköteles gyermekek száma: 199. Fiúgyermek: 108. Nőgyermek: 91.

Az oktatás: délelőtt- délután 2-2 óra.

Az iskolabevallási jegyzőkönyvet aláírták:

*Szebényi Antal plébános
Bohár Vince iskolatanító
Péntek István bíró
Hancz János öregesküdt
Szalai Pál iskolafelügyelő*

1861.

Az országot ideiglenes jelleggel katonai igazgatás alá helyezték. A bécsi udvar bezáratta a megyei és városi (vármegyei és járási) törvényhatóságokat, korlátozta a községi előljáróság munkáját. Szaporodtak a katonai zaklatások a faluban, Szárföld egyébként is rebellis falunak számított 1849. június 12. napja óta, a falu plébánosa pedig folyamatosan ébren tartotta a nemzettudatot.

1864.

November 9-én megegyezés jött létre a földesúr és volt jobbágysai között. Ennek értelmében az 57 ötnyolcad telek mindegyike után 8-8, összesen 457 kishold legelőt juttattak az úrbéresnek. Az utóbbiak kezén talált 95 hold maradványföld megfelelő megváltása ellenében továbbra is a volt jobbágysoké maradt. Erdőjárandóságukat,

telkenkint 1 holdat a kapuvári Iharos erdőben adták ki nekik. Gyakorlatilag ettől az időtől kezdve lehet kialakultnak tekinteni a község területi határát.

1867.

Augusztus 23-án a falutól délre kigyulladt a határ, a „vörös liknál” kémlelő tűzőröknek volt köszönhető, hogy idejében észrevették a tüzet. Az egész falu népe kivonult, lajtokban és szapuló sajtárokban hordták a vizet szekereken. Talán 15-20 holdnyi kepe égett csak el, a lábon álló gabona meg sem gyulladt. Mire az uradalom cselédjei megérkeztek a Szállás- és Hidas-majorból, arra a szárföldiek már megfékeztek a tűz terjedését. Ekkor ezeket a hercegi uradalmakat cseh származásúak bérelték, ezért az urak egy a kornak megfelelő szívó-nyomó kocsi fecskendőt hozattak Csehországból, amit a szárföldi tűzőröknek adományoztak.⁷

Az uradalmi területet, így Szárföldet is, a zsandárok tartották felügyeleti ellenőrzés alatt, beleértve a majorságokat is. A kiegyezést követően Magyarországon feloszlatták a zsandárságot, létrejött a **csendőrség**, ettől kezdve a „kakastollasok” ellenőriztek. A faluba érkezésükkor a paphoz és a bíróhoz mentek először „vizitre”. A településen pihenő helyiségük volt, amit a politikai község tartozott fenntartani. Évi 20 korona bérletet fizetett érte a község.

1868.

Kiss Pál és neje 200 korona adományt helyez el a plébánián, kikötve és meghagyva, hogy évenként egy misét mondjanak a családjá lelki enyhüléséért. A megmaradó kamat pénzből meg a szegén alapot támogatják minden évben.

Szalai Pál és neje szintén 200 korona adományt helyez el, ugyanazon feltételekkel, mint az előző család.

Az alapítóányi adományozó iratokat aláírták:

Boros Sándor plébános

Borsodi Sándor egyházatya

Szalai György egyházfi

Nagy Sándor czémester

Ezen adományokat a politikai közösség és az egyházközség közösen alapítványként kezelte, szigorú felügyelet mellett, még a püspökség is nyilvántartotta, sőt láttamozta. Az alapítványi pénzeket kihelyezték a falubeliakhoz 3-6%-os éves kamatra, így fedezték az adományozók akaratát. Példamutató az a tény, hogy kivétel nélkül minden esetben az alapítványtevők adakoztak a szegények pénztárának is! A szegényeknek juttatott adományt minden év december 31-én az esti harangszó előtt a plébániaházban osztotta ki a bíró és a plébános közösen. Ekkor kapták meg a falu „alkalmazottai” is éves járandóságukat. A szegénységi elbírálást közösen végezte a bíró, a plébános, az öregesküdt és egy esküdt.

⁷ A fecskendő 1952-ig volt meg.

Zalka János püspök teljesítette a község azon kérését, hogy jelöljön ki szentségimádási napot a részére. *A püspök megköszönve a szárföldiek katolikus hitbuzgalmát november 30. napját, Szent András apostol megünneplését jelölte ki szentségimádási napnak, az imádást reggeltől estig határozta meg.*

Ehhez az évhez még egy fontos esemény köthető, ami meghatározta a falu további életét. A Habsburg Birodalom ekkor vette föl az Osztrák-Magyar Monarchia és az Ausztria-Magyarország hivatalos nevet.⁸ A közigazgatási levelezés és a katonai vezényleti nyelv a német lett. Ez a nyelvezeti forma rendkívüli feszültségeket okozott, főleg a katonaságnál, mivel a besorozott katonákat a rebbelió elkerülése végett közös ezredekbe helyezték, így gyakran csak egy-egy szót értettek meg a vezényletből. Ezeken az állapotokon később a nemzetiségi törvény változtatott.

1869.

Az Úr esztendejének augusztus 9. napján a község „könyörgő” kérése meghallgatásra talált! Méltóságos és Főtisztelendő Zalka János győri püspök úr rendelete engedélyezte a szárföldi fiókközségben felállítandó **plébániát**. Jelen volt a veszkényi plébánia házban Németh József veszkényi helyettes lelkész, Boross Sándor káplán (Szárföld), Orbán György kanonok, Takács Ignác alesperes, valamint Veszkény és Szárföld községi előjárósága teljes létszámmal.

„Nem csak hasznos, hanem szükséges a plébánia felállítása, mert a templom mindkét helyen aránylag kicsi, így az anyaszentegyház parancsainak nem lehet eleget tenni, főleg ünnepeken, szinte parancsoló szükség van a plébániára.” Így nyilatkoztatják ki érveiket a jelenlévő szárföldiek. A főméltóságú herceg védúr a jogokat és kötelezettségeket vállalni kegyeskedik az új plébániával és a politikai községgel kapcsolatban.

A község előjárósága kötelezi magát, hogy igazi keresztényekhez méltóan támogatják a plébánost és a plébániát. A politikai község 315 forint fizetést ad a plébánosnak, továbbá 60 mérő gabona járandóságot:

*20 pozsonyi mérő búzát,
20 pozsonyi mérő rozst,
20 pozsonyi mérő árpát.*

Ezeket a terményeket évenként Szent István királ napjára befogja szolgáltatni a plébánia házba.

A jegyzőkönyvet aláírták:

*Orbán György kanonok, rábaközi főesperes
Takács Ignác alesperes, mihályi-i plébános
Veszkényből 11 fő (politikai község részéről)
Szárföldről:*

Szalai Vendel templomatya

⁸ K.U.K., azaz Kaiserlick und Königlich - Császári és Királyi.

Hancz Görgy öregesküdt
Rosta István esküdt
Boross Ferencz esküdt
Palkovics János esküdt
Péntek Pál esküdt
Komlósi István esküdt
Pintér József esküdt
Hancz József esküdt
Péntek György esküdt
Simon Ferencz esküdt
Szattler János jegyző
Rosta Sándor bíró
Németh József k. lelkész
Boross Sándor káplán

Eszterházy Miklós herceg a falunak adományozott 5.000 forintot, a plébánia létesítésére pedig 2.000 forintot fordított.

Az örök emlékezés okáért, a boldogságos Szűz Mária tiszteletére felső Medgyesi Ferencz és testvére, György a falu északi határában kápolnát épít. A kápolna fenntartását utódaikon keresztül örök időkre vállalják.

Eszterházy Miklós védúr értesíti a községet, hogy Szebényi Antal címzetes kanonok elhalálozott, de továbbra is javadalmat adományoz a községnek és a plébániának. Az a Szebényi Antal halt meg, akit Wyss osztrák tábornok 1849 júniusában halálra ítelt.

A lakosság száma 1869-ben 1 426 fő.

1870.

Bucsis Mihál csináltatott a templomba egy Szent Mihált ábrázuló képet, válulla a kép föntartását és ha esetleg javítanyi köllene arra is ad majd pénz, egészen addig, amíg meg nem hal.

A Kapuvár és Csorna közötti utat igazgatták és renoválták, Szárföldről is dolgoztak a munkálatokon. Ez az út ÖREGORSZÁGÚT néven ismert, a falutól kb. 2 km-re található déli irányban. A farádi út (a mai 85-ös út) még csak egy egyszerű földút volt.

1871.

A szárföldi plébánia templom kezelői és a község előjárósága a temetőben emelt és folyó hó (június) 15-én ünnepélyesen felszentelt kőkereszt fönttartásáról a község lakói egyenként és egyetemesen gondoskodni fognak, és erre magukat és utódaikat kötelezik.

*Aláírták: Boross Sándor plébános
Nagy Vendel bíró*

Szalai Vendel öregesküdt
Nagy István esküdt
Vörös István egyházatya
Boros Ferencz iskolaszéki elnök

Magyarországi Országgyűlés.

Mi alulírottak, mint a szarvasi plébánia
templom- vagyónának kezelői, és körjegyzőség
exennel kijelentjük, hogy Szarvason a temetőben
ismelt, és felgyűlt kőkeresztet, a körjegyzőség
toll körkeresztet éppen fenntartásáról, a körjegyzőség
kőkeresztet és egyetemesen gondoskodni fog
is erre magukat és utódjaikat kötelezik oly for-
mán, hogy ha a helybeli plébános ur, és az egy-
ház vagyónának kezelői szükségének fogják
annak megújítását vagy kijavítását, a körjegyzőség
lakói körjegyzőség által azt azonnal fogadhat-
veendik. -

Fő főispánok, Megyei Püspök és Máltázás
hoz azért alázatosan folyamodunk, hogy ez a
püspöki oklevél püspöki hatalmánál fogva
helyben hagyni és megerősíteni kezessédjön.

Az alapítványi oklevél 3 példányban ki-
adunk, hogy azok egyike a f. t. egyház megyei fő-
tálca letöltesse, a második a szarvasi templom la-
dáiban, a harmadik pedig a körjegyzőség la-
dáiban.

Szarvason Szarvasi János 25. 1897.

Boross László
plébános

Nagy Vencel birtok
Szalay Vencel öregek
Nagy István esküt

Szalay Vencel egyház atya

Vörös István egyház atya

Boross László esküt, iskolavizsgálóknak

A temetőben felállított kőkereszt irata.

1872.

A község előjárósága szerződést köt a helyi plébánossal, kötelezi magát arra, hogy évenként 2 szekér szénát, 2 szekér szalmát, 1 szekér fát a plébánia házhoz szállítani, továbbá 2 hold földet elmunkálni, learatni, és a terményt beszállítani köteles. Amennyiben megváltásban egyeznek meg, akkor a politikai község köteles minden év augusztus 20-áig Boross Sándor plébános úrnak 97 forintot kifizetni. A szekér 4 ökrös hosszúszekér!

A szerződést aláírták:

*Nagy István bíró
Boross Sándor plébános
Nagy Vendel öregesküdt
Borsodi Gáspár esküdt
Hancz Péter esküdt
Szalai Vendel esküdt
Borsodi László esküdt*

1873.

*A szárföldi VISITATIONIS ACTA szerint a templom nagyharangját 1847-ben, a kisharangot 1870-ben, a lélekharangot 1847-ben öntötték Sopronban, **Seltenhofer Frigyes** öntödéjében.*

Az iskola 2 tantermes, egy kántortanítói lakással bír. Nem jó állapotban van. A plébániaház elfogadható állapotban van. A község házai megszámozottak, a községi utak járhatóak. A községet 1 zsidó család lakja. A község katolikus vallású.

A község tanítói birtokából a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút vasútépítés céljából kisajátított 1 876 négyszögöl területet, amiért a községnek 403 forintot fizetett.

Melynek erejénél fogva stárföldi község alótartoz-
 eljárásága ezennel minden községek elhatározása erejénél
 fogva kinyilatkoztatja illetőleg a község mint jogi testület
 nevében kötelezőleg elismeri, minemint a Győr-Ménfőcsanak
 egyházi vasutársaság által meg, az 1873 évi folyamán a
 stárföldi rom. kath. tanító birtokból a vasut országra kiva-
 járatott 1876 □ ölt levő terület örökös ára fejében a nevezett
 társulat által több részben kifizetett összesen 400 for. irván
 négyszázharom forintot levő tőke ösreget, továbbá ugyan-
 csak a nevezett társulat által az említett évben a stárföldi
 jegyző birtokból a vasut országra kiva-
 járatott 1892 □ ölt levő terület örökös ára fejében a nevezett vasutársulat ál-
 tal szintén több részben kifizetett összesen 217/54 for. ir-
 vában kétszázharminchétf forint 54 for. levő ösreget község
 néven az akkor községi eljáráshoz a község mint jogi testü-
 let pénzaira javára felvettük és bevételeztük és ezen
 ösreget a fennnevezett rom. kath. tanítói és község jeg-
 zői javadalom javára köteleztük és illetőleg kötelezőleg
 elismerjük, hogy a község mint jogi testület a fentebb ki-
 tűntetett kétféle ösregekkel a rom. kath. tanítói és
 jegyzői javadalom részére tartozik és ennek folytán ugyan-
 csak a község mint jogi testület nevében és képviselésében
 világosan köteleztük magunkat, hogy a fentebbi tőke
 ösregek után az idősebb törvényes stárföldi kamatozatot és
 ventként az idősebb stárföldi rom. kath. tanítói és községi eszt.
 leges községi részére mint jogszerező járó évi javadal-

1876.

Megépült a Sopron-Győr közötti vasútvonal a falu déli határán. Megállóhely is épült hozzá őrházzal. Reggel 7-8 óra között Sopron felé, 2 óra körül Győr felé, este („esti harangszókor”) Sopron felé ment személyvonat. Tehervonat csak egy-egy haladt át a falun 10-12 tehervagont vontatva. A menetrend nem volt annyira pontos, szinte mindig késésben voltak a személyvonatok.⁹ A postai küldemények gyorsabbá váltak, a faluban már postahelyiség is működött a volt Sági Jenő féle házban.

1880.

A községben hivatalosan megalakult az önkéntes tűzoltó egyesület. Saját szabályzattal bírt, a parancsnok és a beosztottak kötelesek voltak rendelkezései szerint cselekedni. Havonta egyszer, vasárnap délelőtt a mise után gyakorlatozni szoktak a kocsi-fecskendővel. Minden évben Szent Istvánkor bált tartottak, a belépőjegy árát a működésükre fordították. A belépődíjat még az is el szokta küldeni az egyesület részére, aki a bál tájára sem ment, ilyen megbecsülésben tartották a tűzöröket a falubeliek. A testület tagjai a báli belépődíj révén befolyt pénzből egy jelképes összeggel minden évben támogatták a községi szegényalapot. Az egyesület első parancsnok Horváth Ferencz volt.

A község lélekszáma 1 441 fő. Házainak száma 197.

1882.

A község kijelöli a tanítói és a jegyzői földeket (ez a mai 85-ös út és a vasút közötti terület, a futballpályai rész, és a mai Béke utcai terület).

<i>Tanítói birtok:</i>	<i>1 276 négyszögöl</i>	<i>403 forint</i>
<i>Jegyzői birtok:</i>	<i>692 négyszögöl</i>	<i>212 forint</i>

Június 3-án aláírták:

Boros Sándor plébános
Rosta István bíró
Szattler János jegyző
Hamar Péter tanító
7 esküdt
Kovács Antal szolgabíró
Nagy Sándor számvevő

Sopron Vármegye Köztörvényhatósági Bizottsága jóváhagyta 1883. június 12-én.

⁹ A személyvonatokat postavonatnak nevezték a szárföldiek.

1883.

A 44. törvénycikk kimondta, hogy Rába-szabályozási járulékot köteles a község fizetni.

Erre az időre kialakult az egységes faluhely. A templom környéke sűrűbben lakott volt, mint a település egyéb része. Gyakorlatilag működött az utcai rendszer, igaz még utcanevek nélkül, csak általános megnevezések használatával (pl.: köz, kisutca, alsó utca, felső utca, stb.). A házakat számozottság alapján „kataszteri” nyilvántartásban tartották. Az udvarokat, telkeket a közösségi modell jellemezte, gyakran 4-5 család is lakott egy-egy udvarban, sőt nem volt ritkaság, hogy egyetlen közös konyhát használtak, az ún. szabadkonyhát. A több generációt is felölelő családok egy – egy lakrészben éltek.

1885.

A farádi út mellett 1797. november 14-én felállított szobor elavult, ezért helyére új lourdes-i Mária szobrot emeltek. A templom melletti elavult kőkereszt helyére szintén új, díszesebb keresztet állítottak. A költségeket néhai Hancz Ádám és Madarász Erzsébet alapítványi maradék pénzéből fedezték. *A fenntartásukat továbbiakban a politikai község vállalja.*

1891.

A szárföldi egyház és politikai község „alázatos” kérelemmel fordult a győri püspökhöz. A püspök válaszelevele a falunak, illetve az egyházközségnek:

48. sz.

Tisztelendő Plébános Úr!

Hozzám intézett kérelmüknek megfelelően SZENT PIUS vértanú ereklyéjét a szárföldi templom számára oly engedéllyel teszem át, mely szerint azt köztiszteltetre csókolás végett leginkább OFFERTÓRIUMOK¹⁰ gyűjtésénél kiteheti Tisztelendőséged. Szent Pius vértanú legyen Isten előtt közben járó érettünk.

Győr, január 2-án 1891.

Jóakarója:

*Zalka János
győri püspök*

Közzadakozásból a falu ereklyetartót készíttetett, az ereklyetartó 95 koronába került.

¹⁰ Offertórium: 1. az istentisztelet egyik része: felajánlás, adakozás, 2. perselypénz.

Tiszteleendő Flebárnó U!

Mozzám indéssz tiérlmének megfelelő
léleg Szénz Pius vérdana ereklyéjét a
Szár földi Templom számára oly enge-
déllyel veszem át, mely szerint azt köz-
székre csokol és végett levinkább offer-
tóriumnok gyűjtésinél, kiúhethi Tisztele-
dőség. Szénz Pius vérdana legye-
Isten előtt köztengjéő érettünk.

Győr, január 27^{én} 1891.

Tiszteleendőségednek

jó utkarója

Zalka János
Győri püspök.

Tiszteleendő Boros Gábor, Szár földi p. le. t.
nos. usnak.

Dr. Zalka János győri püspök ereklyével kapcsolatos eredeti levele.

A község lakóinak száma 1890-ben 1 464 fő volt.

1896.

Eszterházy herceg kegyúrhoz tartozó szár földi határban lévő uradalmi majorságok:

Hidas-major	2 km	18 fő
Zsidó-major	1 km	46 fő

Macska-major	2 km	8 fő
Vasúti őrházak	1 km	16 fő

Szárföld község lakossága: 1 491 fő.

A falu fizetett a Rába-szabályozásért 10 forint 15 krajcárt.

Szalai Klára, mivel érezvén testi hanyatlását, végrendelkezik, és a községre hagy 2.000 forintot, a templomra 2.000 forintot, a szegény alapra 500 forintot, az Isten koporsója fenntartására 200 forintot.

Csorna, szeptember 24-én 1896.

Déri körjegyző

M. Kunigunda nővér tanú

M. Hedvig főnöknő tanú

Augusztus 9-én kelt jegyzőkönyv szerint a község előjárósága:

Rosta Sándor bíró

Szattler János jegyző

Szalai Vendel öregesküdt

Hancz György esküdt

Rosta István esküdt

Boross Ferencz esküdt

Palkovits János esküdt

Péntek Pál esküdt

Komlósi István esküdt

Pintér József esküdt

Hancz József esküdt

Péntek György esküdt

Simon Ferenc esküdt

A községi földekből a falu jövedelme: 1.933 korona 80 fillér. A politikai község szorosan együttműködik az egyházközséggel.

Községi ügyek helyegysége

Bizonyítvány.

Helynel fogva Székely község alólírott előjárás
sága a Székelyi Községi Katolikus plébánia
jövendelői és szociális alkalmából kitétele
bizonyítja, hogy a Székelyi Községi Katolikus
plébánia részére a község az előjárásról által
a hivatalból beszedett paragrafok fejezetén
járulékosul 20 pozsonyi mértő búzát, 2
pozsonyi mértő rizst és 20 pozsonyi mértő
kitétele díszolgálatát, amely díszmunkát
béli ismét az 1891 - 1895-ös évek alatt
120 forint összegű díszmunkát fejezte be.

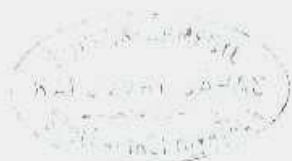
Kelt Székelyben 1896 Augusztus 9-én

Községi
Községi

Községi

Lattam.

Községi

A község 1896. augusztus 9-én kelt bizonyítványa arról, hogy
milyen járandóságokat juttat a plébánosnak.

Másolat

Lejegyzőkönyv. Mely a helyőrség és földosztelendő lakosok
megér püspök utasítása folytán a szárföldi földosztelendő
felállítandó plébánia ügyében a lakosok által 1869. évi
április hó 6-án a vesztényi plébánia házában felvett.

Tartalma nincs és fejenkénti járulékoság nincs. Az egy
előző adótt eddig 20. kr. o. e. esztendőre 1 ft. 5. kr. o. e.,
pedig a plébániából kivetett akkor 2 ft. 10. kr. a temetés
akár his gyermekek akár öreg halott egyenként 12. kr.

Deán György s. k. győri kanonok kápláni főesperes mint püspöki
küldött. Balázs György s. k. Kapuvár körzeti alesperes és
mihályi plébános mint püspöki küldött. Szalai Vándor s. k.
szárföldi templom atya Halmos György s. k. eszt. Brossa
György s. k. eszt. Brossa Ferenc s. k. Galvics György s. k. Péter
Pál s. k. Komlósi György s. k. Jinter György s. k. Halmos György s. k.
Jenter György s. k. Simon Ferenc s. k.

Ezen másolat a felvett és a szárföldi plébániában
hitelesített másolatnak vonatkozó pontjával megegyez
hitelesített másolatnak vonatkozó pontjával megegyez
hitelesített másolatnak vonatkozó pontjával megegyez

Melt Szárföld 1869. augusztus hó 9. én

Stadler János
köjegyző

Rosta Lajos bíró

Mármay Mihály
esperes

A szárföldi plébánia felállításához kapcsolódó korabeli irat.

1897.

A község vett egy tűzoltókocsi-fecskendőt, a fecskendő árának felét a vármegye adta, sőt a vármegye építtetett egy tűzoltószertárat is a templom északi oldalán. Eszterházy herceg 100 koronával támogatta az építkezést. Ez a szertár az 1970-es évek végéig maradt fenn. A kocsi-fecskendő a környék legjobb eszköze volt az elmondások alapján.

Az említett kocsi-fecskendő ma a tűzoltószertár előtt áll.

A tűzoltó szertár építésekor fellelt régi temetkezési maradványokat kiszállították a mai temetőbe, és az 1871. június 15-én felszentelt kereszt mellé hantolták el községi és papi tisztelet mellett.

1898.

Március 31-én megalakult a Szárföldi Fogyasztási Szövetkezet, elnöke Szalai Vendel lett. Igazgatósági tagok: Palkovits Géza, Ifj. Szalai István, Szabó István.

A királyi törvényszék, mint kereskedelmi bíróság:

1898. évi április 20-án 2087.sz./keresk. 1898 cégek jegyzékébe II. kötet 58. lapján a szövetkezetet bejegyezte.

*Thiring
előadó*

és

*Schüetzler
cégjegyzékvezető*

Augusztus 22-én Nagy György és neje, Kovács Ágnes ajándékba adják örökre és visszavonhatatlanul a tulajdonrészüket képező 58. számú ház- és 157 négyszögöles telektulajdonukat a plébániakert és az iskolaudvar nagyobbítása céljából, ily feltétel mellett, hogy a szárföldi plébános örök időn át minden év pünkösöd második napján (vagyis hétfőn) misét mondani köteles az adományozók családjáért.

Részmegosztás:

64 négyszögöl plébániakert

93 négyszögöl iskolaudvar.
A házuk pedig földi éltük után bontassék el és használtassék fel a falu javára.
Aláírták:

Rosta Sándor bíró
Boros Sándor plébános
Szattler János jegyző
Hamar Péter tanú

1899.

Március 5-én a falu közösen orgonát építtetett a templomba. Az orgona 1.210 forintba került, Nagy Géza győri orgonaépítő mester készítette el. Az orgona építésére a megbízást Rosta Sándor bíró, Szattler János jegyző, Boros Sándor plébános, Szalai Vendel öregesküdt, Palkovics Lajos esküdt írták alá. A politikai község 300 forinttal járult hozzá az orgona építéséhez.

A község megépítette a bírói házat (községházát) jegyzői lakás kialakításával, még kert is tartozott hozzá (jegyzőkert). A régi községházát le is döntötték!

A faluban működött a község tulajdonában lévő alsó és felső kovácsműhely. A felső kovácsműhely a Fő utca és az Álmos köz sarkán állt, ahol a 80-as évek elejéig találhatta meg, aki akarta. Az alsó kovácsműhely a Fő utca és a Honvéd utca délnyugati sarkánál állt. A műhelyek a második világháborút követően – az 1950-es évektől – lakóházként funkcionáltak.

Működött a templomnál lévő bolt és kocsmá. Ez az épület eredetileg zsidó tulajdonú volt, később a Szárföldi Fogyasztási Szövetkezet vásárolta meg és tartotta fenn. Az eredeti tulajdonos, Biringer Hugó 1902-ben elköltözött a faluból.

A boltost és a kocsmárost a Fogyasztási Szövetkezet részvényes tagsága választotta meg nyílt szavazással. Az első kocsmáros, Horváth István (kocsmáros Pista bácsi) szakmájánál fogva gyakorolhatta a hentes és mészáros mesterséget is, amit neves bécsi mestereknél sajátított el. Gyakran taglózott le borjút és növendék tinót, amit a falubeliek a mészárszékekben megvásárolhattak. A faluban nagy tekintéllyel és tisztelettel bírt. 1945. március 20-ig folytatta kocsmárosi és mészárosi tevékenységét.

Működött az ún. Matyi kocsmá, ami a mai 85-ös út és a Fő utca északi sarkán helyezkedett el, tulajdonosa Goldschmied Mátyás volt. Az épületet úgy alakították ki, hogy a vásárba menők még az állataikat is beköthették a vendégistállóba, sőt a szekereiket is fedett helyre teheték. A Matyi kocsmá igazi útszéli fogadó volt, melyben a község is bérelt kötelezően egy helyiséget, itt volt a csendőrpihenő.

A vendégfogadót 1922-ben Megyesi József vendéglős vásárolta meg a tulajdonosától, és az 1950-es évek közepéig működtette. Ezt követően vegyesboltként hasznosították az épületet, majd az 1980-as évek közepén lebontották. Addig Megyesi kocsmá néven emlegették a falubeliek.

A faluban tevékenykedett egy másik kereskedő is, a mai kultúrház helyén. Neubauer (Néberger) Mór boltja egy igazi szatócsbolt volt, ahol szinte mindent lehetett kapni. Az elmondások szerint a tulajdonos Móric bácsi rendszerint félrenézett, ha gyerek ment be a boltba, alkalmat teremtve arra, hogy a direkt odakészített cserebogár cukorkából egyet-egyet elcsenhessenek, majd mindig eljátszotta a mérges boltost. Családja nagy tiszteletnek örvendett a faluban.

A község iskolája kettő tanteremmel működik.

Új évszázad

1900.

Új évszázad köszöntött a falura, az éjféli misén Boross Sándor plébános hálaadó beszédet mondott. Közel egy órán keresztül szónokolt, majd a községi bíró, Rosta Sándor szólt a falubeliiekhez. A misét követően egy fertályórán¹¹ át harangoztak, közben máglyát gyújtottak a „haranglábaknál”, és szentes énekeket énekelve búcsúztatták az óévet, illetve köszöntötték az új évszázadot.¹²

A falu lélekszáma 1 591 fő volt, 210 db házzal bírt a község.

A községen átvezető – ekkor még farádi út néven ismert – út földút volt, de igen jól járható. A község saját erejéből javíttatta.

Ebben az évben a községi elöljáróság elhatározta, hogy új plébániaházat létesít, az építkezést azonban később elhalasztotta, mert az iskola bővítését fontosabb feladatnak ítélte meg.

A község megépítette a bikaistálló néven ismert épületet, még itató kutat is ástak hozzá. Az épület az adott korban modern technológiájúnak számított, állatjóléti és építészeti szempontok alapján is. A környéken még sehol nem építettek ilyen ún. betontálcás mennyezetű épületet, aminek terhelhetősége a fagerendás padláshoz képest többszörös volt. A szomszédos falvakból sokan megnézték az istállót¹³. Az építkezéshez Boross Sándor plébánosnak köszönhetően a hercegi jószágkormányzói iroda is hozzájárult. A bikaistálló egyfajta mintatelepként is funkcionált.

1902.

Az Eszterházy hercegi hitbizományi javak központi igazgatósága értesítést küldött a községi elöljáróságnak, melyben tudtára adta, hogy Miklós herceg utasította a hercegi főerdészt, Wachter Lajost arra, hogy a szárföldi főtisztelendő Boross Sándor,

¹¹Fertályóra: negyedóra

¹²Bakodi Gyula nyomán

¹³Boros József nyomán

illetve a plébánia részére 20 méter tűzfát kiszolgáltasson térítésmentesen, évenként. (Az értesítés nyilvántartási száma: 686/902 Kismarton.) E gesztust azért tette Miklós herceg, mert Boross Sándor plébános a szárföldi határban lévő majorságokban a cselédség nagy megelégedésére elvégezte a pasztorációt.¹⁴ (A hercegi indokoló levél nyilvántartási száma: 54/1902 Eszterháza.)

Napirendre került az iskola bővítése, de az előjáróság megállapította, hogy az anyagiak nem teszik lehetővé a munkálatok megkezdését.

1903.

Molnár István kántortanító évi járandósága, a politikai és az egyházközség egyeztetését követően:

1. *A 67-es számú ház és melléképületének, kertjének szabad használata.*
2. *A községnek 104. számú kataszteri birtok íve szerinti 17 hold 828 négyszögöl szántó szabad használata.*
3. *5 hold földet a község megmunkál, vagy 40 korona árendát fizet.*
4. *A vasút és a cukorgyár által kisajátított illetményföld vételárának (866 korona) 8% kamata évenként (69 korona 28 fillér).*
5. *A mindennapi oktatásért tanulónként 56 fillér.*
6. *Vasárnapi oktatásért 42 korona.*
7. *Fölvigyázó jövedelem 40 korona.*
8. *Minden házaspártól egynegyed pozsonyi mérő rozs.*
9. *A község köteles a tanító által vett fát az erdőről hazafuvarozni, 3 ölet feldolgozni, őrlendő gabonáját el- és hazaszállítani a malomból.*
10. *Harangozásért egynyolcad pozsonyi rozs vagy 60 korona járandóság.*

A kántortanítónak egyéb jövedelme nincs.

A megállapodást aláírták:

Boros Sándor plébános

Péntek Lajos bíró

Szalai Vendel öregesküdt

Varga Orbán jegyző

1907.

Az iskolát renoválták és kibővítették egy tanteremmel, ezért szükségessé vált még egy tanító alkalmazása. Az állásra 9 fő jelentkezett, Budapestről és Somogy vármegyéből is.

¹⁴ *Lelkészi, pásztori tevékenység*

Az iskolaszék és a politikai község
Falkuszné Opitz Jankát
Pődör Jánost
Schürnpech Antal Milánt
tanítókat választja meg és nevezi ki iskolai oktatóknak.

Fizetésük: 800-600-800 korona, kiegészítés az állam részéről 100 korona személyenként.

A gyermek létszám: 225 fő

Tantermek száma: 3

I. tanterem: 43 négyzetméter, 84 fő

II. tanterem: 42,5 négyzetméter, 91 fő

III. tanterem: 39,5 négyzetméter, 50 fő

Az iskola 942 korona állami segély kiegészítést kap minden hónapban.

Igazgató tanító: Molnár István

A község bevétele: 16.786 korona

A falunak tulajdonában van:

4 ház, 2 kovácsműhely

6 szántóterület

900 koronás államkötvény

2 db tűzifecskendő

4 db tenyészbika

1 db tenyészmen

1 db tenyészkan

A falu bírása: Péntek Lajos

Jegyző: Varga Orbán

Még egy bolt nyílt a faluban, amit Kleizer József, illetve később Lukácsi Lajos működtetett. Ez a bolt a mai Fő utca 30. sz. alatt állt, az 1970-es évek elején bontották el.

1909.

A község bevétele: 3.920 korona 19 fillér

Bevétel pl.:

Szántóföldek hozama	1.200 korona 80 fillér
Vadászati bevétel	489 korona
Legeltetési bevétel	70 korona
Fogyasztási adó	122 korona 50 fillér
Tenyészállati fedeztetés	200 korona

Kiadás pl.:

Bíró fizetése	100 korona
Előjárók fizetése	60 korona
Főtanító fizetése	151 korona 28 fillér

<i>Bába fizetése</i>	<i>50 korona</i>
<i>Halottkém fizetése</i>	<i>30 korona</i>
<i>Kisbíró fizetése</i>	<i>84 korona</i>
<i>Faiskola rendező fizetése</i>	<i>7 korona 88 fillér</i>
<i>Csendőrpihenő bére</i>	<i>40 korona</i>

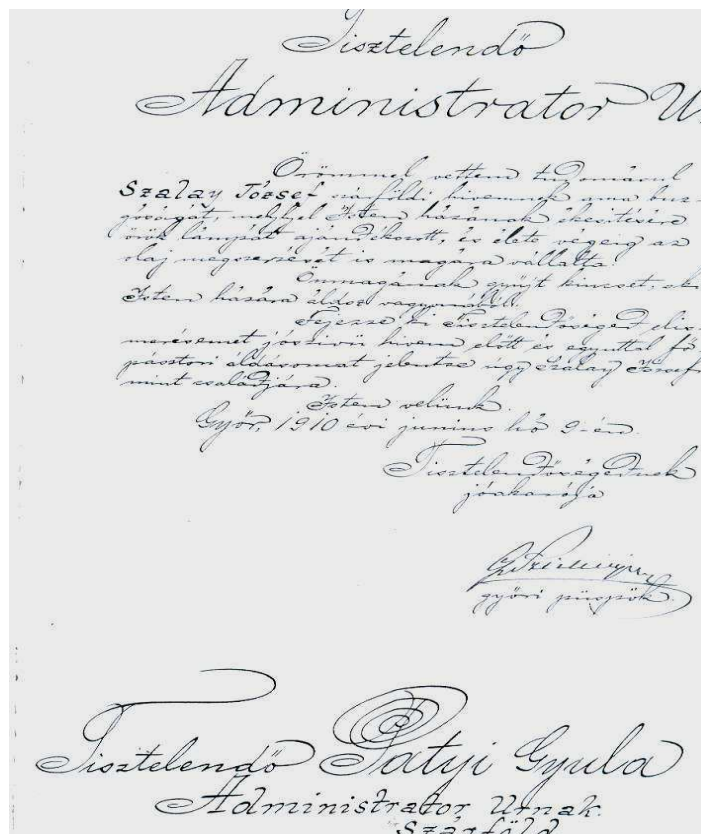
Ebben az évben találkozunk először *bába nyilvántartással*, a bába fizetést kapott a községtől. A községben bábaként Henye Andrásné szül. Péntek Marcella tevékenykedett ez időben.

Az iskolaszék és a politikai község kötelezi Schürnpeck Antal Milánt a névváltoztatásra, akinek neve a magyarosítást követően Surányi Milán lesz.

1910.

P. Antal és neje R. Mária szárföldi, ill. szili lakosok beadványt írnak Őszentsége X. Pius pápához, hogy az 1894. május 15-én érvényesen megkötött házasságukat ágytalanság és nőstehetlenség okfejtéséből semmisnek nyilvánítassék. Április 28-án a S.CONGREGATIO DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM tájékoztatást kért a plébániától és a politikai községtől arról, hogy a beadványt író felek milyen anyagi, illetve vagyoni állapottal bírnak, van-e fedezetük az eljárási költségekre. A község teljes vagyonszámbevételt végzett és tájékoztatást küldött a Szentszéknek. Őszentsége X. Pius a S. CONGREGATIO DE SACRAMENTI-n keresztül 10418/10. számon küldött levelében a házasságot felbontotta, és kegyelmesen semmissé nyilvánította 1910. június 3-án.

Szalai József öröklámpást adományozott a templomnak, és élete végéig vállalta a lámpaolaj megszerzését.

Szalai József adományozásával kapcsolatos győri püspöki köszönő levél.

Május 5-én este fél 10-kor életének 75., áldozópapságának 52. évében hosszú szenvedés után elhunyt Boross Sándor aranymisés áldozópap, szárföldi plébános. Boross Sándor 1835-ben született Boross Mihály és Gallovits Mária gyermekeként Mihályiban. Keresztszülei magiszter Kreiter János és Gallovits Antónia voltak. Temetése május 7-én, szombati nap volt. Szentmise keretében búcsúztatták, a templomban ravatalozták fel, majd kívánsága szerint a szárföldi temetőben helyezték örök nyugalomra. Ravatalánál Pál herceg nevében Pesthy Károly hercegi tisztartó helyezett el virágot. Az ispáni hivatal is képviseltette magát a szertartáson. A község szeretett, karizmatikus egyénisége, a hercegség tisztelt és elismert embere volt.

A püspökség Hadarits Kálmánt nevezte ki szárföldi plébánosnak.

A község a temető déli sarkánál megépítette kötelezően a hullaházat, és felszerelte az előírtakkal.

A község lakóinak száma 1910-ben 1 468 fő volt.

1911.

Az emberek akaratán felbuzdulva a politikai község és az egyházközség közösen elhatározta, hogy új plébániaházat épít. A régi házat ledöntötték és májusban megkezdték

az új plébánia építését. Eszterházy herceg védúr 4.000 korona támogatást adott az építkezéshez, amit a vármegyei ispáni hivatal szintén támogatott.

A községi előjáróság és az egyházközség közösen templomi előénekest, templomseprőt és sekrestyést választott.

Előénekes: Szunyog János	fizetése 20 korona
Templomseprő: Vörös Veronika	fizetése 30 korona
Sekrestyés: Nagy Sándor	fizetése 30 korona

A plébániaház október végére készült el. Igen szép épület lett, amit *a jó Isten kegyelmébe ajánlva szentelt fel a győri Püspök Úr.*

Erre az időre a gazdasági épületek is elkészültek, amik az 1970-es évek végéig álltak.

Esküvő a faluban 11, halálozás 33, születés 44 volt.

1913.

Január 1-jén a politikai és az egyházközség rendkívüli gyűlést tartott, harangozót választottak. Hancz Pál lett az új tisztes harangozó. *A politikai és az egyházközség közösen úgy határozott, hogy a harangozó ellátja a hivatalszolgai feladatokat is.*

A gyűlés elé került: *a királyi tanfelügyelő úr elmarasztalta a községet és az iskolaszéket az iskola rettenetes állapota miatt, és kezdeményezni fogja a felettes hatóságoknál az új iskola építését.* A vármegye ispáni hivatala 256/1913. KB. számú véghatározatában pontosan leírta az iskola katasztrofális, emberhez nem méltó állapotát. Meghatározta, hogy a szárföldi politikai község előjárósága és az iskolaszék május 1-jéig terjessze be az új iskola tervét és költségvetését az ispánságra. *Végül felhívattatik a kapuvári járás főszolgabírája, hogy ezen határozatuk pontos és teljes végrehajtásáról gondoskodjék.* A véghatározatot aláírta: Baán Endre főispán.

Április 25-én döntés születik arról, hogy a község kérelemmel fordul a Vallás és Közoktatási Miniszterhez.

Elkészült a költségvetés az új iskola építése, illetve a régi iskola átalakítása tárgyában. A munkálatok 60.000 koronába kerültek. Szükség volt 75 000 db téglára, 15 000 db cserépre, 150 mázsa mészre, 25 mázsa cementre. Az iskolai berendezéseket és segédeszközöket is bevették a költségvetésbe. Október 27-én elküldték a levelet a Miniszter Úrnak, ebben felvázolták a falu helyzetét, és az új iskola építéséhez hathatós támogatást kértek.

A győri püspök 8.000 korona segílyt adott az egyházközségnek.

Az iskola építése június hóban már folyt, *Aller József kónyi mester munkadíjként 4.000+4.000 koronát vett fel. Ács István süttöri mester is kapott munkadíjként 2.000 koronát.*

Az iskola részben ekkor nyerte el a mostani kinézetét és formáját. Az építkezés mind a politikai községre, mind az egyházközségre nagy terheket rótt.

A község költségvetési bevétele: 4.077korona 55 fillér

Pl:

Szántóföldekből: 1.792 korona 20 fillér

Vadászati haszonbér: 200 korona

Tagút haszonbér: 100 korona

Fedeztetési díj: 200 korona

Kiadások: 2.818 korona 4 fillér

Pl:

Bába fizetése: 240 korona

Halottkém fizetése: 30 korona

Éjjeli őr fizetése: 20 korona

Kisbíró fizetése: 84 korona

Közorvos lakbére: 95 korona 90 fillér

Csendőrpihenő bérleti díja: 20 korona

Aláírták:

Varga Orbán jegyző

Péntek József bíró

Hadarits Kálmán plébános

A közorvosi feladatokat dr. Nádudvari György látta el, aki 1912-ben Erdélyből érkezett a vármegyébe, így került a faluba. A község lakrészt bérelt részére Péntek Bálint házánál. Mivel rendelő nem volt, a betegeket háznál látta el. Ha a beteg állapota súlyos volt, országos járművel (lovasszekéren) a kapuvári kórházba szállították.

A halottkémi feladatokat Bakodi Gyula szabómester végezte, szigorú jelentési kötelezettség mellett.

Bakodi Gyula szabómester, halottkém

Március 27-én Kálmán Ferenc földműves, fertőszergényi lakos 800 korona alapítványi pénzt helyez el a plébánián azzal a kikötéssel, hogy életükben évenként egy énekes szent mise liberával tartassék Őérte és hitvestársa, Erzsébetnek testi és lelki jóvoltáért. Az összeg kamatait évenként egyenlő arányban a kántor és a sekrestyés között osztassék.

Március 31-én özv. Almási Jánosné sz. Borsodi Rozália szárföldi lakos 200 korona alapítványi pénzt helyez el a plébánián azzal a kikötéssel, hogy meghalt férjéért évenként egy énekes szentmise liberával tartassék. Borsodi Rozália halála után kettőjükért. Az összeg kamatait évenként egyenlő arányban a kántor és a sekrestyés között osztassék.

Boros Györgyné sz. Hancz Ágnes 200 korona alapítványi pénzt helyez el a plébánián azzal a kikötéssel, hogy élte fogytáig évenként testi és lelki jóvoltáért egy énekes misét mondjanak. Az alapítvány kamatait pedig a kántor és a sekrestyés között osztassék ki.

Özv. Orbán Józsefné sz. Tálos Terézia 200 korona alapítványi pénzt helyez el a plébánián azzal a meghagyással, hogy halála után férje és Őérte évenként egy misét mondjanak liberával. Az alapítvány kamatait pedig a kántor és a sekrestyés között egyenlő arányban osszák szét.

A nagy háború hatása a falura

1914.

Folyt az iskola építése. A falu lakossága erejét meghaladva tevékenykedett az építkezésen, beleértve a fuvarozási munkákat is. A községi elöljáróság egy-egy korsó borral „kedveskedett” a munkásoknak. Goldschmied Mátyás és Neubauer Mór 300-300 koronát adományoztak az építkezéshez.

Mindezen terhek mellett a falunak még arra is volt ereje és gondja, hogy az Osliba és Hanyba vezető utat renováltassa. Ez kizárólag saját elhatározásból történt.

Június 28.: Lövések dördültek Szarajevóban.

Július 23.: Osztrák- Magyar Monarchia ultimátumot adott Szerbiának.

Július 28.: Dél előtt 11 órakor általános mozgósítás volt a monarchia területén, így Szárföldön is.

A faluban mindenki a háborúról beszélt, mindenki a hálátlan szerb szomszédot akarta megbüntetni. Ez a tettekkészség később megmutatkozott abban, hogy a bevonulók nagy része önkéntes bevonuló volt.¹⁵

A mozgósítás a járási főszolgabírói hivatalon keresztül történt. A szárföldiek közül sokan a katonaidejüket töltötték ebben az időben, így alakult ki az a helyzet, hogy

¹⁵ Őket nevezték népfölkelőknek.

egyesek 4-5 évig is katonáskodnak egyhuzamban. A mozgósítást követően 107-en vonultak be a monarchia különböző helyőrségeibe. A mozgósított állományt már kivétel nélkül katonaviselt, kiképzett emberek alkották.

A júliusi 28-i mozgósítást követően augusztus 1-jén már javában zajlottak a bevonulások. A bevonultak nagyobb része a 18. honvéd- és a 76. közös gyalogezredekhez vonult be, de vonultak az 5. közös, és a 9. honvéd huszárezredekhez is szárföldiek. A 13., 5., 14., 6. tüzérezredeknel szintén szolgáltak falubeliek. A 76. gyalogezred Bécsben, a 18. gyalogezred Sopronban, az 5. huszárezred Bécsújhelyen, a 9. huszárezred Sopronban, a 13. könnyű tüzérezred Sopronban, az 5. tüzérezred Pozsonyban, a 14. könnyű tábori tarackos tüzérezred Zágábban, a 6. vártüzérezred Komáromban székelte.

Boros István őrvezető (1914)

A mozgósítottaknak minden esetben az anyaezredükhöz kellett bevonulniuk, ebből adódóan már szinte a bevonulást követően az első vonalban harcoltak. Az augusztus 1-jén Sopronba bevonult falubeliek közül egyeseknek már augusztus 8-án este indulniuk kellett a frontra.

Július 29-én éjszaka a zimonyi tüzérség és a dunai flottilla Belgrádot ágyúzta, a hadtörténelem és a történészek szerint ezen esemény tekintendő a nagy háború kezdetének.

Az első sorozást követően 12 fő vonult be.

Októberi sorozás: 42 – 50 éves korosztályból 17 fő vonult be.

Novemberi sorozás: 24 – 36 éves korosztályból 16 fő vonult be.

Bevonultattak továbbá 10 lovat és 5 szekeret. A tehervonatok szinte csak hadi szállítmányt szállítottak a vasúton, rendszeressé váltak a katonavonatok. Ha vonatot észleltek a falubeliek, vagy ha a vasúti bakter üzent meg a faluba, hogy vonat érkezett, akkor az emberek kifutottak a vasúti őrházhoz abban bízva, hogy ismerős vagy családtag van a vonaton. Sajnos volt olyan, aki itt látta utoljára hozzátartozóját (Pl.: Rosta Jánost, Mészáros Jánost).

November pótsorozás: 20 évesek közül 9 fő vonult be.

Decemberi pótsorozás: 21-40 éves korosztály közül 16 fő vonult be.

Az iskola építése, ill. renoválása részben befejeződött. Az iskolai építkezés és a háború kitörése ellenére felvetődött a templom bővítésének a gondolata, de a nehéz időkre való tekintettel végül elvetették ennek a lehetőségét.

Az iskola három tantermes időszakában (1913).

Novemberben már halottai voltak a falunak a mozgósításkor bevonultak közül (Bujtás Gyula, Borsodi Mihály). Fogságba esett Komlósi József, Németh József, Fülöp Vince, Bujtás József, Almási József, Péntek Bálint. Sebesült, rokkant lett Orbán Lukács, Horváth János, Dani István, Megyesi Mihály.

A novemberi sorozottak közül 6 szárföldi esett el, 2 esett fogságba, és 1 sebesült meg.

A szárföldiek Szerbiában, Montenegróban és Galíciában, a Visztula és a San folyók völgyében harcoltak, a harcok közepette eljutottak Szanommir, Krasnik és Komarov városokba.

A galíciai harctereken a monarchia közel 300 000 embert veszített. Sok szárföldi esett el, illetve sebesült meg itt: Tompos Sándor, Szalai Béla, Udvardi László, Kiss József, Nemes József, Kovács Sándor.

A háború hatása a fentieken kívül is érezhető volt, megkezdődött a nemzeti hadikölcsön jegyzése. A politikai község és az egyházközség 500-500 korona hadikölcsönt jegyzett annak ellenére, hogy az iskola építése nagy terhet jelentett a községnek.

A falu lakossága gyűjtést szervezett a harctereken lévőek érdekében, meleg ruhát, kesztyűt, sálát és egyéb ruhaneműt küldtek a katonáknak. Az összegyűjtött

adományokat a kapuvári szolgabírói hivatalba kellett szállítani. Az iskolás gyerekek rossz-vasat gyűjtöttek, amit a vasúti rakodótéren raktak le, ahonnan vasúton szállították tovább.

Év végére mintegy 135 szárföldi lakos harcolt a különböző harctereken. A karácsonyi szentmisét a harcoló katonákért imádkozta a falu.

1915.

A fronton lévő katonákról csak levél útján jöhetett hír. Néhány katona már a hetedik hónapja küzdött a harctereken folyamatos csatározások közepette. A harcok gyötrelmeitől kimerült szárföldi katonaemberek szenvedéseit még a mínusz 20-25 fokos hideg is fokozta. Az itthoniak csomagok küldésével próbálták enyhíteni a hozzátartozók harctéri körülményeit.

Áprilisban az országgyűlés törvényjavaslatot fogadott el. A hadkötelezettséget 19-45 éves korról 18-50 éves korra módosította.

Májusban 17 szárföldi vonult be.

Júliusban 5 bevonuló volt.

Augusztusban: 22 bevonuló + 18 bevonuló volt.

Szeptember 27-én válasz érkezik a Vallás és Közoktatásügyi M. királyi minisztertől 104821/1915.VII/a. számon az 1913. október 27-én elküldött, iskola építésével kapcsolatos kérelem méltányos elbírálása tárgyában. A miniszter úr 3.000 korona államsegélyt utalt ki az építkezés segítésére.

Sajnos egyre több halálhír érkezett a frontokról. Hadarits plébános úr minden vasárnap imádkozott a harctereken szenvedő katonákért és az elesett szárföldiekért.

Decemberben, közvetlenül a karácsonyi ünnepek előtt 5 szárföldi vonult be. Ugyanekkor bevonultattak még 4 lovat és 2 szekeret, valamint 2 zsák búzát, 2 zsák rozst és 2 zsák morzsolt kukoricát. Karácsony és szilveszter között további 9 főt vonultattak be munkás alakulathoz.

Ha a háborús körülményeket nézzük, akkor mindenképpen dicséretesnek mondható a miniszter úr 3.000 koronás segély kiutalása az iskola építéséhez, ugyanakkor a nehéz körülményekre utal az a tény, hogy 6 zsák terményt is bevonultattak.

A monarchia területén már hadigazdálkodás folyt, igaz ez főleg az iparra koncentráldott.

A mindennapi életben is egyre érzékelhetőbbé vált a háború kihatása. Ekkortájt a faluból már szinte minden iparos ember katonaként szolgált.

A karácsonyi éjféli misén Hadarits plébános úr felolvasta az összes, harctéren elesett szárföldi nevét, így emlékezve rájuk, és imádságot mondott lelki üdvükért.

Özv. Varga Vendelné szül. Iváncsics Julianna végrendeletében foglaltak alapján 200 koronát adományoz a politikai községnek, 20 koronát pedig a szárföldi szegényeknek, 20 koronát a szárföldi plébános gondozására tesz miseszolgáltatás címén.

1916.

Alig múltak el a karácsonyi ünnepek, illetve az év végi bevonulások, már januárban újbóli bevonultatás kezdődött, ami 13 falubelit érintett. Erre az időre 16 szárföldi esett el a harctereken.

A község kötelezően hadikölcsönt jegyzett, a 208349. számú járadékkönyvecskében 250 koronát, a 208350. számú járadékkönyvecskében 100 koronát. Az előbbi számlatulajdonosa a szárföldi szegényalap, az utóbbi számlatulajdonosa a szárföldi katolikus temető volt.

Özv. Molnár Mártonné szül. Takács Rozália elhunyt, hagyatékában még cselekvő életében végrendelkezően, az egyház és a politikai községre hagyott 2.160 koronát, valamint ingó és ingatlan vagyonának tetemes részét. A 3 fő szárföldinél össz. 104 korona 40 fillér követelését a temetési költségekre rendeli. Ingó és ingatlan vagyonát Hadarits Kálmán plébános és a község bírója, Boros Vince felügyeletével elárverezték, a végrendelkezést egyebekben az abban foglaltak szerint foganatosították.

Csak egy példa:

160 koronát rendel az iskolának, kizárólagos tankönyvvásárlásra, 200 koronát rendel a szárföldi szegények alapjába, 25 liter zsírjának eladási árát a szegény gyerekek oktatására rendeli.

Május 23-án az olasz kormány hadat üzent az Osztrák–Magyar Monarchiának. Felgyorsultak az események, gyakoribbak lettek a bevonultatások is. Az év augusztusában 11 fő vonult be. Ekkor vonultatták be az *öregharangot* is! Szeptemberben 12 fő vonult be. Októberben bevonultatták a *kisharangot* is! A harangok elvitelekor a plébános utasítást adott, így a harangok leszerelésük előtt hosszú harangszóval búcsúztak a falutól és a szárföldi „népektől”. November elején 2 pár lovat és 1 pár igás ökröt, valamint 1 szekeret vonultattak be.

A május utáni bevonulók valamennyien az olasz harcterekre kerültek. Az olasz arcvonal a Trieszti öböltől egészen a Stilsfer hágóig húzódott 600 km hosszban, a legvadabb körülmények között. Harcoltak szárföldiek az Isonzó völgyében, Doberdó fennsíkján, Piave di Ladore, Levico, Asiago, Arsiero környékén.

Ádáz ütközetek, kézitusák alakultak ki, sokszor gyalogsági ásóval ütötték- vágták egymást a magyar és olasz katonák. Heteken keresztül olyan piros volt a Piave folyó vize az emberi vértől, mintha piros festéket öntöttek volna bele.¹⁶

*Gábor József tizedes az I. világháborúban.
(Harcéri tevékenységéért később vitézséget kapott.)*

A csaták gyakorta heteken keresztül folyamatosan zajlottak, különösen a Doberdó fennsíkon folyt gyilkos küzdelem.

Csak az érzékeltetés céljából:

Az első isonzói csata június 23-án kezdődött és július 7-éig tartott.

A második csata július 18-ától augusztus 10-éig dült.

A harmadik csata október 18-ától november 4-éig tartott.

A negyedik november 10-étől december 14-éig húzódott. Ez volt a leghevesebb csata.

A harcok kevés szünetében a katonák kivétel nélkül imádkoztak, térdre rogyva fohászkodtak, hogy valahogy túléljék e kegyetlen küzdelmeket. Az emberek az örület határára sodródtak, a kaverna¹⁷ oldalának ugrottak, üvöltöztek, ordítottak. Sokszor az olasz tüzérség nem is az állásokat lőtte, hanem a felettük lévő hegyoldalt, hogy a lezúduló kőzuhatag minél több katonát üssön agyon.¹⁸ Ilyen körülmények között harcoltak sok társukkal együtt a szárföldi katonák, sok falubeli lelte halálát az olasz harctereken.

¹⁶ Bognár Mihály elbeszélése alapján

¹⁷ Sziklába vágott óvó- és szálláshely.

¹⁸ Szalai Sándor elbeszélése nyomán

Szárföldiek az I. világháború idején (1916).
(Baloldalon Péntek Mihály, jobboldalon Bakodi Ernő őrmester látható.)

Befejezte az iskola építését a község, így elfogadható körülmények teremtődtek az oktatás zavartalan biztosításához.

A község és az egyházközség közösen Orbán Lukács hadirokkantát választotta harangozónak és kishírónak, harangozói díjlevélben meghatározta feladatait, kötelességét és javadalmazását.

A politikai község, az iskolaszék és az egyházmegyei főtanfelügyelő, dr. Zalka László között igen éles levélváltás zajlott november 20. és december 16. között. A főtanfelügyelő erőlyesen nehezményezte, illetve jogszabályokra hivatkozva kifogásolta, hogy a községi előjáróság az iskolában egy tantermet kiürítettett, valamint a gyermekek nem teljesítették iskolába járási kötelességüket, és nem tanultak szentes énekeket. Az előjáróság és az egyházközség a háborús körülményekre hivatkozva válaszolt, leírván, hogy a faluból sokan a frontokon harcolnak, így a gyerekeknek a házi és a mezőgazdasági munkákban kell részt venniük, de a tanítási elmaradást vasárnaponként pótolják. Dr. Zalka László 1728/1916. sz. levelében utasította az iskolaszéket a korábbi 1567/1916. sz. levélben foglaltak maradéktalan megszüntetésére, mert az ispáni hivatalnál fegyelmi eljárást fog kezdeményezni minden érintettel szemben. Az iskolaszék és a községi előjáróság megszüntette a felvetett problémát.

1917.

A háború kézzelfoghatóan érezte hatását, sok terményért csak bolettával, azaz érték csekkel voltak hajlandóak fizetni.

Márciusban 5 szárföldi vonult be, kivétel nélkül mind a 17 éves korosztályból.

Áprilisban 5+2 fő vonult be, 18 évesek.

A májusi bevonulás 15 főt érintett, ők 17-18 évesek voltak.

Ebben az évben több szárföldi frontkatona is szabadságra jöhetett jutalomból. Ők igen lehangoló képet festettek a harctéri állapotokról, amit csak szűk családi körben tehettek meg, mivel szigorúan ellenőrizték, ill. megtorolták a „rémhír” terjesztést. Ők beszéltek első ízben a mérges gázzól és a fronton agitáló bolsevista egyénekről.¹⁹

Augusztusban bevonult 5 fő 19 éves szárföldi.

November 21-én meghalt Ferenc József, az új uralkodó, IV. Károly szinte már trónra lépését követően a béketárgyalás lehetőségeit kereste. A faluból több embert nem vonultattak be, igaz, erre az időre szárföldi viszonylatban az érintett korosztályok teljesen kimerültek, illetve kifogytak.

A pénz szép lassan inflálódási ágra tért.

A frontokon rendszeressé vált a katonák barátkozása, sőt a katonák „megegyeztek” abban, hogy csak a levegőbe, nem egymásra lőnek.²⁰ Ezeket a közeledéseket a tisztek hallgatólagosan elnézték.

A katonák, de a hátszági lakosság is, beleuntak a háborúba. A békét óhajtotta mindenki, de arra még sokáig kellett várni.

A keleti arcvonalakról átirányított alakulatok, köztük sok szárföldi katona, az olasz harctérre kerültek, és az őszi-téli offenzíva kapcsán eljutottak Udine, Aviano, Oderzo, Canegliano városokba.²¹

Boros József alakulata Udine környékén állomásozott. Őt november elején Bécsújhelyre vezényelték gázos oktatásra, így az uralkodó halálát követő temetési ceremónián mint díszelgő katona vett részt. A temetést követően mint díszelgő megkapta kitüntetését, a Károly Csapatkeresztet.

¹⁹ Bognár János elbeszélése alapján

²⁰ Szalai Sándor elbeszélése alapján

²¹ Boros József elbeszélése alapján

Boros József honvéd, aki Ferenc József temetésén díszelgő katonaként vett részt.

A faluban 24 gyermek született, elhalálozott 24 szárföldi. Az egyházközség pénze 10.500 korona volt.

1918.

A község átélte a háború minden nehézségét, következményét. A lakosság, ahogy tehetette, igyekezett segíteni a fronton harcoló hozzátartozóin. A néha szabadságra hazajövő katonák már nem lelkesedtek a háborúért, nem is nagyon akartak visszatérni a frontra. Sokan a frontvonalakban agitáló bolsevista egyénekről beszéltek.²²

Számos sebesültje volt a falunak, többen messzi hadikórházakban sínylődtek, például Bella István Grazban.

Montellánál olyan kutya világ alakult ki, olyan tüzet kaptak a támadó magyar csapatok, hogy szinte bokáig jártak az emberi vérben.²³

Az események annyira felgyorsultak, hogy már nem csak a frontvonalakon alakultak ki tömeges lázadások és parancsmegtagadások, hanem a hátsószágban is egyre jobban fokozódott az elégedetlenség.

²² Szalai Sándor és Péntek Sándor elbeszélése alapján

²³ Boros József elbeszélése alapján

A faluban is megjelent néhány lázító, aki bolsevista eszméket terjesztett. Fő agitátor és mozgató Faltuszné Opitz Janka tanítónő volt, aki több támogatót is talált a településen.

Október 16-án gróf Tisza István parlamenti bejelentése miszerint „a háborút elvesztettük”, leírhatatlan hatást keltett mind a katonák, mind a polgári lakosság körében. A katonák követelték azonnali hazahozatalukat.

Volt olyan szárföldi, aki végigharcolta a háborút és hazafelé jövet hunyt el (Nagy István, Rosta János).

Október 25-étől rendszeressé vált a katonák hazaözönlése a frontvonalakról, az Osztrák–Magyar Monarchia gyakorlatilag megszűnt, az országban elindult a forradalmasodási folyamat. November 16-án kikiáltották hazánkban a köztársaságot, majd október 31-én „diadalra” jutott az őszirozsás forradalom.

A faluban is felerősödtek ezek az irányzatok, de nem különösebben foglalkoztak ennek a 8-10 embernek az eszmefuttatásával. Előfordult, hogy agitátor akart beszédet tartani a vasárnapi mise után, amit a szárföldiek egy kézlegyintéssel intéztek el, és szó nélkül magára hagyták az illetőt.

A frontkatonák közül év végére többen hazaérkeztek, de sokan voltak még, akiket messze a falutól fogságban őriztek.

November 3-án aláírták a fegyverszüneti egyezményt, ami november 4-én délután 3 órakor lépett életbe. A több mint négy éven át tartó öldöklés véget ért.

Az első világháborúban 321 fő szárföldi harcolt és 40 fő esett el a különféle harctereken. A faluból elvittek 16 lovat, 8 szekeret, 1 pár igásökröt, 2 harangot, 6 zsák szemes terményt.

A háborúban elesett szárföldiek közül sajnos senkit sem hantolhattak el hazai földben. Minden esetben a harctereken, illetve azok közelében - ha egyáltalán a körülmények lehetővé tették - temették el a hősi halált holt katonákat, így a szárföldieket is.

Év végére az őszirozsás forradalom káosza telepedett az országra, így falunkra is. A lakosság nagyobb része nem volt vevő az ilyesféle irányzatokra, ezért a „forradalmárok” magukra maradtak, bár továbbra is megállás nélkül igyekeztek igazolni létjogosultságukat.

1918-ban 26 gyermek született, 29 szárföldi halálozott el, 1 házasságot kötöttek.

Őszirózsa kontra fehér szegfű

1919.

Úgy köszöntött be az újév, hogy sok falubeliről a hozzátartozói semmit nem tudtak, vagy a hazaérkező katonáktól és foglyoktól tudták meg, hogy számukra nincs többé remény.

Április elején a kőművesből politikussá avanszált Garbai Sándor és Kun Béla kikiáltotta a tanácsköztársaságot. Az április 7-ei választások teljes belpolitikai zűrzavart idéztek elő. Elkezdődött a vörös rémuralom átokfutása.

A szárföldi önjelölt kommunista csoport mindent ki akart fordítani a helyéből, de a falu nem nagyon támogatta, sőt elutasította a tevékenységüket. Opitz Janka tanítónő teljes egészében „uralta” a falut. A tanítónő megüzente a plébánosnak, hogy többet a lábát az iskolába be ne merje tenni. A gyerekeknek megtiltotta, hogy a „*Dicsértessék!*” köszöntést használják, megfenyegette a jegyzőt, lázított a pap és az egyház ellen is. Nyilvánosság előtt kijelentette, hogy őneki még a szíve is vörös, úgy vigyázzon mindenki, Ő nem riad meg senkitől és semmitől, ha ők úgy gondolják, akkor még akasztani is fognak. A templomból mozit akart csinálni!

Zavaros idők, zavaros eszmék és zavaros emberek voltak! Ilyen zűrzavaros káoszban élte mindennapjait a falu.

Hajszálon múlt, hogy ebben a légkörben nem váltotta be ígéretét a kommunista társulat! Ebben az időszakban volt idehaza látogatóban a családjánál Bakodi Antal kegyesrendi paptanár. Őt az első világháború vége Erdélyben érte, az akkori kormány kérésére többen ott maradtak, mint gimnáziumi tanárok, hogy ápolják a magyar nyelvet. A faluban zajló események miatt, illetve a kommunista eszmék elleni tiltakozás jeléül fehér szegfűt tűzött ki a reverendájára, így közlekedett a faluban. Ezen felbőszülve fel akarták akasztani Bakodi Antalt, aki úgy menekült meg a haláltól, hogy valakik időben figyelmeztették, az utcabeliek pedig elbújtatták.

A kép közepén Bakodi Antal kegyesrendi paptanár, akit hajszál híján felakasztottak.
(A kép a mai Mátyás király utcabeliekről készült, katonaruhában Bakodi Ernő látható.)

Év végére egyre több hadifogságban lévő falubeli tért haza. Volt, aki orosz, volt, aki román vagy olasz fogságból szabadult. A hadifoglyok eltérő képeket festettek le fogvatartásuk körülményeiről, míg egyesek dicsérték a fogvatartók emberséges viselkedését, addig mások rettenetes körülményekről számoltak be.

A faluban 6 házasságot kötöttek, 18 gyermek született, 36 szárföldi halálozott el.

A falu szülöttje, Rosta József plébános hagyatékaként a politikai községre hagyott 2.000 koronát, az egyházközségre 5.000 koronát, kikötve, hogy ezen pénzek kizárólagosan a falu javára, illetve a gyermekek oktatására fordíthatók.

A fogyasztási szövetkezet 200 korona adományt ad a községnek azzal a kikötéssel, hogy a faluban lévő hadiárvák között egyenlő arányban osztassék ki.

Az „őszirózsa” hervadása már szemlátomást megmutatkozott, az önjelölt faluvezetők már nem voltak olyan kemény legények. A falubeliek attól való félelmükben, hogy a románok elvisznek tőlük mindent, ami mozgatható, az állataik nagy részét a tízrendesek erdőségekbe menekítették. Csak november elején hozták haza a jószágokat.

Szegeden már alakulóban volt az ellenkormány Károlyi Gyula vezetésével, toborozták a nemzeti hadsereget, főparancsnoka Horthy Miklós volt. Lassan, a nemzet sorsát szem előtt tartva megkezdődött az országban a rendcsinálás. Az úgynevezett tanácsköztársaság, mely véresen véste névjegyét a nemzet homlokára, megbukott.

Új idők

1920.

Január 9-én a Győr egyházmegyei tanítók fegyelmi tanácsa megtárgyalta Faltuszné Opitz Janka ügyét, mely a szárföldi tanítónő kommunista magatartásával és felforgatásával volt kapcsolatos. A faluból több tanút is meghallgattak, így Boross Annát, Boross Vince bírót, Falk Gabriellát, Gábor Józsefet, Hadarits Kálmán plébánost, Károlyi Józsefet, Kovács Mihályt, Nagy Sándort, Péntek Kálmánt, Rosta Istvánt és Szalai Vendelnét is.

A fegyelmi tanács 955. isk. /1919. számú határozatában teljes mértékben elmarasztalta Faltuszné Opitz Janka tanítónőt, és eltiltotta a további tanítói tevékenységtől, továbbá kötelezte az eljárási költségek tételes megfizetésére.

*A határozatot aláírta: Czingraber Lajos
prépostkanonok, tanácselnök*

A község a tanítónőt azonnali hatállyal indoklás nélkül elbocsájtotta a faluból.

A fogságban lévők közül egyre többen térhettek haza. A háború pusztításai és a tanácsköztársaság tevékenysége miatt igen nehéz idők következtek, de a falu mindent megtett az élhető viszonyok megteremtése érdekében. A mezőgazdasági munkákat példaértékűen hajtották végre.

A falu élére új jegyző került Povázsay László személyében.

Március 1-jén a Magyar Nemzetgyűlés elsőprő többséggel Horthy Miklóst választotta kormányzónak, ő lett Magyarország legfőbb közméltósága.

Ebben az időben több Erdélyből menekült, ún. székely szabadcsapatokhoz tartozó ember érkezett a faluba, akik a háború befejezését követően is harcoltak a románok ellen, ezért el kellett hagyniuk szülőföldjüket. Tizennégyen voltak, vezetőjük Nagy Géza főhadnagy volt. Szálláshelyet a Palkovics háznál kaptak. A falubeliek a körülményekhez képest segítették őket. Szívesen mentek el dolgozni házakhoz, tehetősebb gazdákhoz. Vallásos emberek lévén katonaruhájukat felvéve minden vasárnap misére mentek, templomi helyük a karzaton volt, mindig segítettek az orgona fújtatásában. A fellelhető iratok alapján a román titkosrendőrség, a Szigoranca is kémkedett utánuk. Ebből a csapatból maradt itt és házasodott meg a későbbi kocsmáros, Kegyes János. Feleségül Palkovics Irént vette, házuk a mai napig áll a Fő utca 55. szám alatt.

Június 4-én bekövetkezett az, amire senki nem számított: megcsonkították hazánkat. Érvényesült BRENNUS gall vezér mondása:

„VAE VICTIS”,

azaz: „Jaj, a legyőzöttek!” Pedig a bűnösök nem is mi voltunk!

Magyarország 282 870 km² nagyságú területéből elvették 189 907 km²-t, 18,3 millió lakossága 10, 6 millióra csökkent.

Hadarits Kálmán plébános utasítására a harangozónak 1 teljes órán keresztül folyamatosan harangoznia kellett a faluban. Este misét celebrált, a templom zsúfolásig megtelt. A harangozás a mise alatt is folyamatos volt.²⁴

A falunak szembesülnie kellett történelme egyik legnagyobb tűzesetével. A falu keleti része égett le. A tűz gyújtogatás következtében keletkezett, H. Ferenc idézte elő úgy, hogy gyújtózsínóros módszerrel felgyújtott egy cséplőgépet. A keleti kertalja teljes egészében megsemmisült, kb. 600 m hosszban. Pajták, takarmány és épületek égtek el, a tűz elmondások alapján akkora volt, hogy még a fakeresztek is égtek a közeli temetőben. Az elkövető a soprontamási (rábatamási) templomtoronyból nézte többedmagával a tüzet, ez lett a veszte, ugyanis a jelenlévőknek pontosan elmondta, hogy kitől, kinek a portájáról indult a tűz.

A tűzeset felderítésében nagy szerepet játszott és vállalt az akkor idehaza tartózkodó, szárföldi születésű Fülöp József detektív főfelügyelő. A tettes megkapta büntetését, a faluba többet nem tért vissza.

A településen 50 gyermek született, 45 szárföldi halálozott el, házasságot 4 pár kötött. A falu községéből csináltatott a templomba egy miseruhát, egy gyóntatószéket és a sekrestyébe egy szekrényt, valamint bearanyoztatta a miséző kelyhet.

Még egy jelentős esemény kötődik ehhez az évhez: a második király-visszatérési kísérlet időszakában a még mindig katonáskodó Bárkovics Lajos tagja volt a királypártiak csapatának. Nem önszántából került a királypártiak közé, hanem a parancsnokai utasítását hajtotta végre többekkel együtt. Egészen Bicskéig kísérték a királyt, ott lefegyverezték őket. Nem esett bántódásuk, de vezetőiket szigorúan megbüntették.²⁵ A királyt szállító vonat (4 szerelvény) október 22-én délelőtt haladt át a községen.

A falu lélekszáma 1920-ban 1 446 fő volt.

²⁴ *Erre az időre a falunak szereznie sikerült egy harangot.*

²⁵ *Bárkovics Lajos elmondása alapján*

Az 1920-as évek férfi divatja.

Női divat az 1920-as években

Iskolai kép az 1920-as évekből. Tanítónő: Sterlikné Falk Gabriella.

A Nyalka huszár c. színdarab szereplői az 1920-as évek derekán.

A Szárföldi Fogyasztási Szövetkezet fényképe az 1920-as évekből.
Baloldalon a bolt ajtajában az Almási család, a jobb oldali ajtóban feltehetőleg Horváth Istvánné látható. A kép előterében v. Szalai Gyula, illetve gyermekei láthatóak.

Utcarészlet az 1920-as évekből.
(Valószínűleg a Fő utca 93. sz. házat ábrázolja a kép.)

1921.

Az „őszirózsás” idők után normalizálódott az ország. A hadifogságban lévők hazatérhettek, jó néhány fogságban tartott szárföldi katonát is ebben az évben láttak viszont családtagjai.

A falu kezdett magához térni, újjáépítették a keleti kertalján elpusztult gazdasági épületeket, a község rendbe hozatta a bikaistálló tetőzetét, ami korábban tűz martaléka lett. A temetőt kerítéssel látták el, a kaput Molnár József kovácmester készítette. Néhány lakos is építkezni kezdett.

A faluban működött a Jézus Szíve Társulat, a Rózsafüzér Társulat, a Keresztény Legényegylet és az Ifjú Egyesület. Érdekes megjegyezni, hogy pl. a Jézus Szíve Társulatnak 736 tagja volt.

Bevezetésre került a ki nem képzett fiatalok gyors és rejtett kiképzése, a lakóhely szerinti katonai összeírás, sorozás, valamint a pontos nyilvántartás. Az 1900 után születetteket már e rendszer alapján regisztrálták és vonultatták be. A községi előjárásnak szigorú jelentési kötelezettsége volt ezen a téren.

Természetesen ezek a tevékenységek teljesen rejtve működtek, mivel a „békeszerződés” igencsak korlátozta az országot, és azt sem szabad elfelejteni, hogy a győztes hatalmak katonai ellenőrző bizottsága árgus szemekkel járta az országot. A bizottság október 13-án a falutól délre lévő Petlen- majorban is ellenőrzést hajtott végre katonai felszerelés után kutatva, de nem talált semmit. Nem is találhattak, mert pár felszerelés (elsősorban tüzérségi felszerelés) a falu északi határában lévő Macska-majorban volt elrejtve.²⁶

A templom „reparálására” a falu 6.200 koronát gyűjtött össze.

Ebben az évben 15 házasság és 52 keresztelés volt, elhalálozott 27 szárföldi.

A békediktátum „elutasítása” igen erős nemzeti érzést váltott ki az emberekből. Az iskolában a reggeli imádság után a gyerekek fennhangon így imádkoztak:

**Hiszek egy Istenben, hiszek egy Hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban.
Csonka Magyarország nem ország,
Nagy Magyarország mennyország!
Ámen**

A nemzeti hiszekegyre nem kellett buzdítani senkit, még a felnőttek is természetesnek, sőt magukra kötelezőnek érezték a fenti imádkozását. Sok falubeli bál kezdődött ennek az imának az elmondásával!

²⁶ közl. Szalai József elbeszélése alapján

Házaspárok az 1920-as évekből
(Rácz Róza, Bognár Mihály)

(Boros József, Turbók Terézia)

1922.

A faluban visszatért az élet a rendes kerékvágásba, az emberek végezték a mindennapi megszokott munkájukat. A háborút megjárt lakosok hosszú ideig tartózkodtak messzi idegen országokban, ahol számtalan új ismeretre tettek szert. A külföldön látott technikákat, eljárásokat idehaza hasznosították, így sok eddig ismeretlen, ésszerű praktikát honosítottak meg.

Januárban igen átfogó ellenőrzést tartott a Magyar Királyi Tanfelügyelői Hivatal.

Megállapította: az iskola 3 tantermes, 3 tanító tölti be a tanítói állást.

Az iskola benépesítése a következő:

I. oszt.: 39

II. oszt.: 35

III. oszt.: 46.

IV. oszt.: 31 ez egy tanteremben elhelyezve

V. oszt.: 27

VI. oszt.: 17 ez egy tanteremben elhelyezve

Az ellenőrzéskor jelen volt 152 tanuló.

Megállapította, hogy a tanítók jól tanítják a gyerekeket.

Megjegyzí, hogy október 15-étől január 10-éig járvány miatt az iskola csukva volt.

A tantestület kötelezi magát, hogy odaadó buzgó működéssel a hiányokat tőle telhetőleg megszünteti, ill. bepótolja.

Aláírták:

Sterlikné Falk Gabriella tanító

Molnár István íg. tanító

Péntek Kálmán tanító

Hadarits Kálmán plébános
Palánki László kir. tanfelügyelő

A faluban született 52 gyermek, házasság 20 volt, elhalálozott 55 szárföldi.

A Jézus Szíve Társulat 106 új taggal gyarapodott.

Az iskolában részletes leltárt készítettek dr. Zalka László főtanfelügyelő jelenlétével. Az iskolai eszközök, szemléltető anyagok és felszerelési tárgyak értékét 3.125 korona 42 fillérben határozták meg, illetve foglalták leltárba. A leltárba foglaltak közel 65%-a ajándék és adomány formájában került az iskolához!

A községi előjáróság részéről felvetődött a gondolat, hogy a háborúban elesett katonák tiszteletére hősi emlékművet állítsanak, de az elképzelés egyelőre nem valósult meg.

Az országban sikerült felszámolni a tanácsköztársaság vészterhes hagyatékát. Sok jogszabály megváltozott, a belpolitikai rendelkezések stabilizálták az országot, megteremtették a gazdasági fejlődés alapjait.

1923-25.

A falu kezdett újból talpra állni, az iskola, a községi hivatal, a posta, a vasút működött, egy-egy házat is építettek a faluban.

A községi előjáróság engedélyezte, hogy az építkezéshez a lakosság ingyen kavicsot termeljen ki a falu északnyugati részén lévő gödröknél (kisutcai gödrök).

A gazdák elkezdtek olyan terményeket termelni, amelyek a közeli feldolgozó üzemek részére értékesíthetőek voltak (cukorrépát, cikóriát). A gabonaterményeket a kapuvári és a csornai felvásárló kereskedőknek adták el. Néhány falubeli az iparban próbált elhelyezkedni, egyesek szezonális munkákat végeztek, mások az őszi betakarításnál a petőházi cukorgyárban dolgoztak, vagy a szárföldi vasúti rakodótéren vasúti kocsikat pakoltak. Sokan mentek el a somorjai (Franck és Fia) cikória gyárba dolgozni, és néha sikerült a csornai (Kokas) téglagyárban is munkát találni. Többen napszámos munkát végeztek a falubeli tehetősebb gazdáknál, a Borsodi, Almási, Szalai, Rosta, Nagy, Péntek családoknál. Voltak, akik a hercegségi erdőművelésnél kaptak alkalmi munkát. Nagy szó volt bekerülni olyan helyre, ahol pénzt lehetett keresni, „protekció” és szavahihető ajánló szükségeltetett hozzá.

Mindenki próbált legalább annyira boldogulni, hogy a családjának kenyeret tudjon adni. A falubeli mesteremberek a munkájukon keresztül lakhatóbbá, élhetőbbé tették a községet, megkönnyítették az emberek munkáját és életét. A faluban volt kovács, szabó, suszter, bognár, asztalos, és még pék is tevékenykedett.

Sajnos annak ellenére, hogy az emberek igyekeztek szorgalmasan dolgozni, gyarapítani, a háború egyenes következményeként a pénz egyre értéktelenebb lett. Csak ízelítő a kialakult pénzügyi helyzetről, a felsorolt adatok szárföldi vonatkozásúak:

1 mázsa búza:	300 ezer korona
árpa:	430 ezer korona
rozs:	300 ezer korona
zab:	400 ezer korona
kukorica:	350 ezer korona
krumpli:	200 ezer korona
1 pár 10 mázsás ígás ökör ára:	7-8 millió korona.

Péntek Lajostól egy 2 éves csikót kértek 20 millió koronáért, de nem adta oda, mert olcsónak tartotta az árat.²⁷

1923. október 28-án Pócza István adminisztrátor átadja a templomi vagyont Horváth József plébánosnak:

*I. korona járadék: 6.350 korona
hadikötvényben: 9.900 korona
takarékbetétben: 265.616 korona 38 fillér
készpénzben a napló szerint: 381.316 korona 15 fillér*

*II. alapítványi vagyon: 11.044 korona 65 fillér
törzsvagyon összesen: 281.866 korona 38 fillér
készpénzi vagyon: 381.316 korona 15 fillér
alapítványi vagyon: 11.044 korona 65 fillér*

A jegyzőkönyvet ellenőrizte, a leltárnál felügyelt és ellenjegyzett Borsodi Sándor templomatyja.

Az első világháborúban harcoló szárföldiek közül hárman kaptak vitézségi elismerést a harctéren végrehajtott cselekedeteik alapján (1924-25-ben). A vitézségre való felterjesztés, ill. folyamodvány szigorú ellenőrzésen ment keresztül, volt parancsnokokat is megkérdeztek, és a hadműveleti naplók bejegyzéseit is ellenőrizte az erre létrehozott katonai iroda. A felterjesztést a kormányzó hagyta jóvá, majd ünnepélyes keretek között vitézzé avatta a jelölteket, köztük a szárföldi Gábor Józsefet, Péntek Sándort és Szalai Gyulát. A község a falu déli határában jelölte ki számukra a vitézi címmel járó földjárandóságukat. Ez a határrész ma is ezen a néven ismert: VITÉZ TELKEK.

Vitézségi érmeknek (II. o. ezüst és bronz vitézségi éremnek) többen is birtokosai voltak a településen, így például Péntek Kálmán tartalékos hadnagy, igazgató tanító is, de ezen érmek birtokosai nem kerültek vitézi avatás alá.

²⁷ Bakodi Gyula jegyzetei alapján

A falu a pénzügyi nehézségek ellenére elhatározta, hogy közadakozásból és különböző egyletek adományából emlékművet állít a nagy világháborúban elesett szárföldiek emlékére és tiszteletére. Az emlékmű helyének az iskola előtti teret jelölték ki. Povázsay László szárföldi főjegyző kezdeményezésére az emlékműhöz kapcsolódóan fásítással kialakították a hősök ligetét is, ami a Várady köztől az országútig húzódott. Az emlékművet Tászler Gyula csornai kőfaragó műhelyében készítették el. Az emlékmű avatására **1925** augusztusában került sor. Az emlékműavatáson megjelent a vármegyei alispán, a járási főszolgabíró, valamint két katonatiszt a királyi honvédség képviselőjében. Az obeliszk jobb oldalán a háborút megjárt emberek sorakoztak fel a három vitézzé avatott vezetésével, a baloldalon a falu közössége, szemben a falu vezetése és a vendégek, majd az iskolás gyerekek. A háborút megjártak mellett felsorakoztak az akkor katonáskodó szárföldiek is. Hadarits Kálmán plébános imát mondott és felszentelte az emlékművet, vitéz Szalai Gyula ünnepi beszédet tartott, majd az iskolás gyerekek verset szavaltak és énekeltek. Verset mondott Nagy Terézia (Szalai Jenőné) és Fülöp Vince iskolás.

Fülöp Vince versmondása:

**Azok a hősök, akiknek a nevét itt olvashatjuk,
meghaltak a Magyar Hazáért.
Szenvedtek ők a háború poklában Galícia földjén,
magas bérceken, és a Doberdó mezején.
Drága életüket adták a nemzetért, csontjaik ott
porladnak valahol messze idegen földben, de a lelkük
él, a Jőistennél van, imádkozik ezért a szép országért.**

A kormány mindent megtett annak érdekében, hogy a szétzilált, szétdarabolt nemzetgazdaságot helyreállítsa. Nehéz időket élt a falu.

1926-30.

A községben már javában működött a levente-mozgalom, melynek fő célja a hazafias nevelés és a katonaságra való felkészítés volt.

Akiket alkalmasnak minősítettek a katonai szolgálatra, azok regrutákká váltak, és az akkori kialakult szokások szerint ünnepi kalapjukon viselhették a leányok által feltűzött díszesebbnél díszesebb szalagokat. A legények között versengés folyt, hogy ki kapja a legtöbb szalagot. Vasárnapi misekor a templomi karzaton szemet gyönyörködtető látvány volt a sok regruta kalapjáról aláomló szebbnél szebb színes szalag.

Szárköldi regruták

(1. kép: Szalai Gyula, Horváth Lajos, Borsodi József, 2. kép: Péntek Vince, 3. kép: Gábor Imre)

Az iskolában színjátszó csoport és férfi dalárda szerveződött a tanítók vezetésével. A színjátszó csoport mindig olyan színdarabokat tanult be, amik kellőképpen ébren tartották a hazafiságot és a nemzettudatot. Ezekben a színdarabokban nem csak gyerekek, hanem legények, leányok, sőt nem egy alkalommal felnőttek is szerepet kaptak. Sokszor – mivel a feltételek ehhez biztosítva voltak – vándorszínészek is tartottak előadásokat, **1926** augusztusában még filmvetítésre is sor került a faluban a szárköldiek nagy örömeire.

A községben gyűjtést szerveznek a mohácsi kegytemplomra, 1.750.000 korona gyűlt össze, amit a győri püspökség kezelt és továbbított.

1926. évi Szentségimádás nyilvántartása:

06.00	Szentség kitétel
06.00-06.30	Horváth Bálint, Karafa József, Bujtás Mihály, Nagy István
06.30-07.00	Jakab Mihály, Borsodi József, Komlósi József, Komlósi Sándor
07.00-07.30	Bárkovics Gyula, Megyesi Vince, Németh György, Bognár Gáspár
07.30-08.00	Borsodi Mihály, Lócsi János, Bucsis Vince, Lócsi István
08.00-08.30	Vörös Ferenc, Kövér Márton, Nagy Lajos, Megyesi Antal
08.30-09.00	Megyesi Ferenc, Komlósi Mihály, Péntek Vidor, Szalai Pál
09.00-09.30	Horváth János, Péntek József, Almási János, Szalai Vendel
09.30-10.00	Szalai Vencel, Péntek Pál, Péntek Vince, Péntek László
10.00-11.00	Prédikáció és mise
11.00-11.30	Pap István, Bakodi Gyula, Rosta Sándor, Péntek Antal
11.30-12.00	Megyesi István, Megyesi György, Horváth János, Szunyog Mihály
12.00-12.30	Nagy István, Preiner Pál, Kis Pál, Megyesi József
12.30-13.00	Nagy József, Nagy Vendel, Bárkovics János, Kovács Mihály
13.00-13.30	Horváth János, Horváth György, Varga János, Varga István

13.30-14.00	Szabó István, Bucsis Ferenc, Szalai Ferenc, Rosta János
14.00-14.30	Litánia
14.30-15.00	Szalai János, Szalai József, Péntek Sándor, Pandur Mihály
15.00-15.30	Rosta György, Rosta Ferenc, Kovács János, Bakodi Kálmán
15.30-16.00	Gábor József, Luka József, Horváth István, Rosta István
16.00-16.30	Bujtás István, Nagy György, Kovács György, id. Nagy József
16.30-17.00	ifj. Nagy József, Lengyel Péter, Megyesi József, Almási János
17.00	Esti mise, Szentség eltétel

Püspöki engedéllyel és jóváhagyással g. Horváth István helyett Szabó István látta el a Szentségimádást.

A templom déli oldalának látképe az 1920-as évek végén.

A pénz annyira elértéktelenedett, hogy szinte követhetetlen volt az értéke. **1927.** január 1-jével vezették be az új pénzt, a **pengőt**. Váltópénze a fillér volt. 1 pengő = 100 fillér.

Érmék címletei:

1-2-10-20-50 fillér

1-2-5 pengő

Bankjegyek címletei:

1-2-5-10-20-50-100-500-1000 pengő

A napszámos bére 1 pengő 20 fillér volt. 1 liter bor ára 1 pengő 10 fillér, a gyerekek 1-2 fillérért kaptak cserebogár cukrot a boltban. Az új pénz bevezetése stabilizációt hozott az országnak, így az embereknek is, a gazdaság megélénkült, jobb lett az élet.

A község leltárt készített, de már az új pénz értékebecslésével, az iskola értékleltára: 57.557 pengő. A leltárba belevették az ingó és ingatlan vagyont. A községi vagyont 116.000 pengőben állapították meg.

A község és az egyházközség közös kérésére és megkeresésére az iskolaszékbe kinevezték iskolaszéki tagnak Pesthy Károlyt, az Eszterházy hercegség tiszttartóját. A tiszttartó elfogadta a kinevezést és megköszönte a megtiszteltetést.

A község elhatározta az iskola bővítését és 1 tanteremmel való megnövelését. A terveket Nagy András kapuvári kőművesmester készítette, a kivitelezési munkálatokat is ő végezte. A végleges, mai iskolaképet ekkor kapta meg az épületegyüttes. A bejárattól jobbra a kultúrhelyiségeket alakították ki, még színpadi részt is építettek, a bejárattól balra tanítói lakást, mögé iskolai tantermeket húztak fel, négy tantermet vizesblokkal. A gazdasági épületek az udvar távolabbi részén kaptak helyet.

A hercegség központi igazgatósága értesíti a községet, hogy a szárföldi kegytemplomot ellenőrizte, és utasította a Hercegi Központi Műszaki Hivatalt, hogy a templom tatarozására tegyen intézkedést. A restaurációs költségeket 4.452 pengőben 82 fillérben határozta meg, így a hercegség saját költségén tatarozta a templomot.

A vármegyei tanfelügyelőség kötelezi a községet és az egyházközséget 549/929. számú határozatában, hogy a községben záros határidőn belül szervezzék meg és indítsák el a gazdasági továbbképző népiskolát. Az akkori vármegyei főispán vitéz dr. Simon Elemér minden anyagi segítséget megad az oktatáshoz. A népiskola a környék legjobb oktatóbázisa lett, az ispáni hivatal temérdek szakkönyvet küld az oktatás segítségére. A népiskolai létszám 184-190 között mozgott.

A község és az egyházközség közösen, de a községi elöljáróság kezelésével iskolamulasztási bírságot volt köteles szedni.

Bírság bevétel:

1927-ben	306.430 korona
1928-ban	19 pengő 82 fillér
	56 pengő 14 fillér
1929-ben	71 pengő 18 fillér

Az ispáni hivatal kötelezte az iskolai tanítókat, hogy a nyári szünetben gazdasági tanfolyamon vegyenek részt. A tanfolyam pénzfedezetet a község köteles volt biztosítani.

Sopron vármegye és Sopron szab. kir. város kir. tanfelügyelője.

852/1/930.sz.

Nyári tanítói gazdasági tanfolyamok rendezése.

A róm.kath. iskolaszék főtitkarelendő Elnökségének,

Károlyi

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur a f. évi április hó 3.-án kelt 745-05/69-1930. sz. rendeletében foglaltak szerint a földművelésügyi miniszter urral egyetértően elhatározta, hogy a gazdasági tárgyak tanításának a gazdasági irányú továbbképző népiskolákban való intenzívebbé tétele érdekében a folyó évi nyári szünetében úgy a tanítók mint a tanítónők részére gazdasági tanfolyamokat rendez. A tanfolyamokra való felvételre nézve a pályázati hirdetmények a kebl. Hivatalos Közlöny, a Néptanítók Lapja és a Mezőgazdasági Népoktatás című tanügyi lapok legközelebbi számaiban jelennek meg.

Felkérem tisztelettel a főtitkarelendő Elnökséget, hogy a közel jövőben szervezendő helybeli gazdasági továbbképző iskola érdekében szíveskedjék felhívni az ügyre az elemi népiskolai tantestület tagjainak a figyelmé és a szóbanlévő tanfolyamra való folyamódásra buzdítani őket.

A tanfolyamra való felvételt a pályázati hirdetményben foglaltak megfelelően kell kérelmezni, aminiszter urhoz címzett, de hivatalomhoz benyújtandó folyamódványban.

Sopron, 1930. évi április hó 19.-én

György Gyula
kir.tanfelügyelő.

Okirat a nyári tanítói gazdasági tanfolyamok rendezéséről.

M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR
CHEQUE-SZÁMLA 13917.

Magyarország Herceggépmás Ur
Ó Eminenciájának
udvari szállítója

Klosterl. fők. Asszony Ó. es. és kár.
Fennéke udvari szállítója

OBERBAUER A. UTÓDA

Cégtulajdonos: KRONBERG JÓZSEF
a Ferenc József-rend lovagja

IV., Váci-utca 41. BUDAPEST IV., Waitznergasse 41.

Magyarország legrégebb miseruhák,
egyházi szerek és zászlok gyára.

Legelőte Messkleider-, Kirchenrequi-
siten- und Fahnen-Fabrik im Lande.

Alapított 1863

A budapesti, Vác körüli és egy-
házmegyei, székesfehérvári, gyula-
fehérvári, nyitrai, győri, besztrec-
hányai stb. öllérgyletek szállítója.

TELEFON: József 150-64.

Budapest, 1928. IV. 2.

Dúsan felszerelt gyári raktár

MISERUHÁK
és
EGYHÁZI SZEREKEN,
RÓMAI KATH., GÖR. KATH.
ÉS GÖR. KEL. RITUSBAN.

DALMATIKÁK,
PLUVIÁLÉK,
ORNÁTUSOK,
ALBÁK, ROCHETUMOK,
ZÁSZLÓK, LOBOGÓK,
SZENTSÉGTARTÓK,
KELYHEK,
FÜSTÖLŐK,
LÁMPÁK és
GYERTYATARTÓK,
SZENT SZOBROK,
CSILLÁROK,
KERESZTUTI-
és
OLTÁRKÉPEK,
OLTÁROK
és
TABERNAKULUMOK,
stb. stb.
leggazdagabb felszereléssel.

Elismert megbízhatóság.
Pontos kiszolgálás.

M. kir. postatakarékpénztári
cheque-számla 13917.

MŰVÉSZET ÉS IZLÉS
EMELI
A VALLÁSOS ÁBITATOT.

56724

SZÁMLA.

A SZÁRFPÖLDI RÓM. KATH. TEMPLOM RÉSZÉRE,

	Egység	
1 vörös standart zászló 630 ² sz.		
selyem damasztból 120 x 155 cm.		
Kép: Szt. Anna - szt. Teréz		
selyem rojttal és 2 bojttal.		
Felszerelve	P.	200.64
1 viola-fehér stóla	"	27.--
Láda és csomagolás és portó	"	5.--
2% forgalmi adó	"	4.64
Összesen	P.	236.64

Mély tisztelettel

Számla a templom részére 1928-ból.

1930-ban 101 pengő 12 fillér iskolamulasztási bírságot szabtak ki.

Az iskolába 206 tanuló volt bejegyezve.

A bírságot a rendelet betartását az ispáni hivatal nagy szigorúsággal ellenőrizte, de Szárföldön mindig rendben volt minden. A beszedett bírság a községi pénztárban maradt, így a falu költhette el.

Az 1930-as jelentés szerint a falu lélekszáma 1 386 fő volt, 293 db házzal rendelkezett, magyar anyanyelvű volt mindenki. 46 gyermek született, 21 fiú és 25 leány, 9 házasság volt, 30 szárföldi hunyt el. A község római katolikus vallású, 2 zsidó család lakta.

A falu véd ura Eszterházy Pál herceg, a római katolikus plébános Horváth József volt.

1931-40.

A Győr-Sopron- Ebenfurti Vasúttársaság a 266/13. számú levelében azzal a kérelemmel fordult a községhez, hogy a vasúti terület megnövelése céljából 545 négyszögöl területet engedjen át a vasúttársaság javára, igen méltányos ár ellenében. Az ajánlatot mind a község, mind az egyházközség elutasította.

Az iskola gyakorlókerttel rendelkezett, az itt termelt javakból 280 pengő 77 fillér bevételt könyvelhetett el az intézmény. A szabályozás szerint ezeket a pénzeket kizárólag az oktatás javítására lehetett fordítani.

Az iskolai mulasztási bírságpénzekből 57 pengő 12 fillér folyt be a községi pénztárba. **1931-ben** 220 tanulója volt az iskolának.

A község levente gyakorlóteret jelölt ki a mai futballpálya területén és a Tordosára nyúló területen, még lő dombot is csináltak. A hazafias és katonai nevelés igen intenzív fordulatot vett. Minden péntek délután kötelező leventeoktatást tartottak katonaviselt oktatók bevonásával. Az oktatás korosztályonként szakaszokba sorolva zajlott, 3 év adott egy korosztályt. Az utolsó korosztály már kizárólag katonai kiképzést kapott.

Horváth József plébános javaslatára a község hívó népe közadakozásból a templomba egy luordes-i oltárt készíttetett. A munkálatokat Locsmándi Károly süttöri kőművesmester végezte, az oltárt 1931 októberében, Szent Lukács napján szentelték fel. Az oltár, a sziklaboltozat, valamint a boltozatban elhelyezett szobor 1.687 pengőbe került. Az oltár alatti boltozat Jézus sírhelyét jelképezte, de mivel a benne lévő szobor elkészítésére már nem futotta az adományból, azzal csak a következő esztendő húsvétjára sikerült kiegészíteni a boltozatot. Ily módon vált teljessé az oltárkép.

1931-ben 21 fiúgyermek, 12 leánygyermek született, házasságot 9-en kötöttek. Elhalálozott 16 férfi és 14 nő.

A családok kérésére és folyamodványára az ispáni hivatal felterjesztésére, a kapuvári járásbíróság több tanú kikérdezése alapján

3794/1931/7. határozatával Szalai János,

3794/1931/8 határozatával Kovács József,

3794/1931/9. határozatával Bognár Vince

szárföldi lakosokat, mint harctéri katonákat holtta, illetve eltűntté nyilvánította.

A magyar gazdaság igen intenzív fejlődésbe lendült, ez éreztette hatását a faluban is. Több cséplőgép működött a községben, ezeket a gépeket társasági társulás keretei között használták. A gépek mellett szinte mindig ugyanazok az emberek dolgoztak, sőt még az aratási munkálatokat is a jól összeszokott csapatok végezték.

A faluban az alábbi cséplőgépek üzemeltek:

Csinos	gépésze: Varga László
Szürke	gépésze: Tüske József, Csorna
Hoffer	gépésze: közti Szalai József
Csörgics Lajos gépe	gépésze: Király János, Csorna

Ezeket a cséplőgépeket hajtógép, ún. gőzkazán működtette. Csörgics Lajosnál még egy köves őrlésű malom is működött (a mai Fő u. 93. szám alatt).

Beindult az országban az exportra való árutermelés, így Szárföldről is sok szarvasmarha és gabona került külföldre, amit elfogadható biztos áron vásároltak fel a terménykereskedők. Fellendült az élet minden tekintetben, hisz Európa éléskamrája lettünk.

Állami támogatással ezekben az években mintaként istálló és zárthelyű szerves tároló épült Szalai Sándornál. Az emberek viszonylagos biztonságban éltek, tevékenykedtek. A faluban több tehetősebb gazdaember gazdálkodott, a Borsodi, Péntek, Szalai, Rosta, Nagy, Almási családok 20-80-100 holdat műveltek. Egyre több falubeli lakos talált megélhetést az iparban. Az embereknek volt munkájuk, ennek köszönhetően pénzük is, ami megmutatkozott a falu mindennapjaiban is.

1933-ban a községi előljáráóság hozzájárulásával és gyűjtési pénzből a templomba új padokat csináltattak az oltár két oldalán, később ezekben a padokban ült a falu előljáráósága, a bíró, a jegyző, az orvos, az igazgató tanító és a tanítók, valamint az esküdtek.

Povázsay László jegyző történelmi faliképeket ajándékozott az iskolának.

A falu határát vadászati joggal hercegi bérlő, dr. Mesterházy Ernő bérelte. A falunak 300-350 pengő bérletet fizetett évente. A téli körvadászatoknál sok falubelinek jutott napszám a hajtás után, amit mindig a Kegyes kocsmában fizettek ki. Többször járt

meghívott vadászként Rakovszky György vezérőrnagy és Nagyőszy Miklós ezredes a szárföldi határban.

A faluban megalakult az Ifjúsági Vöröskereszt Egyesület, a Gazdakör is megszerveződött.

Június 8-án rendezvényt tartottak az iskola szervezésében a Madarak és Fák Napja alkalmából, még a környező majorságokból is bejöttek a népek a faluba. Az iskolának 220 tanulója volt.

Egy falubeli család kérte nevének megváltoztatását, a királyi törvényszék szentesítette a kérelmet. A Halál család Hegymegire változtatta a nevét.

A község és az egyházközség **1934** márciusában megbízta Varga András szobrászt, hogy a templomba csináljon egy új főoltárt, ami el is készült, 1.425 pengőbe került.

Molnár István igazgató tanító és Sterlikné Falk Gabriella tanító között éles és indulatos konfliktus alakult ki, életveszélyes fenyegetések közepette feljelentések garmadát zúdították egymásra. A községi előjáróság nem tudta az indulatokat lecsillapítani, a királyi főtanfelügyelőség elé került az ügy. Sterlikné Falk Gabriella nem is dolgozott, ezért Boros Ferenc tanító helyettesítette.

Az Eszterházy hercegség 700 pengő adományt adott a községnek iskolai eszközök beszerzésére.

A faluból zarándoklat indult gyalog Mariazellbe a győri püspök vezetésével, a községből 42-en vettek részt a zarándoklaton.

A mariazeili zarándoklatról hozott kegytárgyak.
(A zarándoklaton résztvevő Bognár Mária hagyatéka)

Új sekrestyést és templomatyát választott a falu, Bakodi Gyula szabómester személyében.

November 16-án nagy ünnepséget tartottak a faluban, a tanítást is szüneteltették. Az ünnepséget a Nemzeti Hadsereg bevonulásának (1919. november 16.) tiszteletére rendezték.

Az iskolának 208 tanulója volt.

*Iskoláskorú gyerekek az 1930-as évek elején.
(Bakodi Ernő, Sárvári Vince, Rosta Jenő)*

1935. április 8-án ünnepséget rendeztek a templomban II. Rákóczi Ferenc halálának 200. évfordulója alkalmából, az emlékező szentmisét Perlaky Ferenc, az új szárföldi plébános celebrálta.

A templomot belülről kifestették és szószéket csináltattak a régi elkorhadt helyére.

Az igazgató tanító és Sterlikné Falk Gabriella tanítónő peres fegyelmi ügyét megszüntették, az igazgató tanító figyelmeztetést kapott, a tanítónőt nyugdíjazták.

A faluban kultúradót szedtek, ez állami kötelezvény volt, de az adó fele a községben maradt. Az adó összege személyenként 6 fillér volt.

Új tanítónő került a faluba Fazekas Mária személyében. Az iskolának 200 tanulója volt.

Az igazgató tanító perben állt a vármegyei közigazgatási bizottsággal, mivel követelését, a 462 pengő 73 fillér vélt hátralékát nem kapta meg. Az ispáni hivatal, mint felettes szerv a 35/1936 SZKB határozatával elutasította a követelést, és további panasznak nem adott helyt.

Az iskolában járvány ütött ki, ezért az iskolát 30 napra bezárták.

Az egyházközség 1.200 pengő kölcsönt adott a községnek.

A falu megkezdte az ún. kistemplom hozzáépítési munkálatait. Az alapmunkálatokkor feltárták a régi temetkezési helyet, elődeink maradványait visszahelyezték közös nyughelyre az épülő oldalhajó alá. A templom bővítése alapítványi, adományozási, hagyatéki pénzekből és püspöki juttatásból történt. Eszterházy védúr 2.000 pengőt juttatott az építkezés támogatására. Az oldalhajót ki is festették.

A vasút déli oldalától a Petlen-majorba vezető út nyugati felén egy kisnyomtávú lóvontatású vasutat épített az állam és a hercegség közösen. A vasút napszámosokat vitt le munkát végezni a petleni földekre, de mezőgazdasági terményt is szállított be a vasútállomásra. Ekkor már a vasúttól délre is felépült pár lakóház.

A falu életében nagy esemény történt, bevezették a villanyt. A község intézményei szép lassan bekötésre kerültek. A templom villanyvilágítása 34 pengő 63 fillérbe került, de kapott világítást a községháza és az iskola is. A falubeliek közül elég sokan, főleg a tehetősebb emberek köttették be a villanyt. Ezzel, hogy villany volt a faluban, megjelent a rádió is, igaz első lehetőségkor még csak egyetlen készülék működött a faluban egy Mózer nevezetű embernél, akinek házában minden este összegyűltek a helyiek, hogy az ablakba kitett rádiót hallgathassák. Ezzel, ha egy kicsit is, de nyitottabbá vált a világ.

A község új leventeteret jelölt ki a Sarlós Boldogasszony kápolna mögötti területen. Oslí leventék is jártak ide.

Szigorúan bizalmas levelet kapott a községi előjáróság, amiben a nemzeti önvédelemre, a hazafias nevelésre, valamint a katonai oktatásra hívták fel a figyelmet és megkövetelték a maradéktalan végrehajtást.

Egy szárföldre került házasulandó kérte a katolikus hitre való átkeresztelését. A győri püspökség az engedélyt megadta, és Perlaky Ferenc plébános elvégezte a keresztelést.

Két házasulandó pár kért felmentést a közelségi okozat akadályai alól. A püspökség az engedélyt megadta.

Év végére a plébániaházban is égett a villany, a faluban ekkor már négy rádió üzemelt az emberek nagy meglepedésére.

Bárkovics János szárföldi lakos 1299-B6-936 számon iparengedélyt váltott ki szikvíz és szénsavas üdítőital gyártásának gyakorlására. Ezen tevékenységet édesapjától vette át, működését 1936. március 12-én kezdte meg a falubeliek és a járás nagy örömeire. Lovas kocsi-val vitte az általa gyártott finom italokat a környező településekre, és a helyi kocsmát is ő látta el.

Szárföldiek a cséplési időszakban 1936-ban Vörös János portáján.

1937. április 26-27-én körzeti továbbképzést tartottak az iskolában, melyen a környék tanítói, összesen 46 fő, kötelezően részt vettek. A község a szövetkezeti kocsmában ebédeltette meg a résztvevőket.

A községi előjáróságnak kimutatást kellett készítenie arról, hogy a faluban hány állástalan tanító és hadiárva van. A kimutatást az ispáni hivatal részére kellett megküldenie. Az összeírás szerint állástalan tanítója nem volt a falunak, hadiárvája 16 gyermek volt.

Az esztergomi hercegprímási hivatal értesítette a községet és az egyházközséget arról, hogy a szárföldi születésű Szalay József pap érseki kinevezést kapott.

1938 elején a községi előjáróság úgy határozott, hogy a templomba csináltat egy miséző kelyhet, ami 102 pengőbe került, továbbá 505 pengő értékben felszereléseket vásárolt a templomnak.

A faluban utcanevet választottak, ekkor kapta nevét a Fő utca és a mai Várady köz. A Várady közt Várady Árpád győri püspökről nevezték el Perlaky Ferenc javaslatára, és a falu előjáróságának egyetértésével. A többi falurész elnevezése maradt kis utca, köz, stb.

A község és az iskolaszék javaslatára július 16-ai hatállyal nyugdíjazták Molnár István igazgató tanítót.

Molnár László tanítót megválasztották kántortanítónak, kántori javadalmazása 20 pengőt tett ki, tanítói javadalmazása a fizetésen kívül 1 318 négyszögöl földhasználat volt.

Év közben a falu bábája peres viszonyba került a község orvosával, mivel egy szülés kapcsán a szülő asszony és magzata elhalálozott. A királyi törvényszék a bábaasszonynak adott igazat, az orvost pedig elmarasztalta. Ezek után a bábaasszony, Henye Andrásné szül. Péntek Marcella közel negyvenévi tevékenység után lemondott a bábai szolgálatról. Hogy milyen tiszteletnek örvendett a faluban,

mi sem bizonyítja jobban, minthogy javaslatára az előjáróság egyhangúlag megválasztotta községi bábának Bakodi Lajosné szül. Borsodi Jolánt.

Bakodi Lajosné szül. Borsodi Jolán, a falu bábaasszonya.

A község az új bábát beiskolázta a szombathelyi Bábaképző Intézetbe, amit el is végzett, ezáltal jogosultságot kapott a bábamesterség végzésére.

A község és az egyházközség közösen megjavította, ill. renoválta a templom tetejét, a munkálatok 1.425 pengő 62 fillérbe kerültek.

Örömnép az országban, örömnép a faluban: az első bécsi döntés alapján visszakerült 12.000 km² a felvidéki magyarlakta területekből az országhoz. A visszacsatoláskor több szárföldi katonaidejét töltötte, így a bevonuló csapatok tagjaként végigvonulhatott a virágszőnyeggel borított Kassa utcáin. A szárföldi iskolás gyerekek nemzeti színű zászlót ajándékoztak a felvidéki iskolásoknak.

1939. január 27-én tejakciót szervezett az iskolában az előjáróság, a tejet a gazdaköri tagok adták a gyerekeknek.

A faluban táncmulatságot tartottak farsangkor, amin súlyos rendellenességek történtek (tömegverekedés), a csendőröknek kellett a rendet helyreállítani. A kapuvári szolgabírói hivatal kivizsgálta az ügyet. Elmarasztalásul 6 szárföldi kapott 2-3 napos elzárást és valószínű 1-2 pofont is a csendőröktől.

A község plébánosa, Perlaky Ferenc teológiai doktori címet szerzett. Márciusban visszakerült hazánkhoz Kárpátalja, ez alkalomból dr. Perlaky Ferenc plébános misét mondott.

A községet elérték az országutat *csináló* munkások, így a farádi út néven ismert út betonozott burkolatot kapott. A munkálatok sok szárföldinek adtak lehetőséget a

kenyérkeresethez. Az alapanyagot az út menti gödrökből termelték ki, az állam a terület gazdáját minden esetben kártalanította. Az út hivatalos neve kapuvár-csornai országút lett.

Augusztus 2-án nagy vihar volt a községben és annak környékén. Villámcsapás következtében megrongálódott a templom tetőszerkezete, aminek javítása 466 pengőbe került. Ekkor szereltek villámhárítót a templomra.

Jelentős esemény a falu életében, hogy a településen artézi kutat fúrtak. A községnek csak a munkások elhelyezéséről és étkeztetéséről kellett gondoskodnia, a többi költséget az állam viselte. A petleni területen is fúrási munkálatok kezdődtek, az angol érdekeltségű British Petrol cég olajat kutatott. Munkásai a faluban laktak házaknál, természetesen bérleti díj fejében.

Új létesítménnyel gazdagodott a falu, a jegyzőkert végében a kormány népjóléti intézkedéseinek köszönhetően rendelő és lakás kialakításával felépült az orvosi ház. A községnek csak területet kellett biztosítania az építkezéshez és segítséget a mesterembereknek.

Lengyel menekültek érkeztek a faluba, elhelyezésüket a Petlen- majorságban oldották meg. Bejártak a faluba dolgozni, minden vasárnap katonaruhájukat felvéve énekszóval vonultak az ünnepi misére. Jó énekesek és táncosok voltak a falubeli lányok örömeire. Ebből a csoportból maradt a faluban a lengyel származású Wróbel László, Hyzne Dylagowka-i katona, aki haláláig nagy tiszteletnek örvendett helyben.

Év végén még egy nagy esemény tartotta izgalomban a falubelieket. Október 2-án a királyi honvédség méneskari bizottsága lószemlét tartott a faluban, nyilvántartásba vette a 2 és 12 év közötti csikókat és lovakat. A szemlére a Megyesi kocsmá előtti téren és az udvaron került sor. A katonai bizottság gyakorlatilag besorozta a lovakat. Felszólításra a tulajdonos köteles volt a lovát a honvédségnek átengedni, illetve a gyakorlatozásra rendelkezésre bocsátani, amiért a katonaság minimális juttatást adott, alkalmanként 10-12 pengőt. A szemlét követően a helyszínen tartózkodók közül az első világháborús huszárok a találomra kiválasztott lovakon heccből olyan lovastudományról tettek tanúbizonyságot mindenki ámulatára, hogy a jelenlévő méneskari tisztek 10 liter bort hozattak, és együtt mulattak a volt szárföldi huszárokkal, akik ekkorra már elkerülték az 50. életévüket.

Év végére elkészültek a templom teljes belső terét kitöltő freskók képei. A főhajóban egyházi témájú jelenetek kerültek megfestésre, a község külön kérésére az oldalhajó oltárképi freskóján a soproni Sterbencz Károly festőművész az 1761. június 15-ei tűzvész pusztítását örökítette meg. A templomi freskók festése 5.700 pengőbe került, ezen összeget a község, az egyházközség és a falu lakói közösen fedezték. A falu teljes ellátást biztosított a festőművésznek, még a szivarköltségeit is kifizették. A karácsonyi ünnepi hálaadáson már a templom teljes freskói pompájában gyönyörködhetett a falu hívő népe. Még egy nevezetes eseményre is sor került a karácsonyi ünnepek alatt. A színjátszó csoport előadta a **Hiszek egy Istenben** címet viselő színdarabját, december 24-én, 25-én és 26-án. Közkívánatra a színdarabot

január elsején és másodikán is játszani kellett, de úgy, hogy a szomszéd falvakból is érkeztek nézők.

Hiszek egy Istenben című színdarab 1939-ben.

(Alsó sor balról jobbra: Péntek Anna, Péntek Irén, Boross Terézia, Péntek Gizella, Kovács Irma, Molnár László, Horváth Irén, Boross Margit, Orbán Gizella, Vörös Anna, középső sor: Péntek Vince, Preiner Gáspár, Preiner Gyula, Károlyi Gyula, Jakab József, Péntek Gyula, Borsodi Endre, Szalai Imre, Péntek György, felső sor: Bujtás Ferenc, Szalai János, Fülöp Vince, Péntek Jenő, Csányi Gyula, Molnár János, Bella József, Bárkovics Ferenc.)

A faluban 21 gyermek született.

Szárföldiek a Kegyes kocma bejáratánál.

1940. május 3-án V. János nagy kártevést csinált a szárföldi határban, amit a mezőőr, Megyesi Mihály jelentett a kapuvári csendőrparancsnokságra. A kártevésért 5 nap elzárást kapott az elkövető, amit a járásbíróság fogdájában ült le, és megfogadta, hogy jó útra tér.

Június 6-ára a falu összegyűjtött 405 pengőt a templomi orgona renoválásának érdekében. A község megrendelésére Meixner János budapesti acéláru öntödéjében készítették el a körmeneteken használt lámpásokat, darabját 32 pengőért.

Augusztus 30-án a második bécsi döntéssel 43 000 km² került vissza, Erdély újra magyar föld lett, és újra szárföldi katonák menetelhetek Kolozsvár virággal és zászlókkal feldíszített utcáin. A bevonulások egyre gyakoribbá váltak és nem ment ritkaság számba, hogy a faluból egyszerre 15-20 embert is bevonultattak 4-5 hónapra.

November 22-én új sekrestyést választott a falu Bakodi Lajos személyében, aki a halottkémi feladatokat is átvette édesapjától. A templomszolgai fizetését a hercegségtől kapta, havi 40 pengő járandósággal. Halottkémi javadalmazását a község fizette, alkalmanként 4-8 pengő összegben.

A községben született 8 fiúgyermek és 12 leánygyermek.

Sok szárföldit vonultattak be úgy, hogy 4-5 hónapos katonáskodás után (Felvidék, Erdély) haza engedték, de pár hét vagy hónap után már újra behívót kaptak.

Bevagoníroz a magyar honvéd.

Másodlat Szárföldön 1935. évi augusztus 16-án tartott Egyház-
községi képviselőtestületi gyűlésen.

Jelen vannak : Bogmár János, Boros Géza, Borsodi István,
vitéz Gábor József, Horváth Imre, Hegyesi Pál, Hegyesi Vince, Orbán
József, Orbán László, Péntek Mihály, Povánszky László, Péntek Kálmán,
Preiner Pál, Szalai József, Szalai Gyula, Németh József, Péntek Gyula,
Barkovics Gyula, Barkovics Gyula, id., Nagy Vendel, Szalai Pál, Al-
más Gyula, Gábor József, Varga István, Borsodi László, Gábor József,
Németh József, Péntek Géza, vitéz Péntek Sándor, Szalai Sándor, Bolnár
István egyházközségi képv. testületi tagok. Nem jelent meg: Varga József

Jelen van: Feriák Ferenc plebánus elnök, Dr. Borsányi Árpád
espereskerületi tanf. mint püspöki biztos.

Tárgy: Sterlikné Palk Gabriella nyugdíjazás folytán megires-
dett II. számú tanítói állás betöltése.

Az elnök Püsp. biztos megállapítja a határozatképességet a pá-
lyázat szabályszerű kidrűsít, valamint egyházközségi képv. test. tagok
szabályszerűen történt megválasztását a választó gyűlésre. Beérkezett ös-
sen 34 pályázat ezek rendelősz. szerint felterjesztettek az Egyházmegye-
i Hatósághoz a hármas kijelölés végett. Az Egyházmegyei Hatóság a pály-
zók közül Fazekas Mária, Seifer Anna és Trupp Anna okl. tanítóknak je-
lölte ki. Püsp. Biztos figyelemzetteti a képv. test. tagokat, hogy érvényes-
csak e háromra adható le szavazat és miután minősítésüket ismertetve
elrendeli a titkos szavazást.

Beadatott összesen 31 szavazó cédula. Szavazatok felbontása
után megállapítja, hogy Fazekas Mária 25, Trupp Anna 2 szavazatot kapott
szavazat érvénytelen, 1 szavazó cédula üres volt.

Szavazás alapján Püsp. biztos választó elnök Fazekas Mariát
szabályszerűen megválasztott szárföldi osztály tanítóknak jelenti ki az-
zal, hogy ezen választás ellen 15 napon belül a plebániai hivatal útján
az Egyházmegyei Hatósághoz fellebbezés nyújtható be. A jegyzőkönyv hit-
lesítésére felkérjék Bogmár János és vitéz Péntek Sándor képv. test. ta-
gokat.

Több tárgy nem lévén a gyűlést bezárja.

Péntek Kálmán
jegyzőkönyvvezető.
Bogmár János
Hitelesítők:

Dr. Borsányi Árpád
esperes, püspökbiztos.

Feriák Ferenc
egyh. községi elnök.

A második világháború időszaka

1941-45.

A község kérésére az iskolaszék átengedte az iskolát leventeoktatás céljára minden szombaton 8-tól 11 óráig, a heti iskolai szünetet pedig áthelyezték szerdáról csütörtökre, mivel ekkor már katonai oktatók is jöttek a leventékhez.

1941. április 11-én a királyi honvédség megszállta Bácskát, Baranyát és a Muraközt, így az akkor katonáskodó szárföldiek megint történelmi országrészt csatolhattak vissza az anyaországhoz.

Megjavíttatja a templomi orgonát a község. A javítás költségeit a szárföldi születésű százhalmombattai plébános, Bakodi Ernő vállalta magára kifizetve a 72 pengőt.

A községben egyre többen vásároltak rádiót, így az emberek szinte naprakészek lehettek a politikai eseményekkel kapcsolatban. Mindenki a lehetséges háborúról beszélt, és elérhetőnek látta a régi határok visszaállítását. Mire az aratási munkálatok megkezdődtek, egyre többen kapták meg a behívójukat, még az 1898-99-es korosztályt is bevonultatták, pedig ők ekkor már elmúltak negyvenévesek.

Június 22-én a német hadsereg megtámadta a Szovjetuniót. Június 26-án a Kassa bombázásáról szóló rádióhíreket hallgatta a falu lakossága. Július 1-jén a magyar katonaság - köztük sok szárföldivel- támadásba lendült.

November 24-én a viharos időjárás megrongálta a templom oldalajtájának a tetőzetét, gyakorlatilag beomlott a szélfogó tetőzete. A lengyel menekült katonák a tetőzetet azonnal megjavították.

Hancz Pál a királyi törvényhatóság jóváhagyása mellett Hegyire változtatta a nevét.

A községi elöljáróság gyakorlóterületet jelölt ki az iskola felső tagozatos diákjai számára, tanítói felügyelettel itt tanulták a kertészkedési munkálatokat.

December 18-án közadakozásból keresztúti képeket vásároltak a templomba. A képeket Uberbauer Antal budapesti műkereskedőtől a Váci utca 41. sz. alatti üzletből hozták, darabját 63 pengőért.

1941-ben született 5 fiúgyermek és 13 leánygyermek.

A falunak új orvosa lett, dr. Nagy Sándor személyében.

A falu lélekszáma 1941-ben 1 283 fő.

Az **1942**-es év folyamatos bevonultatással kezdődött meg, zömével Sopronba, Győrbe és Székesfehérvárra vonultak be, de volt, aki Zalaegerszegre vonult, és volt olyan, aki „csak” Eszterházára rukkolt be.

*Bevonulás előtti napon készült fénykép 1942. X. 4-én.
(Horváth Ernő és Péntek Vince)*

Édes Erdély, itt vagyunk!

Év elejére sokan megjárták már Csák Máté földjét az 1941-ben bevonultak közül. A gyorsHADtest kötelékében eljutottak a Dnyeper folyóig és megostromolták Kijev városát.

Március 21-én Nemes László káplán új misét mutatott be a templomban.

*Tábori mise valahol Oroszországban.
(Bakodi Ernő tábori lelkész főhadnagy)*

A községi előjáróság a plébánossal egyeztetve jelentést tett a Magyar Királyi Közoktatási Minisztériumnak arról, hogy Szárföldről hány gyermeket javasolnak a Horthy Miklós nevelési alapra, ill. segélyre. Javasoltak 3 fiút és 4 leányt.

A faluban megszervezték a nyári napközis gyermekek otthonát, majd május 6-án megalakították a KALOT Népfőiskolát.

Folyamatos volt a bevonultatás, még azokat is bevonultatták, akiket december 14-ét követően a gyorshadtestből leszereltek.²⁸

Május 18-án megalakult a hadigondozó bizottság.

Június 12-én a királyi tanfelügyelőség a község javaslatára kinevezte Péntek Kálmánt igazgató tanítónak.

A főjegyző Povázsay László ellen a község és az egyházközség panasszal élt az ispáni hivatalnál, nevezett méltatlan és botrányos, személyéhez nem méltó viselkedése miatt.

A községi előjáróság és V. Antal rábatamási lakos között vita alakult ki a tamási lakos által elvitt, illetve eltulajdonított községi vagyontárgyak ügyében. A szolgabíró utasítására, csendőri segédlettel a vagyontárgyak hiánytalanul visszakerültek Szárföldre.

Az április-június között bevonult falubeliek a frontra indulás előtt 2-3 napra hazajöhettek. Volt, hogy 8-10 katona is idehaza tartózkodott, és a lakossággal közösen mulatva búcsúztak szeretteiktől, falujuktól. Volt, aki örökre. Ugyanaz játszódtott le, mint az I. világháború idején, a falubeliek mentek a vasútállomásra, ha

²⁸ Feltöltés alatt volt a magyar 2. hadsereg.

katonavonat érkezett. Megkezdődött a magyar katona gigászi és embertelen vesszőfutása!

A faluban 9 fiúgyermek és 10 leánygyermek született.

Molnár László kántortanító és Fazekas Mária tanítónő között *igen ellentétes magatartás keletkezett* az **1943**-as év kezdetén, amit sem a község, sem az egyházközség előjárósága nem tudott lecsillapítani, ezért a királyi főtanfelügyelő tett igazságot köztük február 18-án. *Kötelezte a kántortanítót a társadalmi pozíciójához méltó viselkedésre.*

Március 5-én a Magyar Királyi Debreceni VI. Honvéd Hadtest lelkesi hivatala értesítette a községi hivatalt Horváth Lajos honvéd hősi haláláról és tisztességes eltemetéséről. Később hozzátartozói hazahozatták holttestét, amit a szárföldi temetőben helyeztek örök nyugalomra. Szállítását vasúton oldották meg és a vasútállomásról a temetőbe lovas fogat szállította. A falu fő utcáján leányok álltak sorfalat, de a teljes falu leróttá kegyeletét ravatalánál, így ő szülőfaluja földjében pihenhet.

Magyar honvéd előre!

Március 8-án a községnek jelentenie kellett a Magyar Királyi Ipari Anyaghivatalnak a harangok állapotát, darabszámát és súlyát.

Áprilisban orosz foglyok érkeztek a községbe, elszállásolásukat a falu északi határában lévő Macska-majorban oldották meg. Rendszeresen dolgoztak szárföldi családoknál, gazdáknál.

*Orosz hadifogoly Szárföldön.
(Gayran Zahar Nyikolajevics, Kovács Péternél dolgozott 1943–45 között.)*

Április végén katonaság érkezett a faluba, az iskolában és házaknál szállásolták el őket. Ők voltak a híres nagykárolyi 25-ösök, 160-an voltak. Ebből az alakulatból maradt a faluban Tóth István (kegyes Pista).

Májusban erdélyi katolikus gyermekek érkeztek a faluba, 5 napot töltöttek itt. A falu vendégül látta őket, majd Balfra mentek tovább.

*Szárföldiek Ukrajna földjén 1943. május 10., Korosztary.
(Baloldalon Bella István honvéd, jobboldalon Bárkovics József honvéd)*

Május 17-i hatállyal Péntek Kálmán helyére új tanítónő, Besenyő Ilonka érkezett a faluba, ill. az iskolába a Somogy megyei Zákányból.

Júniusban a járásbírószágon tárgyalták a falu főjegyzője, Povázsay László ügyét. A faluból több tanút is meghallgattak, a főjegyzőt végül elmarasztalták. A jegyzői feladatokat a továbbiakban vitéz Szalai Gyula korábbi aljegyző látta el.

Június 20-én nagy esemény történt, Orowitsek Ferenc újmisési pap tartott misét a faluban, még a környékbeli falvakból és a majorságokból is jöttek hívek a misére. A

várakozó hívek és a nagykárolyi katonák kíséretével, dr. Perlaky Ferenc és Nemes László káplán vezetésével kísérték a vendéget a plébániára, majd a templomba.

Farkas László honvéd (Zászló Tábori posta: 118/21) 25 pengő értékben Gazdasági alapismeretek című tankönyvet küldött ajándékba az iskolának. Tette ezt abból a hálából, hogy Bakodi Ernő szárföldi tábori lelkész főhadnagy keze alatt szolgálhatott.

Fazekas Mária tanítónő KALÁSZ vezetőképző tanfolyamon vett részt, a tanfolyam díját, 60 pengőt Borsodi István és Szalai József gazdák fizették ki.

A község a katolikus diákotthonnak küldött 400 pengőt Győrbe, valamint az egyházközséggel közösen 500 pengőt Budapestre a hadbavonultak megsegítésére.

Augusztus 18-án a községben tartózkodó és tanító Majoros Erzsébet Emília hatóságilag kérte nevének megváltoztatását Ladányira. A királyi törvényhatóság engedélyezte a névváltoztatást.

*Szalay János honvéd (4/1. zászlóalj, 1. század)
Ők fogták fel az első orosz támadást a Don partján, melynek során Szalay János elesett.*

A falu közössége rádión keresztül értesült arról, hogy a románok alattomosan és váratlanul kiléptek a háborúból és az oroszok oldalán szembefordultak a korábbi szövetségeseikkel.

Augusztusban leszerelték a negyvenéves vagy ennél idősebb katonákat, de emellett szinte folyamatos volt a bevonultatás.

Erre az időre a falu loállományának már közel 60%-a volt a katonaság kötelékében valahol a Don partján. Sokan még nem is tudták, nem is sejtették, hogy a Don partján január 12. óta haláltáncot járt a halál. Sok szárföldi szolgált a soproni 4.

gyalogezredben. Ők kapták a legnagyobb támadást az urivi katlanban. Sok falubeli itt lelte halálát.

Egy hadműveleti napló bejegyzése szerint:

Mínusz 36 °C a hőmérséklet és a magyar katonák már 24 órája fekszenek a havon, állandó tüzéségi tűz fekszik az ezreden, és oldalazó géppuskatűzet kap az ezred folyamatosan.

Két nappal későbbi bejegyzés:

Mínusz 46 °C a hőmérséklet, emberek maradnak megfagyva a havon, egy zászlóaljat az orosz harckocsik egyszerűen legázoltak.

Ilyen körülmények között csatáztak társaikkal és nem egyszer falubelijükkel a szárföldi katonák.

Szeptemberben a községi előjáróság értesítést kapott arról, hogy várhatóan román hadifoglyok érkeznek a faluba. Kötelezték a falut, hogy jelöljenek ki egy elhelyezésükre alkalmas helyet, a községi vezetés a falu északi határában lévő Macska-majorot szemelte ki erre a célra. A hónap végére megérkezett a román foglyok első csoportja, amit még két csoport követett összességében 370-400 fő körüli létszámmal. Őrzésüket magyar katonák látták el, de a faluból is vezényeltek ki katonaviselt embereket őrnök, sőt még Rábatamásiból is. A majorban elhelyezett foglyok igen sanyarú sorsot éltek, megszenvedték az első háborút, a román megszállást, Erdély sanyargatását és a szembefordulást a szövetségeseikkel. A foglyokkal szembeni embertelen bánásmóddal a szomszéd falubeliek tűntek ki, volt, hogy a katonáknak kellett közbeavatkozni. Néha az örök kíséretével bejöhettek a faluba a foglyok, de csak munkavégzés céljából. Ilyenkor a falubeliektől titokban kaptak némi élelmet, mert egyébként szigorúan tiltva volt a velük való érintkezés, még a major területét is szögesdróttal kerítették körbe.

Október 12-én a községi előjáróság elrendelte az iskolában a 7-8. osztályos tanulók tanításának szüneteltetését az őszi mezőgazdasági munkák miatt.

Ezen a napon nagy riadalom volt a faluban, román foglyok szöktek meg a Macska-majorbeli táborból. Azonnal riadóztatták az éppen elvonuláshoz készülődő nagykárolyiakat, a katonák meg is találták a szökevényeket a Tordosa mentén lévő szőlősben. Minden megtorlás nélkül, megetetve vitték vissza őket a táborba. Még e nap délutánján a nagykárolyi alakulat méltóképpen elbúcsúzva eltávozott a faluból.

November 3-án pesti tanuló gyerekek érkeztek a faluba. A falu vendégszeretetét élvezve négy napot töltöttek Szárföldön, majd a déli vonattal Sopronba mentek tovább.

November 12-én a községi vezetés az egyházközséggel egyetértésben úgy döntött, hogy az iskolai tanítást beszünteti, mert nem maradt szén a fűtésre. November 22-ére a községnek sikerült 60 mázsa szenet szereznie, így folytatódhatott a tanítás az iskolában.

A faluban 9 fiúgyermek és 10 leánygyermek született.

Az 1944-es évet úgy kezdte meg a község, hogy a 22 – 35 éves korosztályból szinte senki nem volt idehaza, mindenki a fronton harcolt.

Szénhiány miatt februárban ismét be kellett zárni az iskolát.

A községben beindították a hadiárvak és hadirokkantak gondozását állami segítséggel. Sajnos erre a gondozásra egyre inkább és egyre nagyobb szükség volt. Márciusban még mindig nem volt tanítás az iskolában.

A falubeliek szinte minden lehetőséget megragadva a rádiót hallgatták, így jutottak információhoz a belpolitikai helyzettel kapcsolatban.

Vitéz Szalai Gyula jegyző javaslatára, az esküdtek támogatása mellett a községi előjáróság úgy döntött márciusi megbeszélésén, hogy a még név nélküli utcákat elnevezi. A kisutcai részen Kárpát, Felvidék és Erdély utca elnevezéssel éltek, a műút elnevezése Honvéd utca lett. Még ezen a megbeszélésen elhatározták, hogy az elemi iskolásokat lábbelivel látják el, közel 100 pár cipőt osztottak ki a faluban.

Március 19-én vasárnap a falubeliek a misére készülve szembesültek a német „Trojanisches pferd” akcióval, vagyis Magyarország megszállásával. Szárföldre 2 teherautónyi német katona érkezett, akik a legfontosabb létesítményeket ellenőrzés alá vonták. A német katonákkal való érintkezést dr. Perlaky Ferenc plébános, vitéz Péntek Sándor és Megyesi József kocsmáros segítette, mivel ők anyanyelvi szinten beszéltek a német nyelvet. A katonák fő felállítási helye a mai 85-ös út kereszteződésénél volt, de folyamatos ellenőrzés alatt tartották a postát és a vasúti őrhelyet is. Szálláshelyük a Megyesi kocsmában volt.

Április 5-i hatállyal a zsidótörvény alapján elrendelték a sárga csillag viselését, amit a szárföldi zsidó családoknak is viselniük kellett. Vagyonukat nyilvántartásba vették, majd zár alá helyezték. Érdekes megjegyezni, hogy a faluban lévő német katonák nem zaklatták őket! Április 20-án csendőri kísérettel elvitték őket a kapuvári gyűjtőhelyre, majd június 18-án deportálták őket Németországba. Házukat az akkor már működő helyi nyilaskeresztes párt foglalta el.

Alig kezdődött meg az áprilisi hónap, a rádió egyre gyakrabban szakította meg adását és légi veszélyre figyelmeztetett, ahogy azt a kapuvári és csornai légvédelmi szirénák is tették. Erre az időre minden ház köteles volt óvóhelyet építeni, amit a községi előjáróság szigorúan ellenőrzött. Április 13-án amerikai bombázók támadták Győrt, majd a támadást követően nyugati irányban próbáltak visszajutni bázisaikra, így falunk is részesévé vált repülőtevékenységüknek.

Az angolszász repülők kötelékei folyamatosan támadtak stratégiai pontokon, gyárakat, vasutakat. Több szárföldi gyári munkás menekült haza szerencsésen a győri bombázás káoszából. Június 16-án az angolszász hadászati légierő 685 db bombázója és 290 db kísérő vadászgépe húzott át a falu felett Bécs, illetve Pozsony

bombázására. A köteléket megtámadták a német és magyar repülőerők, de a földről is minden légelhárító cső tüzelt a térségben. Sopron- Kapuvár- Csorna- Szombathely- Pápa légterében igen komoly légi harc alakult ki. Ekkor több repülőgép is lezuhant a környékünkön, sőt Rábatamási északi határában amerikai ejtőernyősöket is fogtak el a csendőrök. Az angolszász repülőgépek tevékenysége végigkísérte az egész évet.

Május 1-jén megalakult a faluban a Katolikus Népszövetség 263 taggal.

Ekkor érkeztek először a faluba menekültek, akik a front miatt kényszerültek otthagyni szülőföldjüket, hisz az orosz csapatok már a Kárpátok átjáróit ostromolták. Lehetett látni kecskeméti, gyulai, felsőmocsoládi, békési és szigetszentmiklósi szekereket is, de néhány napi pihenő után mentek tovább nyugatnak.

A menekültek közül sokan itt kötöttek házasságot, vagy itt keresztelték meg gyermeküket. Itt született május 19-én délelőtt 9 óra 10 perckor Vuláta Sándor, akinek a szülei Felsőmocsoládról menekültek. Itt született 21-én este 10 óra 40 perckor Dankó Jolán, akinek a szülei Szeghalomról menekültek.

A csendőrség folyamatosan ellenőrzött a faluban, de semmilyen problémát nem talált. A falu elöljárósága igyekezett a körülményekhez képest rendet tartani.

A leventék oktatása teljes intenzitást kapott, a helyi oktatókon túl már katonák is tartottak foglalkozásokat. A 16-17 évesek csak katonai foglalkozásokon vettek részt, fegyverkezelést és harcászatot tanultak.

Július 12-én babakelengye mozgalmat indítottak a faluban a menekültek megsegítésére, mivel egyre többen érkeztek a front elől menekülve.

Július 31-én a község panasszal élt a faluban tevékenykedő Babiczky János kárpitos ellen a kapuvári csendőrparancsnokságon, mert sok embert becsapott és még aprójóságot is lopott. A csendőrök el is fogták, igaz a kisutcai kertekben kellett hajkurászniuk, de végül meglett. Kapuvárra kísérték a főszolgabírói hivatalba, hogy mi lett vele, nem tudni.

Abból a hálából, hogy megkeresztelték gyermekét, Sostarics Matild hévízszenandrási lakos misekönyvtartót küldött ajándékba a templomnak.

1944. október 15-én mindenki a rádiót hallgatta a településen és várta a sürgős bejelentést, amit 13 óra 10 perckor olvastak be. Horthy Miklós proklamációja volt az. Nem kellett sokat várni a következő bejelentésre sem, Szálasi Ferenc átvette a hatalmat és a németek melletti kiállást határozta meg. Ez a tény változást hozott a falu életében is, igaz, a helyi nyilaskeresztes szervezet nem nyúlt szélsőséges eszközökhöz. Gyakorlatoztatta a leventéket, ellenőrizte a menekülteket, illetve a házakat és az udvarokat, hogy eleget tettek-e az oltalmi kötelezvényeknek.

Német katonaság érkezett a faluba, elszállásolásukat házaknál oldották meg. Parancsnokságuk Borsodi István házában volt (a mai Fő utca 70. sz. alatt),

konyhájukat a Bella udvarban állították fel (Fő utca 63.), ahol egy különálló épületet foglaltak el, amiből élelmiszerraktárt alakítottak ki. Több teherautónyi élelmiszert raktároztak el.

A német katonaság a IV. SS páncélos hadtest 1. és 3. hadosztályához tartozott, valamint a 96. gyaloghadosztálynak is volt négy százada a faluban. Felszerelésük a Pz VI. Tiger I. és Pz VI. Tiger II., valamint az SdKfz 251 féllánc talpas páncélgépkocsi vontató volt.

A gyalogságnál az aknavető volt a fő fegyver. Az itt lévő alakulatok folyamatos gyakorlatozást hajtottak végre a falu egész területén, valamint annak környékén, beleértve az éleslövészetet is. A vasúton szinte folyamatosan érkeztek a hadianyagok, amit a közelben lévő kertekben raktároztak el. Igen komoly üzemanyagbázis lett kialakítva a mai Fő u. 96-98-100. szám alatt. Folyamatosan érkezett ide az üzemanyag, amit tovább szállítottak a harcoló alakulatoknak. Falunk komoly katonai bázissá alakult.

A katonák és a lakosság viszonya kimondottan jónak volt mondható ebben az időszakban, annak köszönhetően, hogy a német nyelvet beszélő szárföldiek minden tekintetben próbáltak a falu érdekében cselekedni. A német katonák szinte családias viszonyt alakítottak ki a lakossággal, még a mezőgazdasági munkákba is besegítettek alkalomadtán. Volt olyan német katona, akinek esténként magyar nótát kellett énekelni, és meg kellett tanítani csárdást táncolni is.

Mire elérkezett a november, a faluban szinte tarthatatlan állapot alakult ki a menekültek tekintetében. A falu polgári létszáma szinte megkétszereződött, mivel az orosz hadsereg már a fővárost, Budapestet ostromolta. *A község elöljárósága jelentést tett a menekültügyi irodának, hogy a falu megtelt, minden ház, szoba és pajta megtelt és foglalt.*

A faluba újból visszajöttek a nagykárolyi katonák, valószínű, hogy szándékosan választották újra Szárföldet állomáshelyüknek.

Egy újbóli községi jelentés leírja, hogy teljes mértékben tarthatatlan a helyzet, szinte minden élelmiszer elfogyott, sürgős intézkedést kérnek, húst, rumot és a szappanfőzéshez lúgkövet, továbbá fát rendelnek.

Decemberre még egy műszaki magyar alakulat és egy kórházi egység érkezett a faluba. Ez a kórházi egység az elmondások alapján valószínű, hogy a budapesti ún. sziklakórház állományába tartozott, és onnan menekült.

A vasúton érkező és itt kirakódó magyar repülő alakulatot már csak a Petlen-majorban tudták elhelyezni. Az alakulat repülőgép felszerelései, alkatrészei és 15 db beládázott Messerschmitt²⁹- motor a vasúti rakodótéren maradtak.

²⁹ A II. világháborúban alkalmazott német vadászipülőgép.

Novembertől a pártszolgálatosok felügyeletével folyamatosan dolgoztak a falubeliek és a menekültek az országút és a vasút hó-mentesítésén. Ezt kötelezően el kellett végezni, hogy a vonuló katonaságnak ne legyen akadálya.

A községbe érkező katonákat nagy számban kísérték a hozzátartozóik is. Ezzel a menekültáradattal a falu képtelen volt megbirkózni, szinte tarthatatlanná vált az állapot, annyi menekült zsúfolódott össze. A csendőrséget kellett kihívni, így némileg normalizálódott a helyzet.

Az előljárásság követelte a felettes hatóságoktól a segítséget. A kapuvári szolgabírói hivatal küldött 2 db fél sertést, 8 tábla szalonnát és 10 liter rumot.

A német katonák gyakorlatozása közben két haláleset történt, mindkettő balesetből. Egyik esetben a Luka-szérú mögötti úton haladó Tiger I. harckocsiról egy katona (Fridrich Litter) leesett, és a kocsi halálra gázolta. Másik esetben a veszkényi út és a Felvidék utca kereszteződésében összeütközött egy Tiger II. és egy SdKfz 251 páncélgépkocsi, egy katona a kocsik közé zuhant és meghalt. Mindkét katonát a temetőben hantolták el.

A faluban 21 gyermek született, ezen felül itt látta meg a napvilágot Bak Anna május 30-án reggel 6 óra 30 perckor (Budapest), Juhász Erzsébet november 23-án este 10 óra 30 perckor (Nagykálló), Nagy Mária november 24-én este 10 óra 50 perckor (Kassa), Boglárd Rozália december 31-én este 17 óra 10 perckor (Székesfehérvár).

Az 1945-ös esztendő úgy köszöntött a falura, hogy a katonaság és a menekültáradat szinte állandósult. Januárban a német páncélos alakulat elment a faluból, majd pár napra rá a német gyalogszázad szintén távozott. Ők is részeseivé váltak a székesfehérvári páncélos csatának.

A faluban állandó volt a katonai mozgás, hol magyar, hol német alakulatok voltak itt, de a civil menekültek is állandó mozgásban voltak.

Január végén hungaristák érkeztek a faluba. Dorogról jöttek, 15-17-en lehettek, és teljes egészében kivették az irányítást a helyi párttagok kezéből. A leventeoktatás mindennapossá vált, ez teljes mértékben az oroszok megállítását célozta, a 16-17 éves gyermekekkel akarták a háború állását megfordítani. Szárföldön Király testvér és Dóry zászlós volt a vezetőjük. Nem nagyon válogattak az eszközökben, még a pártház kamrájába is zártak be leventéket, akiket a helyi pártvezető egy óvatlan pillanatban aztán kiengedett.

A nyilasok érkezésével zsidó munkaszolgálatosok is érkeztek a faluba csendőri kísérettel. Őket a házaknál szállásolták el, 5-6 főt egy-egy házban. Az egyik, családjával együtt elszállásolt nyilas tiszt (Varga nevezetű százados) nem engedélyezte, hogy ugyanott munkaszolgálatosokat helyezzenek el. A kísérő csendőr a szomszédokhoz vezette a zsidókat, ahol kérte, hogy fogadják be őket. A csendőr igen megvetően beszélt a százados viselkedéséről, amiért a szabad ég alá kergette a

munkaszolgálatosokat. A falubeliek a körülményekhez képest igen emberségesen bántak velük. Pár nap után tovább kísérték őket Balfra.

Március 15-én a nyilas csoport ünnepséget szervezett a hősök emlékművénél, ahová délelőtt 10 órára felsorakoztatták a leventéket. A falu lakosságát is megjelenésre kötelezték, de még az iskolás gyerekeket is kivezenyelték a szoborhoz. Volt koszorúzás és beszéd is, amit Király testvér tartott. A semmitmondó, összeeszkábált, nyelvbottlásokkal tarkított beszéd miatt a rendezvény szinte botrányba fulladt.

Dr. Perlaky Ferenc plébánost is utasították arra, hogy beszédet mondjon, aki - miután nem tudta elhárítani a „felkérést” - tartott egy igen jó és megható beszédet. Így fejezte be mondandóját: *„Meglátjátok keresztény testvéreim, lesz még más március 15-e ebben a hazában!”* A falubeliek éljeneztek a plébánost.

Ezen az ünnepségen kötelezték először eskütételre a leventéket. De az eskütétel is botrányba fulladt, mivel a leventék többsége csak a száját mozgatta az eskü szövegének mondása helyett. A nyilasok fenyegetően léptek fel, és zárt rendben a pártház elé vezették a leventéket. Vonulás közben hangosan kiabálniuk kellett: *„Hitler- Szálasi, Hitler- Szálasi!”* A menetet sírva kísérték a leventék hozzátartozói, valamint a falu lakossága, de a templomnál tovább nem engedték őket.

Február végére újabb menekülthullám érkezett a faluba, ami minden tekintetben a végpontra sodorta a falut. A nehéz körülményeken a falu vezetése és lakossága a lehető legjobb emberi módon próbált úrrá lenni. A háború érezhető közelségbe került, a harcok már a Rába vonalán folytak.

A faluban egymással keveredve magyar és német alakulatok tartózkodtak, a vasúton irdatlan mennyiségű hadianyag érkezett. Megszámlálhatatlan harci eszköz mozgott megállás nélkül a községben. Ebben a káoszban 14 gyermek született, olyan szülőktől, akik menekültek vagy katonák voltak. A szárföldiek minden segítséget megadtak ezeknek a családoknak. Márciusra a civil menekültek eltávoztak a faluból, hisz a harcok már Győr térségében zajlottak.

A helyi, de a dorogi nyilas csoport által irányított pártvezetés a pártháznál másodszor is esküre kötelezte a 16-18 éves leventéket. Szigorúan ellenőrizték, hogy minden levente hallhatóan mondja-e az eskü szövegét, szigorú megtorlást beígérve annak, aki „sumákol”. Az esküt követően kivezenyelték a csoportot a falu keleti kijáratához lövészárkot ásni (a fehér képhez), az út jobb és bal oldalán kb. 30-40 méteres szakaszt ásattak ki, tették ezt akkor, amikor a falu tömve volt katonasággal, és a front már elérte Csornát.

Este 21 órakor dobszóval riadóztatták a leventéket, kétnapi hideg élelemmel és két váltás ruhával kellett a pártház előtt gyülekezniük este 22 órakor. Volt, aki jelentkezett, de a többség inkább elmenekült. A házaknál lévő magyar katonák is erre buzdították a fiatalokat, mivel ők sem szerették a nyilasokat.

A lakosság is próbált menedéket keresni, ki a tüzrendesek erdeiben, ki elment a királytói erdészház környékére, mivel ott egy szárföldi születésű asszony lakott erdész férjével. Sokan maradtak azonban idehaza is. A húsvét előtti nagyszerda napja félelemben, szorongásban jött el. A katonaság nagy része távozott a faluból, csak németek maradtak, illetve 8-10 fő magyar katona, akik a szárföldiek kérésére sem voltak hajlandóak kivetközni katonaruhájukból. A szövetkezeti kocsmá pincéjében húzták meg magukat a környékeliekkel.

Pár harckocsi is maradt Szárföldön. A vasútállomás déli oldalán egy 40 M 7.5 német páncéltörő ágyú volt állásban 4 fős kezelő személyzettel, a gecseri vasúti őrháznál egy aknavető raj volt tüzelőállásban. Délután 2 és 3 óra között Farád, illetve Rábatamási felől megjelentek az orosz előőrsök, az aknavető raj tűzcsapást mért az orosz egységekre. Az aknavető tüzet az előőrsk SZU-76 rohamlövege viszonzta. Három lövést adott le félig romba döntve a vasúti őrházat, a harmadik lövéssel telibe találva az állást. Mindhárom német katona meghalt. Közben az orosz előőrsre felzárkózott még 3 darab T-34-es harckocsi is. Az oroszok berontottak az őrházba, Horváth Endre vasúti őrt hajsza hűján agyonlőtték, felesége két gyermekükkel a nagy zűrzavarban elmenekült és Rábatámásiban talált oltalmat.

A faluba Osli felől német katonák érkeztek, akik arra kaptak parancsot, hogy vegyék fel a harcot az oroszokkal. A mai Mátyás király utcában 6 darab német Tiger I. harckocsi sorakozott fel. A vasúti átjárónál lévő ágyú több lövést adott le az orosz egységekre, valamennyit eredménytelenül. Az oroszok viszonzták a tüzet és kilőtték az ágyút. Ezt követően a német harckocsi egység távozott Osli és Veszény irányába.

Az orosz előőrsök délután 4 óra körül értek be a faluba. Németek után kutatva, házról házra járva tűzharcba keveredtek (Fő utca 64. sz. alatt) egy német katonával. A harc következtében három orosz katona meghalt, a német katonát végül a szomszédos udvarokon keresztül bekerítették és lelőtték. Ez a német katona a burgenlandi Mosontarcsán (Andau) született. Holttestét az udvarban hantolták el. A háborút követően hozzátartozói eljöttek érte, de nem bántották nyughelyét.

A zűrzavar olyan nagy volt, hogy a faluban még bujkáló német, valamint a közben beérkező orosz egységek szinte akaratlanul keveredtek egymással. Nem volt ritka, hogy az egyik háznál oroszok voltak, a másik háznál németek.

Az orosz zöm nagycsütörtök kora délelőtt érte el a falut. Ekkor még mindig akadtak német katonák a faluban, akik után az oroszok hajtóvadászatot indítottak. Tíz német katonát lőttek agyon, de közben orosz katonák is meghaltak. Nagypénteken az elmenekültek közül sokan merészkedtek vissza a faluba, ahol teljes káoszt találtak. A házakat kifosztották és feldúlták, az orosz katonák garázdálkodtak és zaklatták az embereket.

Mi sem jellemzi jobban a fejetlenséget, minthogy pénteken délelőtt egy német harckocsinak szinte észrevétlenül sikerült a kisutcai rész felől beszivárognia a faluba, amit csak az orvosi lakásnál fedeztek fel az oroszok. A nagy zűrzavarban Kapuvár irányába próbált elmenekülni. A Megyesi kocsmá udvarán lévő orosz T-34-es

harckocsi utána lőtt a német kocsinak, ami a Tardosa hidat elhagyva kapott végzetes találatot. A 3 fős személyzet szörnyethalt.

A falubeliek szombaton és húsvétvasárnap visszamerészkedtek a faluba, mivel ez utasítás is volt az oroszok részéről. Nagyszombaton német repülők támadták a falut, illetve az orosz egységeket. Egy szárföldi életét veszítette és egy megsebesült a támadás következtében, továbbá meghalt egy menekült budapesti leventefiú is. A hazaérkezőket zaklatták és molesztálták a katonák, az asszonyok és leányok elbújtak vagy korommal kenték be az arcukat, hogy így kerüljék el a katonák atrocitását.

Beigazolódott, hogy a vesztesek sorsát a győztesek érdeke szabja meg, nem túlzás kimondani, hogy barbárok érkeztek hazánk földjére. Sajnos, ezt tettek bizonyították itt, Szárföldön is. A katonák folyamatosan, lerészegedve garázdálkodtak, vittek mindent, ami mozdítható. Előszeretettel vették el az órát és a csizmát, illetve hajtották el a tehenet és a lovakat. Feldúlták az egész falut, a lovaikat a templomban szállásolták el, a templomi orgona sípjaival az utcán játszottak. Az orvosi házat teljesen kiforgatták, még a padlót is felfeszegették. Hasonló sorsra jutott az iskola is. Hogy miért tették, senki nem tudja, de parancsnokaik nem szabtak gátat az emberi mivoltukból kivetkőzött katonáknak.

Az események lefolyását dr. Perlaky Ferenc plébános püspökség felé tett 1945. április 25-ei jelentése pontosan felvázolja:

Jelentés a szárföldi plébániáról és templomról az 1945. március 28-i orosz bevonulás alkalmával.

A község fekvésénél fogva is legveszélyeztetettebb helyen, a Bécs-budapesti műúton fekszik és így legjobban ki volt téve az előrelátható és aggasztó veszedelmeknek.

A nagyméretű visszavonuló katonaság és az utóbbi napok veszedelmei elől menekülő hihetetlen méretű civil menekülők már napokkal előbb csak fokozták az amúgy is nyugtalan és aggodalom teli lakosság félelmét. 25, 26-án este már hallani lehetett az ellenséges ágyúzást, sőt 20-án hétfő este már az égő közeli falvak világossága adott fényt a szélvihar és felhős ég okozta sötétségben. A Hanságba már kedden megkezdődött a menekülés, mert a hívek jó része ott gondolta magát biztonságban. 27-én szerdán érkeztek meg az ellenséges orosz csapatok délután 5 órakor, de ez csak átvonulás volt, illetve kiszorítása a faluban elhelyezett német katonaságnak, amely ellenállás nélkül a községből elmenekült, bár egy-két emléket, három tankot, több autót hátrahagytak, mert nem volt idejük az elmentésre, ezeket az oroszok lőtték ki. Az orosz katonák megjelenésével megkezdődött a lakosság elbujdosása. Többen keresték fel a plébánia pincéjét is védelmet keresve, ahol az éjszakát is töltötték. Este 6 órakor jelentek meg az orosz katonák a plébánia pincéjében, németeket kerestek és felszólítottak bennünket, hogy jöjjünk fel a lakásba. Miután meggyőződtek, hogy magyarok vagyunk csak és németet nem találtak, eltávoztak. Március 28-án este 7 órakor a németek elmenekülése alkalmával foszforos lövedékkel meggyújtották a község nyugati, a műút mellett fekvő községi kovács lakóházát. A szél a tüzet tovább terjesztette és így még három lakóház és egy pajta is a lángok martaléka lett. Azután kezdődött a lakosság kifosztása. A plébánia a műúttól 100-120 méter távolságra a 8 ablakkal csalogató zsákmányul ígérkezett az oroszoknak. Meg is rohanták és kegyetlen

kíméletlenséggel dorongokkal lökték be az ajtót, megkezdték adáz pusztításukat. Amennyire az idő és a körülmények engedték próbáltuk eldugni az értékeket és a templom vagyonát, a pénzt, a templomi ruhákat, melyeket ládába rakva a pajtába leástam. Melléje helyeztem el a másik ládában az én holmijaimat, elföldelve iparkodtam rejtve tartani. Nehéz és nagy probléma volt a hely megválasztása, mert a plébánia belterülete csak 400 négyszögöl. Az oroszok feltúrták és az én holmijaimat egy szálig elvitték, a templom ruhák azonban jórészt megmaradtak, négy ministráns ing, 1 karing, melyet összetéptek.

Március 29-én nagycsütörtökön volt az orosz hadsereg felvonulása, mellyel egyidőbe esik a német repülők bombázása. Az első bomba délután 3 órakor szintén a nyugati részre esett, 2 halálos áldozata lesz, Horváth Mihály idős ember és Horváth József 17 éves fodrásztanonc. Súlyos sebesülése lett Horváth lakatosnak és feleségének. Ezt követte a 4 órakor megújuló újabb bombázás. Mivel az oroszok a plébánia háta mögötti úton nyomultak a községbe, a német ezeket támadta, így a menekülő orosz katonák is a plébánia pincéjébe húzódtak. A légnyomás ekkor már az összes ablakokat, üvegszekrényt, tükröket összetört. Kettő bomba esett a plébánia sertésőljára, mely közvetlenül az iskola mellett van, úgy hogy az iskola fala is megrongálódott és hatalmas lyukat vágott az egyik tantermen. A bombázásnak több áldozata is lett. Szűcs József, aki beteg idegrendszerével a rábeszélés ellenére is kifutott és a találat a plébánia előtt érte. Ugyancsak meghalt Bárkovics Sándor 18 éves legény, kettő orosz katona, akiket az iskolában ért a halál. Holttestüket a templom mellett temették el. Sok súlyos sérülés is történt. A templomszekrényből, mely a plébánia folyosóján volt elhelyezve, feltörték és a templomi felszereléseket, okiratokat szétrombolva kidobálták, a nagycsütörtöki szent olajakat földhöz vagdalták. Az anyakönyveket sikerült megmenteni. A házasultak anyakönyvét a legújabbat összemocskolták és a legújabb beírásokat kitépték. A kereszteltek anyakönyve a legújabb 4. kötet, amely 1944. október körül kezdődik, ha jól emlékszem rá, úgy értesültem Babóton van, oda hurcolták. A templom takarékkönyvét sikerült megőrizni. A készpénzt a perselypénzekkel együtt a kis faládából elvitték. A bőrfoteljeimet lemetelték, a sezlonomat letépdelték, a bútoraimat agyonverték és átlövéldözték. Március 31-éig a plébániaépületben maradtam, de ekkor már oly idegfeszültséget éreztem, hogy nem bírtam tovább a lakásban tartózkodni, magamhoz véve a legszükségesebb még megmaradt dolgokat híveimhez költöztem, ahol még életemet biztonságban gondoltam.

A többszöri megmotozás és az állandó életveszély, mert állandóan agyonlövőssel fenyegettek, annyira kimerítettek, hogy nem láttam jónak továbbra is kitenni magam célpontnak és a lakás is lakhatatlanná vált, az ajtókat nem lehetett zárni és ablak sem volt. Azóta, miután a megmaradt pár darabot a híveknél elhelyeztem és így a lakás kiürült, nem lakom a plébánián.

A templom története is éppen ilyen szomorú. Az oltárszekrényt vésővel felfeszítették, a szent ostyákat kiszórták. A csillárokat megrongálták, az orgonasípokat ledobálták, oltárterítőket elvitték, a zöld ministránsruhát egy pirosat is, a miseruhák béléseit kifejtették, a szentelvíztartókat ismeretlen maró folyadékkal teleöntötték, a perselyeket letördelték és kifosztották.

A templom rendbehozatalánál nagy segítségemre volt páter Nagy János szaléziánus áldozópap, szárföldi születésű és Bakodi Gyula volt egyházatya. A szentségtartó és a kelyhek használható állapotban a jelenlegi egyházatyánál vitéz Péntek Sándornál vannak elhelyezve, a szt. ereklyékkel együtt.

Szomorú és megemlékendő körülmény az oroszot megelőzően a menekült nyilaskeresztesek és hivatalból idetelepített magyar és német katonai alakulatoknak a rendetlenkedései is.

A falu története röviden: A község nyugati része a műúttól kezdve a templomig leégett, a keleti oldal szintén a templomig a német repülőtémadást szenvedte. A megkárosított lakosság

hiányzó vagyonát lopással igyekezett pótolni. A községi bíró jelentése szerint a községben 40 lakhatatlan lakóház lett. Az anyagi kár nagyobb, mint az erkölcsi kár.

Szárfield, 1945. április 25-én.

*Dr. Perlaky Ferenc
plébános*

A jelentés önmagáért beszél!

A falu kezdett magához térni és próbált úrrá lenni a körülményeken. A hátramaradt temérdek mennyiségű hadi felszerelést a falu előjárósága összegyűjtötte, a meghalt katonákat ideiglenesen eltemették. A megrongálódott és feldúlt középületeket renoválták és próbálták az eredeti funkciójuk szerint működtetni. A falu lakossága próbálta erejéhez mérten rendbe tenni a lakókörnyezetét. Igen nehéz időket élt a falu, sok katonáról a hozzátartozók semmit sem tudtak, az elhurcolt 17-18 éves leventékről szintén nem volt hír.

A lakosságra rendkívül nyomasztólag hatott az orosz katonák embertelen viselkedése és gátlástalan fosztogatása. Ezt tetézte, hogy az orosz parancsnokság elrendelte, hogy a faluból naponta 6 ember menjen át az Öntés-majorba lovakat őrizni, ugyanis a majorság határában több mint ezer lovat gyűjtöttek, raboltak össze.

Folyamatos az orosz katonaság mozgása a faluban.

1945. május 9-én véget ér a háború.

A szárfieldi katonák közül 53-an sajnos soha nem térhettek haza, hősi halált haltak. Sokan orosz fogolytáborokban sínylődtek, a leventék Németországban amerikai fogságba kerültek, egészen Passau és Drezda városáig jutottak. Ők még szerencsésnek mondhatták magukat, mert normális körülmények közé kerültek és az év szeptemberére haza tudtak jönni.

A községi előjáróság mindent megtett annak érdekében, hogy a tanítási évet meg tudják kezdeni. Az iskola tetőzetét megjavították, a bombatalálat okozta károkat kijavították, az iskolai felszereléseket és az oktatáshoz nélkülözhetetlen anyagokat összegyűjtötték. Új tanító érkezett az iskolába Czigány Hermína személyében.

A Debrecenben megalakult ideiglenes kormány rendelete alapján az országban, így Szárfieldön is, földosztásra került sor. A faluban 206 ember élt jogával, 672 kataszteri hold földet osztottak ki. Ki így, ki úgy próbálta a juttatott földet megművelni. Az eszköz- és az állatállomány szinte a semmivel volt egyenlő, de az emberek szívóssága, leleményessége, valamint közösségi szemlélete lassan, de biztosan beindította a mezőgazdasági termelést.

Az új kormány még egy nevezetes intézkedést hozott, feloszlatta a csendőrséget. Szervezés alá került a rendőrség.

Év végére némileg mentesítették a lőszerektől a falut, a hátra maradt hadifelszereléseket elszállították. A falu kezdett visszazökkenni a régi kerékvágásba, de igen körülményes és nehéz idők voltak ezek még mindig.

1945-ben a faluban 33 gyermek született, ebből 13 gyermek menekült vagy katonák gyermekeként.

Szárföld bombázása következtében három szárföldi meghalt, kettő szárföldi megsebesült, 1 budapesti levante meghalt.

Német katona 18 halt meg a faluban és közvetlen közelében. Orosz katona 5 halt meg a faluban. A Macska-majornál 272 román hadifogoly katona alussza örök álmát.

53 szárföldi halt hősi halált a harctereken, közel félszáz szárföldi volt hadifogságban a Szovjetunió táborában. Akik haza kerültek a háború poklából, sajnos még azok közül is voltak, akik idehaza a szenvedések következményeként elhunytak.

A II. világháborúban 2 szárföldi katona kapott vitézségi elismerést a harctéri cselekedeteiért: **Bálint Jenő** őrmester és **Péntek Gyula** honvéd.

Bálint Jenő őrmester

A hősi halált halt szárföldiek, akikről biztosan tudni, hogy hol vannak eltemetve:

Szalai Gyula honvéd, 4/III. zászlóalj, Rozsfyestvenszkoje, 1942. 07. 01.

Molnár József őrvezető, 4/III. zászlóalj 8. század, Kijev 1942. 07. 10.,
sírjelszáma: 22.

Bella István tizedes, 34. gyalogezred ár. század, Morszov- Szeregyina
Buda, 1942. 12. 04., sírjelszáma: 7849.

Varga Gyula honvéd, 7. könnyű tüzérezred, Krasznojé Olim, 1943.
02. 02.

Bujtás József örvezető, 4/I. zászlóalj, Gleboka, 1944. 07. 23.

Sajnos a többi hősi halottról a nyilvántartások nem szolgáltatnak adatot, valahol idegen földben alusszák örök álmukat.

Az év végi hálaadó misén a hívek szívfacsaróan szép énekkel emlékeztek szeretteikre:

**Szerte országunkban, túl magyar határon,
Sok-sok hős magyarra borult örök álom,
Rongy a koporsójuk, névtelen fejfájuk,
Imával gondolunk szeretettel rájuk.**

**Imádkozik gyermek az édesapáért,
Térdre hull feleség a hű hitvestársért,
Szülő gyermekének kér kegyelmet itten,
Ó, adj nyugodalmat hőseinknek Isten!**

1946-ban a fizetőeszköz olyan mértékű hiperinflációba kezdett, hogy szinte kimondhatatlan elnevezésű pénznemek voltak forgalomban. Mindennapos használatban voltak az egymilliárd bilpengős bankjegyek, amiért gyakran csak egy skatulya gyufát adtak. Az emberek életét teljes mértékben megbénította a pénz ilyen mérvű elértéktelenedése, csak az árucserre biztosította némileg a megélhetést. Sokan élelmiszert vittek Győrbe, Budapestre, használati tárgyakra, valamint ruhaneműre cserélték, így próbálták a nehéz időket átvészelni.

Augusztus 1-jén bevezették és forgalomba hozták az új pénzt, a forintot. 1 forint 400.000 kvadrillió pengőt ért. Váltópénze a fillér volt, legnagyobb címlete a 100 forintos papírpénz.

A községben megalakult a Katolikus Szülők Egyesülete.

Szár földön több csoport is pártoskodásra adta a fejét, de minden ellenségeskedés nélkül folytatták tevékenységüket (Kisgazdapárt, Szociáldemokrata Párt stb.).

A regölyi Németh Edina tanítói állást kapott a faluban.

A nehézségek ellenére egyre több család kezdett építkezésbe, ami főleg a vasúttól délre, a házhelyi részen mutatkozott igen intenzíven. A község vezetése új utcákat nevezett el, ekkor kapta nevét a Vasút, Árpád, Szent István és Szent László utca.

Az év végére már több fogságban lévő ember is hazatérhetett.

A faluban született 19 fiúgyermek és 15 leánygyermek.

Zűrzavaros útkeresés

Az **1947**-es év sok változást hozott, mind az ország, mind a falu életében. A községben minden közintézmény megfelelő körülmények között tudott működni, a működési feltételeket a falu vezetése minden tőle telhető módon biztosította.

Menekült tanítók érkeztek a faluba, akiket a községi vezetés és az egyházközség egyezsége értelmében állományba vettek. Fekete Imre, Sönfeld József, Sáray Gyula és Kiss Pál tanítók oktattak az iskolában.

A faluból sokan az iparban találtak munkát és a győri gyárakban helyezkedtek el. A mezőgazdaság is biztosítani tudta a megélhetést a falubeli gazdálkodóknak, bár a mindennapi ellátás még akadozott. Sokan tudtak felesleget termelni, amit a közeli vásárokon értékesítettek, ugyanúgy, ahogy a nevelt állatokat is. Az árusításból befolyt pénzt életkörülményeik javítására fordították. Úgy alakult Szárföldön az élet, hogy a magángazdálkodási forma kezdett beérni és jól működni.

A lassú és gyötrelmes, de viszonylag jó irányba mutató fejlődést már megint a politika mezsgyéjén próbálták ideológiai mederbe terelni. Az ország vezetésében komoly politikai csatározások zajlottak. A kommunisták egyeduralomra törtek és szovjet barátaikkal a hátuk mögött nem válogattak az eszközökben.

Az év úgy ér véget, hogy a fogságban lévők jelentős része újra szerettei körében lehetett, és már bált is tartottak a faluban.

A községben született 6 fiúgyermek és 12 leánygyermek.

Egy házasulandó pár folyamodott felmentésért a közelségi okozat akadályai alól. A püspökség az engedélyt és a felmentést megadta.

Fordulat?

1948-ban már elfogadható megélhetési és gazdálkodási viszonyok jellemezték mind az országot, mind a falut. Szárföldi viszonylatban nagyrészt adottak voltak a mezőgazdasági termeléshez szükséges feltételek. A parasztember, ha lassan is, de gyarapodott, mi sem bizonyítja jobban, minthogy Molnár József kovácsmester cséplőgépet, illetve annak hajtásához traktort vásárolt, és kiszolgáltatta az emberek igényeit.

A lakosság építkezett is, ezért új utcákat jelölt ki a faluvezetés, a Kossuth és a Táncsics utcát.

Augusztusban zarándoklatot szerveztek Gartára. A faluból 50 leány és 20 legény indult el templomi zászlókkal, gyalogosan a zarándokúton. Az útvonal: Szárföld-Kálvária út- Veszvény- Babót- Ordód- Garta.

Év végére a hadifogságban lévő szárföldiek mindegyike hazatért. Többen közülük igen betegen érkeztek meg, csak a gondos ápolásnak és odafigyelésnek köszönhatték életben maradásukat.

A faluban született 11 fiúgyermek és 17 leánygyermek.

Év végére a kormányzati hatalom kizárólagosan a kommunisták kezébe került, egy újabb proletárdiktatúra kezdett kibontakozni. Az országot a Rákosi – Gerő – Farkas hármas irányította. Már működött a hírhedt Államvédelmi Hatóság, az ÁVH is. A hatalom megtalálta azokat a személyeket, akik minden tekintetben kiszolgálták érdekeit, így volt ez Szárföldön is.

Vörös zászlót lenget a szél

Az 1949-es évet minden szempontból traumaként élte meg a falu. A központi hatalom egyre nagyobb terheket rótt az emberekre, amit egyre nehezebben tudtak viselni. A nehézségeket fokozta, hogy a kommunista vezetés nyíltan nekiment az egyháznak, példátlan támadást indítva ellene.

Ennek áldozata lett a szárföldi plébános, Nemes László, akit több hónapos börtönre ítélték, de így járt a szárföldi születésű Horváth Géza pap is, aki súlyos börtönbüntetést kapott. A kommunista hatalom által években rámerített büntetést az oroszországi szénbányákban töltötte le. Jéger György későbbi szárföldi plébánost a hatalom „retorziója” jóvoltából szintén az oroszországi szénmedencébe száműzték. A rendszer adottságaiból adódóan Bognár József szárföldi lakost, aki 1945 júliusától teljesített rendőri szolgálatot Sopronban a határőrizetnél, 1948 februárjában alaptalanul letartóztatták, mert parancsnokai a saját korrupciós bűneiket hárították át rá. Budapestre vitték, többszöri bírósági tárgyalási és kivizsgálási kérelmét figyelmen kívül hagyták, életvesztéssel fenyegették. Határozat és indoklás nélkül Kistarcsára internálták, ahol embertelen körülmények között tartották társaival együtt. 1951. december 12-én szabadult súlyos betegen. Szabadulása után rendőri felügyelet alá helyezték, lakóhelyét nem hagyhatta el, munkát nem vállalhatott, mozgásában még lakóhelyén is korlátozták. Szigorú rendőri ellenőrzését még 1959-60-ban is fenntartották.

Mindennapossá váltak a különféle erőhatalmi megnyilvánulások Szárföldön. A falu felháborodva fogadta a bejelentést, hogy az iskolát államosítani fogják. A lakosság tiltakozó levelet írt Ortutay Gyula miniszternek, a tiltakozó levelet szinte az egész falu aláírta. Az ellentábor meg akarta akadályozni a levél elküldését, de a postamester gyorsan cselekedett, a levél postázásra került. Válasz természetesen nem jött a minisztertől.

1949. december 6-án az államosítási bizottság leltárba vett mindent, a községháza jegyzői irodájában foganatosították az iskola államosítását, megtiltva a további egyházi tevékenységet, továbbá államosították a papi földeket is. Az óra 14 óra 36 perctet mutatott.

Jelen voltak:

Varga Ferenc tankerületi főigazgató,
Kovács Árpád tanító – államosítási bizottság,
Borsody Jenő MDF titkár,
Tóth Gyula DÉFOSZ,
Molnár István MNDSZ,
dr. Perlaky Ferenc plébános,
Károlyi Gyula bíró,
Szalai Gyula jegyző,
Molnár László állami általános iskolai igazgató, tanító, mint átvevő.

A hatalom totálisan bekeményített az egyházzal szemben, fényűzési adót vetettek ki a plébániákra és a templomokra. Így volt ez Szárföldön is. Az egyházat adófizetésre kötelezték azért, mert a megszabott méretűnél nagyobb világító alkalmatossággal bírt, 5 darabnál több ülőszékkel rendelkezett, „zenélő” hangszert használt, stb. A faluban példátlan felháborodást váltottak ki az egyházzal kapcsolatos rendelkezések. Annak dacára, hogy a helyi ateista ellentábor rendőrséggel fenyegetőzött, a szülők tiltakozásuk jeléül 163 gyermeket íratnak be hittanoktatásra, és követelték az azonnali oktatás megkezdését.

Tovább tetézte a bajt, hogy az egyházközség vitába keveredett Höre Nándor budapesti harmóniumépítővel, mivel az nem teljesítette az egyházközség új harmónium építésére szóló megbízását, sőt letagadta a 6.600 forint átvételét (lehet, hogy nem is volt véletlen ez a cselekedet).

Az Államvédelmi Hatóság folyamatosan nyomás alatt tartotta az egyházat. Az első időszakban még a miséket is bejelentési kötelezettség terhelte, miután a résztvevők várható létszáma meghaladta a 15 főt. A körmenetekről ne is beszéljünk. A kapuvári rendőrség ÁVH-s osztálya sok körmenetet és búzaszentelési rendezvényt tiltott be indokolás nélkül az 1953-54-es évekig.

A faluban többször tartottak „fejtágító” rendezvényeket, és a kommunista hatalom hozzálátott a szovjet típusú szövetkezetek létrehozásához. Ideológiájukat transzparensen hirdették. Az alábbi táblákkal találkozhattak a szárföldiek a Hanság kellős közepén, miközben a királytói rétekre mentek kaszálni:

„Ki az, aki földet adott, most add rá a szavazatod!”
(Ez a kommunisták táblája volt.)

„Minden pártban van egy Pista!”
(Ez a másik tábor tábláján állt. Azért érdekes a felirat, mert annak a 3-4 pártnak, ami a faluban szerveződött, kivétel nélkül István keresztnevű volt a vezetője.)

A faluban született 22 fiúgyermek és 8 leánygyermek. A falu lélekszáma 1 251 fő volt.

1950-ben az országban felszámolták a köztársaságot, a kommunista uralmi parlament elfogadta a tanácstörvényt. A helyi közigazgatóság kizárólag a kommunisták és kiszolgálóik, valamint támogatóik kezébe került.

Szárföldön sem alakult másképp. Megkezdődött a jogon kívüli megtorlás, a hatalom és kiszolgálóik számára érték nélküli, jelentéktelen képződménnyé degradálódott az ember. A faluba idegen emberek kerültek tanácsi vezetőknek, sokszor megkérdőjelezhető múlttal, de a párt öbennük látta a megfelelő embert, akik feltétlen teljesítették a párt akaratát, sokszor túlzott mértékben is.

Kuláklistán készültek, és ha egyszer valakire ráakasztották a „kulák” bélyeget, az számtalan tekintetben megszenvedte annak viselését. Megkezdődtek a kötelező beszolgáltatások, a rendszer valósággal sanyargatta az embereket, és mindenért erőlyesen „odacsapott”. Nap mint nap érkeztek moszkovita verőemberek a faluba, a lakosság szinte rettegett tőlük. Ellenőriztek mindent, kiváltképp a kuláknak bélyegzetteket. Már azért is verés volt a „jutalom”, ha az udvar nem volt összeseperve, vagy a kút mellett nem volt rendben a tűzoltó felszerelés. Járták a határt és ellenőrizték a terményt. Ha találtak egyfajta gyomnövényt, már ütöttek is, a szomszédos parcellában meg már másfajta gyomnövényért ütöttek. Ha a kuláklistán lévő a tanácsházára hívatták, az valószínű, hogy a verést nem úszta meg. Több ember is elzárást kapott, amiért a beszolgáltatási kötelezettségének nem tett eleget. Sőt még munkatáborba is internáltak szárzföldi lakost, Rosta Istvánt. Volt rá példa, hogy a pufajkás elvtársak a learatott gabona ellenőrzése során észrevétlen zsizsiket öntöttek gyufásdobozból a gabonára, és már szidták is a nép ellenségét, a bűdös kulákot, az érintettet pedig egy órán belül hívatták a tanácsházára, ahol aztán a gumibot is dolgozott.

Szárföldi legények katonaság előtt az 1950-es években.

(Felső sor balról jobbra: Bakodi Ernő, Csányi József, Szalai Gyula, Lengyel Jenő, Boros Ferenc, középső sor: Bognár Mihály, Nagy Béla, Péntek Ferenc, Mészáros Ferenc, Péntek József, alsó sor: Boros Géza, ülőben Megyesi Sarolta.)

Gyakorlatilag a módosabb parasztságot ellenséggé nyilvánították. A padláslesöprések időszakát szenvedte a falu, a szárföldi emberek nagy részének nem maradt sem vetésre, sem fogyasztásra való gabonája, ráadásul a hatalom kötelezővé tette a békekölcsön jegyzését is.

A községben a Répcelaki Állami Gazdaság nagy területeket kebelezett be, és aprómag-termelést indított el. A gazdaságot a következő néven vették hivatalos nyilvántartásba: Kertimag és Gyógynövénytermelő Gazdaság Szárföldi Üzemegysége. Galgóczy Kálmán agronómus vezetésével igen hatékony gazdasági tevékenység kezdődött meg, a központi iroda Borsodi István házában volt. A házat egyszerűen elvették tőle, mert a reá kirótt terheket már képtelen volt teljesíteni. Erre a sorsra jutott ingó vagyonának nagy része is. A gazdaság konyhát is működtetett, Megyesi Józsefné Bakodi Janka volt a szakácsnő. Igen jó konyha volt az elmondások alapján. A gazdasági munkálatokra sokan jöttek az alföldi megyékből, akik később itt alapítottak családot. Később a gazdaságot a csornai mezőgazdasági technikum tangazdasághoz csatolták 1960. április 1-jével.

A nehéz körülmények miatt sok fiatal elvándorolt, az ország távoli vidékein keresett megélhetési lehetőséget, az építőiparban, nehéziparban, vasútnál, bányáknál helyezkedtek el, vagy Budapesten próbálkoztak. Néhányan a fegyveres testületeknél kísérelték meg átvészelní ezeket az emberpróbáló időket. Senki nem érezhette magát biztonságban sehol, elég volt valakire rámutatni, és máris az ÁVH karmai között találta magát.

A szárföldi iskolások ajándékot küldtek Rákosi pajtás születésnapjára, az ajándék egy díszes fosztáspapucs volt, amibe belefonták a község nevét is.

A tanácsháza előtt ún. szégyentáblát állítottak fel, amire azoknak a neve került föl, akik nem teljesítették az egyre kegyetlenebb beszolgáltatási kötelezettségeket. Mi több, a faluba érkező színjátszó csoportok is kifigurázták és megszégyenítették azokat az embereket, akik az előírt munkálatokat nem teljesítették. Minderre a tanács- és pártvezetők információi alapján került sor.

A faluban született 8 fiúgyermek és 9 leánygyermek.

*Üveges tánc - az 1950-es években készült fénykép az iskola udvarán.
(Gábor Bernadett, Nagy Géza, Berki Gizella, Péntek Imre, Molnár Mária, Szalai Vince, Kovács Erzsébet, Gábor Imre, Mészáros Margit, Erdélyi László)*

*Divat az 1950-es években.
(A fényképeken Bognár Mihály látható.)*

Az 1951-52-es évek a Rákosi rendszer csúcsidőszakának tekinthetők mindenféle tekintetben. Az erőszakos iparosítás, valamint a hadseregfejlesztés olyan helyzetet teremtett, hogy az emberek az utolsó tartalékaikat is felélték. Az országban áruhiány alakult ki, ráadásul a hidegháború a tetőfokára hágott. 1951-ben az 1931-es korosztály volt a soros bevonuló, de hirtelen bevonultatták a '29-es és a '30-as korosztályt is. Így egy pillanat alatt szinte kiürült a falu a fiatalság szempontjából, elmentek azok a korosztályok, akikre idehaza a munkában leginkább számítani lehetett volna. Nem szabad elfelejteni, hogy a katonaidő ekkoriban 3 év volt, és a rendszerből adódóan mindenkit az ország távoli helyőrségeibe vittek. A helyi pártvezetés még azzal is fokozta a dolgot, hogy utána nyúlt a kulák gyerekeknek és a lehető legrosszabb helyekre helyeztette őket. Volt olyan szárföldi, aki kulákgyerek lévén társaival együtt egy pajtában töltötte le katonaidéjének tetemes részét (Szalai József), de akadt olyan is, aki 9 hónapot töltött sáttortáborban a jugoszláv határ mentén légvédelmi tüzér alakulatával (Boros Géza), mivel akkor volt a „Titó láncos kutya.”

Szárföldi katonák a Rákosi időszakban

(1. kép: Nagy Béla, Bognár Mihály, 2. kép: Mészáros Ferenc, Bognár Mihály, Csányi József,
3. kép: Bakodi Ernő)

Szárföldiek valahol a jugoszláv határ mentén a hidegháború idején.

Adódott arra is példa, hogy egy tehetséges és eredményes szárföldi sportoló leány (Szalai Katalin) a megnyert versenyek után nem kapta meg a megérdemelt elismerést, csak azért, mert a szülei kuláklistán voltak. Főlényesen megnyert verseny esetén is csak 2., de legtöbbször csak 3. helyezett lehetett.

A beszolgáltatási kötelezettségek egyre elviselhetetlenebb körülményeket idéztek elő. Mindennapossá váltak a hatalom részéről az erőszakos, sokszor tettelegességgel járó terményelkobzások. A falubeliek csak rekvirálóknak nevezték ezeket a hatalom hű egyéneket, akik legtöbbször rendőri segédlettel végezték munkájukat. A faluban hamar elterjedt érkezésük híre és rettegés lett úrrá mindenkin.

Essék pár szó egy ilyen esetről dióhéjban! A Fő utca 95. számú házhoz megérkeztek a rekvirálók. A rendőrök az utcai kapunál maradtak, a behajtók követelték a beszolgáltatást. A gazda nem engedett, a felesége rosszul lett az udvar közepén. A kert végében közben egy 20-30 fős szintén sorstárs szárföldi gyűlt össze, és bekiabált a gazdának: „*Ne engedd, ne add oda nekik!*” A gazda serdülő leánya sírva könyörgött, hogy menjenek el, próbálta kituszkolni az udvarból a behajtókat, akik úgy köszöntek el: „*Még visszajövünk!*” A következő háznál, vagy a kiszemelt gazdánál minden kezdődött előlről, és ez így ment napról napra. Az emberekben a félelemnél csak a kiábrándultság és a gyűlölet volt erősebb.

Szárföldi katonák a Rákosi rendszer időszakában, amikor is falujukat a rendszer sanyargatta.
(Ülő sor balról jobbra: Csányi József, Péntek József, Nagy Béla, álló sor balról jobbra: Mészáros Ferenc, Horváth Antal, Bognár Mihály.)

1951. augusztus 13-án a szárföldi római katolikus egyház „felajánlást” tett az államnak, 20 hold és 473 négyszögöl és 13 hold 150 négyszögöl földet, valamint a 713/1 helyrajzi számú ingatlanát „önként” az államnak „adta”.

E rettentő időszakot még tetézte, hogy a falut elérte a száj- és körömfájás járvány. A községet teljes egészében elzárták.

A faluban született 20 fiúgyermek és 16 leánygyermek.

A falu bábaasszonyát tanfolyamra és vizsgára kötelezte a minisztérium, az oktatás és vizsga Tatán volt, amit „kiválóan dicséretes” minősítéssel végzett el.

Az 1953-as év némi enyhülést hozott mind az országra mind a falura, Nagy Imre került a miniszterelnöki székbe.

Fölszámolták a kuláklistákat, megszüntették az internálótáborokat, és közkegyelmet gyakoroltak. A katonaidőt 2 évre mérsékeltek, de mivel a beosztásokhoz igazították a katonaidőt, anomáliák alakultak ki, így például előfordult, hogy az ugyanabban az időben bevonuló, ugyanannál az alakulatnál szolgáló szárföldiek közül a harckocsivezetők 2 év szolgálat után leszereltek, de a lövegkezelők csak 3 év után. A kocsiparancsnokok is így jártak. A tiszteseknél sorkatonaként nem volt ritkaság, hogy 39 hónapot volt valaki katona, mert a beérkező váltást ki kellett képezni. A gyermekkori pajtások, majd egy időben katonáskodó szárföldi legények közül az őrségi szolgálatos leszerelt, míg a lokátoros és tervtábla kezelő csak a 39. hónapra szerelhetett le.

Valamennyire enyhítették a beszolgáltatást. Még a többpártrendszer halvány reménye is felcsillant, de az emberek nyakán még a Rákosihoz hű emberek ültek, így volt ez Szárföldön is. A vezetők minden szinten a hatalom bűvöletében éltek, tobzódtak a hatalom mámorában.

Az emberek a körülményekhez képest egy kicsit fellélegezhettek, az élelmiszeripar előtérbe került, a beszolgáltatáson felül már némi felesleget is tudtak termelni.

A nagypolitikai légkör emberségesebb lett. A kormány szociálpolitikai intézkedése nyomán Szárföldön is megkezdte működését az óvoda az iskola épületében. Ugyan csak félnapos elhelyezésre volt mód, de mindenképp előrelépést jelentett ez a falu életében.

Ebben az időben kapta nevét a Mátyás király és a Béke utca.

Az 1954-es esztendőt az jellemezte, hogy ha viszonylag enyhén is, de némi javulás volt érzékelhető az életszínvonal tekintetében, a faluban is kezdett az élet jobbra fordulni, néha egy-egy lakóház is épült.

A községben megjelentek az agitátorok és próbálták az embereket befolyásolni. A termelőszövetkezet megalakítása mellett kardoskodtak, de nem sok eredménnyel jártak. Az emberek ragaszkodtak a földjükhöz, állataikhoz és felszereléseikhez.

A fiatalok előadták a Cigány című színdarabot. A nagy sikerre való tekintettel több előadást is tartottak.

A Cigány c. nagy sikerű színdarab előadói.
(Ülő sor balról jobbra: Nagy P. Gyula, Károlyi Anna, Molnár László ig., Vörös Ella, Bujtás Gizella, álló sor balról jobbra: Molnár István, Varga Sándor, Berki Endre, Lovász Vince, Bujtás Sándor, Varga Endre, Heiner István, Heiner Géza.)

A faluban született 20 fiú és 18 leánygyermek.

1955 tragikus fordulópontra, Rákosi újból magához ragadta a hatalmat, és ott folytatta, ahol 1953-ban abbahagyta. A beinduló magángazdás mezőgazdaságot megint a sanyargatás mezsgyéjére próbálta terelni.

Szárzföldi katona a forradalmat közvetlenül megelőző időszakban. A Magyar Néphadsereg teljesen a szovjet mintájú egyenruhát használta.
(Bella Gyula)

Az emberek már a szabadabb légkörhöz szoktak, kiderült, hogy a sztálinista gyakorlathoz nem könnyű visszatérni. A faluban a nyomásgyakorlás a hatalom és annak helyi kiszolgálói részéről szinte folyamatos volt. Hol a tanácsházán, hol saját házukban próbálták jobb belátásra bírni a szárföldieket. Sokan engedtek a nyomásnak, így 32 taggal megalakult a faluban a BÉKE Termelészövetkezet. Jobbára tartalék földeken kezdte meg működését.

Ahogy az egész országban, úgy a faluban is egyre nagyobbá és nyíltabbá vált az elégedetlenség, a hatalom próbálta a megszokott módszereivel elfojtani az ilyen irányú megnyilvánulásokat. Embereket hívtak be a tanácsházára és fenyegettek meg, sőt még a volt falubeli csendőrök is kaptak fenyegetést, pedig ők már a sok atrocitás és megaláztatás ellenére különböző munkahelyeken dolgoztak, és megbecsülésben végezték a rájuk bízott feladatot.

A helyiek közül sokan jártak el a közeli gyárakba dolgozni, és szinte minden háznál volt rádió, ami biztosította a folyamatos és naprakész információáramlást. 1956. július 21-én arról értesültek az emberek, hogy Rákosi Mátyás lemondott, helyére Gerő Ernő, az ÁVH volt vezetője, az Andrássy út 60. hírhedt ura került. Tehát végleg megbukott a magyar történelem leggyűlöltebb politikusa, de utóda sem volt különbenála.

Október 6-án szinte mindenki a rádiót hallgatta, Rajk László és három sorstársa temetését közvetítették. A kósza hírek már arról is szóltak, hogy egyre erőteljesebben követelték Rákosi Mátyás és Farkas Mihály felelősségre vonását, valamint az ÁVH feloszlását. A faluban is ezekről az eseményekről beszélt mindenki, és egyre többször szóba került a hatalom helyi kiszolgálóinak felelőssége is.

A rendszer elleni mérhetetlen gyűlölet, keserűség és nem utolsósorban a kiszolgáltatottság érzése egy robbanás előtti állapothoz vezetett. A szikra lobbant is október 23-án. A rádióban szinte egész nap egymásnak ellentmondó bejelentések hangzottak el. Délután már zajlottak Budapesten az események, előbb a Bem téren, majd a Kossuth téren. Szárföldön is megmozdult a lakosság. Az első csoportosulás a tűzoltószertár előtt jött létre. A tűzoltók akkori parancsnoka Megyesi József gyülekeztette az önkénteseket, és ezekhez csatlakozott a falu lakossága, így már közösen tárgyalták a pesti eseményeket, hangot adva annak, hogy itt az idő. Az esti litánia időszakára már számottevő tömeg gyűlt össze a hősök emlékhelyénél, a litániát követően még a templomi zászlókat is az obeliszkhez vitték. A hír gyorsan terjedt a faluban és az emberek folyamatosan jöttek az események helyszínére.

Beszédek hangzottak el, elénekelték a Himnuszt, Péntek Gyula elszavalta a Nemzeti dalt, és az emberek az elmúlt időszak összes bűnét és szenvedését a hatalom fejére olvasták. A tömeg átvonult a tanácsháza elé, és elsőként ledöntötték, majd megtiporták a felállított szégyentáblát, aztán kiabálva követelték a hatalomkiszolgálók kihozását. A vb-titkár ekkor már elmenekült, egy Tétről ideültetett funkcionáriust követelt a tömeg. „*Pista gyere ki, Pista gyere ki, a nép vár ideki!*”- kiabálták neki. Egy szárföldi mérgében egynegyed tégladarabot dobott a tanácsháza tetejére, ami visszahullva a saját felesége fején ejtett kisebb sebet. Végül

két ember bement érte és kihozta megígérvén neki, hogy semmilyen bántódása nem lesz, csak jöjjön ki az emberekhez.

A tömeg kiabálva fogadta, egy feldühödött szárföldi meg akarta ütni, de a mérsékeltebb emberek megakadályozták mondván, ennek nincs itt az ideje. Így nem került sor tettelegességre, de minden szenvedést és gyötrelmet a fejére olvastak. Próbálta magát védeni, de mentegetőzése minden alapot nélkülözött. Ezek után minden bántódás nélkül visszamehetett a szolgálati lakásba. Később két falubeli ember kikísérte a községből és szabadon, atrocitás nélkül elhagyhatta a falut.

Keresték a párttitkárt is, de az is elbújt, végül a tömeg arra az elhatározásra jutott, hogy igaz, sok rosszat tett, de a saját édesanyja padlását is lesöpörtette, így neki sem esett bántódása.

Forradalmi hangulatban úszott a falu. A Béke Tsz. feloszlott, mindenki vitte haza az állatait és felszereléseit, a tanácsi dolgozók nem látták el feladataikat, a szárföldiek hatályon kívül helyezték őket. Másnap, 24-én gyűlést tartottak az iskolában, amin közfelkiáltással megválasztották a szárföldi nemzeti tanács tagjait

Vitéz Péntek Sándor elnök,
Szabó Vince,
Dani Lajos,
Komlósi Gyula,
Kiss József,
Dr. Nagy Sándor,
Nagy Vendel személyében.

A gyűlést követően felvonulás kezdődött a faluban. Hazafias és egyházi énekeket énekelve vonultak végig a településen, az iskolában visszahelyezték a keresztet a tantermekbe. A felvonulás kezdetén Németh Imre tartott beszédet az iskola előtt. Így kezdte meg a működését a nemzeti tanács, telefonügyeletet és egész napos rádiófigyelési-ügyeletet tartottak. Fokozottan figyeltek a köznyugalomra és a közellátás zavartalanságára. Folyamatos kapcsolatot tartottak a járási nemzeti bizottsággal. Az iskolában eltörölték az orosz nyelvoktatást, helyette a német nyelv oktatását rendelték el. A faluban a rend és a biztonság megtartását helyezték előtérbe.

A járási bizottság segítette a helyi munkát, nemzetőrök is járőröztek a faluban. A budapesti események hatására a faluban gyűjtést szerveztek, főleg élelmiszereket küldtek a Budapesten harcolóknak, amit el is szállítottak. Még csoportot is szerveztek a pesti harcolók megsegítésére, 18-20 ember gyűlt össze, de abban maradtak, hogy csak akkor mennek, ha kapnak fegyvert, fegyver nélkül nem mennek sehova. Novemberben a községi nemzeti tanács átalakult, ill. kiegészült:

vitéz Péntek Sándor elnök,
Mészáros Sándor,
Bakodi Lajos,

**Kiss József,
Orbán Ferenc,
Szabó Vince,
dr. Nagy Sándor,
Németh Imre,
Nagy Vendel.**

A nemzeti tanács kinyilatkoztatta, hogy a régi vezetőkkel nem hajlandó együtt munkálkodni.

November 1-jén Nagy Imre bejelentését hallgatta a falu, melyben az ország semlegességéről beszélt, és a szovjet csapatok azonnali kivonását sürgette.

A november 3-ai esti rádióadásban Mindszenty József bíboros hercegprímás nemzeti összefogásra szólító beszéde hangzott el. A faluban kétség és remény közt tért nyugovóra minden ember.

November 4. vasárnap, Kossuth rádió 5 óra 20 perc: A falubeliek Nagy Imre drámai rádiószózatát hallgatták, aki a szovjet csapatok támadását közölte az ország népével. Ezen a hajnalon hangzott el Kádár János beszéde is a munkás-paraszt kormány megalakulásáról, valamint az orosz csapatok segítségnyújtásáról az ellenforradalom letörésére. Ennek hatására a helyi, eddig félrehúzódnó régi káderek is kezdtek éledezni, már egyre többször mutatkoztak a településen.

Az MSZMP egyre erélyesebben követelte a régi helyzet visszaállítását, és egyre durvábban lépett fel a forradalom résztvevőivel szemben. A hatalom kezdte visszacsempészni a vezetésbe a régi vb-tagokat, így került vissza a falu vezetésébe Kovács Bálint, Dani Lajos, Horváth Ignác, Horváth Rozália, Komlósi Gyula, Madarász Géza.

A falu ellenállt és 9 főt meghagyott a nemzeti tanács tagjaiból: Vitéz Péntek Sándort, Szabó Vincét, Kiss Józsefet, dr. Nagy Sándort, Nagy Vendelt, Orbán Ferencet, Németh Imrét, Mészáros Sándort, Dani Mihályt.

Szovjet segítséggel és irányítással megkezdődött a forradalom vérbe fojtása és a megtorlás. Menekülők százai jelentek meg a faluban, akik nyugat felé keresték az utat. Volt, aki segített, ki ezért, ki azért, ki így, ki úgy.

A faluból sokan menekültek nyugatra, ahova a jobb megélhetés reménye, a félelem vagy pusztán a kalandvágy vitte őket. A katonaság előtt álló fiatalok is elmenekültek, mert az a hír járta, hogy Oroszországba viszik őket. Sok szárföldi az ausztriai Boldogasszonyban (Frauenkirchen) talált átmeneti menedéket a szárföldi születésű Almási Máriánál (Fekete Mariska), aki oda ment férjhez (Dani István, Nagy Ernő, Péntek Jenő, Medgyesi Gyula).

Elő a gumibotot elvtársak!

1956. december végére a falut is elérte a munkás-paraszt kormány pallosa, megkezdődtek az elszámoltatások, a kapuvári rendőrségen a kihallgatások. Azok a tanácsi vezetők és pártfunkcionáriusok, valamint egyéb személyek, akiknek haja szála sem görbült Szárföldön október 23-án, most igencsak közlékenyek voltak, sokszor még a meg nem történeket is szentesítették.

Kiss Józsefnek felrótták, hogy ő akasztotta vissza a keresztet az iskolában, ezért 2 éves rendőri felügyeletet kapott úgy, hogy a faluban csak a munkahelyére közlekedhetett, máshova nem. Minden szombaton és vasárnap meghatározott időpontban a kapuvári rendőrségen kellett jelentkeznie. Mindezt úgy, hogy a keresztet valójában nem is ő helyezte vissza.

Bognár Józsefet is ellenőrizték, illetve elszámoltatták a szárföldi eseményekkel kapcsolatban, mivel felügyelet alá volt helyezve. A volt csendőrök közül is sokakat kikérdeztek.

Igazából az 56-os forradalmi időszakot Németh Imre és Borsodi Ottó szenvedte meg. Többször hívták őket a kapuvári rendőrségre, és nem egy alkalommal brutálisan megverték őket. Németh Imre olyan verést kapott, hogy az édesapjának lovas kocsin kellett hazahoznia a rendőrség előtti árokból, pár napra rá a kórházba kellett vinni olyan súlyossá vált az állapota. A munkahelyéről kirúgatták, rendőri felügyelet alá helyezték, szintén jelentkezési kötelezettséggel. 1958-ig a rendőrség minden nap este 22 óra után ellenőrizte, és sokszor felforgatta az egész házat, ha épp arra volt kedve. Évekig alkalmi munkákból kellett a családját eltartania, de úgy hogy más néven dolgozott titokban, mivel nyilvántartották. Csak 1959 végén vették vissza volt munkatársai közbenjárására az eredeti munkahelyére, a győri vagongyárba. A gyermekei is viselték a megaláztatást, László nevű fiát parancsszóra buktatták meg az iskolában még a hetvenes években is. 1990 után bocsánatot kértek tőle.

A rendőri felügyelet alá helyezett embereknek szigorúan tilos volt egymással beszélniük, a rendőrség különböző csatornákon ellenőrizte e tilalom betartását.

A faluban született 27 fiúgyermek és 30 leánygyermek.

A faluban visszaállt az 1956 előtti állapot, az emberek próbáltak megint úgy dolgozni, hogy a megélhetésük biztosítva legyen. A hatalom ellenőrzése folyamatos volt, de a lakosság próbálta kikerülni az ütközőpontokat, ki-ki a maga módján. Az MSZMP megerősödött, módszereiből adódóan mindig nyitva tartotta a szemét, és sokszor a tanácsházára hívatva figyelmeztetést is osztogatott. Működött már a KISZ,³⁰ és a munkásőrséget is megszervezték. Az erőszervek néha a plébániát is ellenőrizték, igaz nem olyan látványos módszerekkel, mint a Rákosi rendszerben.

³⁰ *Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség*

1957. december 31-ével a községben befejezte bábaasszonyi, majd szülésznői tevékenységét Bakodi Lajosné szül. Borsodi Jolán, aki 19 évig tevékenykedett a falu szolgálatában. Miniszteri rendelet írta elő a továbbiakban a kórházban szülést, így az 1958-ban születettek már a kapuvári kórházban jöttek világra. Az utolsók, akik még a faluban születtek: Bakodi László, Lengyel Jenő és Szalai József.

Az **1958**-as évet az emberek várakozó álláspontja jellemezte. Többen Győrben helyezkedtek el gyárakban, sokan a katonaságot követően nem jöttek vissza a faluba, más országrészben kerestek munkát és alapítottak családot. Néha egy-egy lakóházat azért építettek a településen.

Mire az év kiment, felerősödött újból a termelőszövetkezet szervezése. Ismét agitálták a népet, és megint ugyanazok, akik a kulák üldözés alatt a tanácsházán verték az embereket. Már csak az egyénileg gazdálkodó parasztság számított idegen testnek, legalábbis a szocializmus felfogása szerint. Sok embert „győztek” meg a tanácsháza irodáiban, ígéretessel, zsarolással vagy fizikai erőszakkal bírták rá az embereket, hogy a belépési nyilatkozatot aláírják. Így 1959-ben Szárföldön megalakult a Kossuth Termelőszövetkezet 270 taggal, 1 650 kataszteri hold szántón és 505 hold réten kezdte meg a gazdálkodást. Az első elnöke Szabó Vince volt, majd Komlósi Gyula, később Szalai János vezette. Szalai János 1976-ig volt elnöke a termelőszövetkezetnek, a szakmát egy jó tanítómestertől, Galgóczy Kálmántól tanulta. A téesziroda Borsodi István házában kapott helyet, a beadott állatállományt először házaknál, majd később központosítva a Borsodi és a Palkovics háznál helyezték el. Aki a nyomás ellenére sem lépett be a téeszbe, annak földterületet a faluhatár legtávolabbi és lehetőleg a legsilányabb minőségű földjéből jelöltek ki. Így büntetett a munkás-paraszt hatalom.

A község úgy határozott, hogy épít egy ravatalozót. Mivel a temető egyházi kezelésben volt, az egyház koordinálta az építkezést, de a tanácsi vezetés is tetemes részt vállalt magára az építkezésből. Az óvoda a Fő utca 72. szám alá költözött az Almási János-féle házba, amit még a kulák üldözés idején vettek el tőle.

A téesz állami támogatással építkezésbe kezdett. A falu keleti határában jelölt ki egy majorsági területet, ahol 1960-ban megépítették az első 50 férőhelyes szabvány szarvasmarha-istállót. Az építkezést a győri vagongyár építői végezték. Később további istállók épültek, sőt a falu délkeleti határában kettő nádfedésű istállót is létesítettek, itt helyezték el a téesz hízómarha állományát. Ezekkel az építkezésekkel minden tekintetben koncentrálták az állatállományt.

*A téesz hízómarha állománya.
(1960, Alsó-major)*

Erőgépeket kapott a téesz és megfelelő munkaeszközök is voltak, így a termelés már gyorsabb és hatékonyabb lett. A téesz beiskolázta Bakodi Lajost állategészségügyi iskolába Csermajorba, ahol állatorvosi segéd minősítést szerzett. Ezt követően a mindenkor orvos mellett tevékenykedett a falu nagy meglegedésére.

A falu lélekszáma 1 233 fő.

Új szelek fújnak?

Az 1960-as évektől kezdődően a faluban igen intenzív építkezés zajlott, ekkor épült be a Béke utca, benépesült a Kossuth és a Táncsics utca, de az Árpád, Szent László és Szent István utca is szépen gyarapodott. A vasúttól a templomig járda épült, és az artézi kút vízelvezető árkát kikövezték. A kor követelményének megfelelően egyre több utcába vezették be a villanyt.

A kedvező hitelezések következtében az építkezési kedv nőtt ami jó hatással volt a falu fejlődésére, mindenki saját otthont szeretett volna magának. A kultúra területén is nagy változások következtek be, minden héten mozielőadás volt, színházi előadásokat is tartottak, amik mindig telt házasok voltak. A győri színház sok előadást mutatott be Szárföldön.

A faluban már a televízió is megjelent, egy készülék a téesz irodánál, egy pedig a tanácsháznál volt elhelyezve, itt gyűltek össze minden este a tévézni vágyók. A készülékeknek külön kezelője volt, Megyesi József a téeszben, Madarász János a tanácsházán igazgatta a készülékeket. Nagy dolog volt ez akkortájt!

Az is igaz, hogy a boltban minden nap sorba kellett állni a kenyérért. Délután fél kettőkor jött a kenyeres autó, és a kapuvári pékség embere, Király Laci bácsi nagy vesszőkosarakban hordta be a finom illatos kenyeret, amit az akkori boltos, Kocsis Laci bácsi szortírozott el. Volt fehér 1 kg-os és barna 2 kg-os kenyér, lehetett kapni 28-as kolbászt is, valamint Kossuth és Munkás cigarettát. Vasárnaponként fagyaltot is lehetett venni a tricikliről árusító Bandi bácsitól, aki Kapuvárról hozta az édes finomságot. Még választani is lehetett a csokoládé és a vanília fagyi között, 50 fillér volt egy gombóc. A következő heti választék vanília és csokoládé volt.

*Életkép a téesz-időszakból.
(Nagy Pál, Bakodi Lajos, Lócsi István)*

A kádári rendszer stílust váltott, meghirdették az „aki nincs ellenünk, az velünk van” elvet. Ez volt a forradalom után meggyötört magyarság számára ajánlott kádári kiegyezés lényege. Szárföldön sokszor fenyegetésbe és szidalmakba torkoltak az iskolai beíratások, amikor hittani beíratást is kért a szülő. Még levélbeli figyelmeztetés is ment a munkahelyre, hogy a szülő hittanra járattja a gyermekét.

*Szárföldi csoportkép a téesz udvarán az 1960-as évek közepén.
(előtérben: Nagy József, hátrébb: Szalai János téeszelnök, Károlyi József, Bakodi Lajos, Boross Sándor)*

*Zárszámadási kifizetés a Kossuth Téeszben az 1960-as évek derekán.
(A kép bal oldalán v. Szalai Gyula, a téesz könyvelője, mellette Licskainé Dani Margit, középpütt Sági Irma, mögötte Tomposné Sági Magdolna látható.)*

1965-ben dr. Nagy Sándor, a község orvosa, nyugállományba vonult, utóda dr. Patonai János lett.

A faluban elkészült az új kultúrház. Az iskolások műsort adtak az avatási ünnepségen, a járási és megyei pártvezetés is jelen volt, a művelődési kormányzat részéről Erdey Ferenc tartotta az avató beszédet. Érdekes megjegyezni, hogy a községi vezetés még a falu plébánosát, Nemes Lászlót is meghívta az ünnepségre, de helye nem a díszhelyen volt kijelölve.

A kultúrház napjainkban.

Mire elérkezett a szárföldi búcsú Szent Lukács napján, az országban száj- és körömfájás járvány tört ki, így nagy veszélybe került a búcsú megtartása. A Lukácsnapra érkező bábosok és ringlispílesek már kivétel nélkül itt voltak. A búcsú előtti pénteki nap nagy tömeg gyűlt össze a templom előtt, főleg asszonyok és gyerekek, de volt férfiember is közöttük, igaz ők a kocsmából jöttek ki, mivel az a hír futott végig a falun, hogy elmarad a járvány végett a búcsú. A 80-100 fős tömeghez megérkezett a falu vezetése, és közölte a száraz tény a búcsú elmaradásáról. Az összegyűlt tömeg olyan erélyesen lépett föl, hogy végül a vezetés kénytelen volt ígéretet tenni a Szent Lukács napi búcsú megtartására.

A búcsút követő másnap délután a községet teljes egészében lezárták. A gyárakban dolgozók a munkahelyeiken ragadtak, az iskolai és az óvodai foglalkozást szüneteltették, a téeszben dolgozó állatgondozókat a majorba vezényelték és nem jöhettek be a faluba, házaikat drótkordonnal zárták le, sőt még szomszédjaik is erre a sorsra jutottak. A csornai határőr laktanyából a helyi pártvezetés kérésére egy szakasz határőrt vezényelték a faluba, elhelyezésüket a kultúrházban oldották meg, folyamatosan járőröztek a faluban. Az orvosi háznál fertőtlenítő ellenőrző pontot állítottak fel, és minden arra közlekedő járművet Bujtás Sanyi bácsi vezetésével egy traktorműködtetésű nagyüzemi permetezővel lemosattak, ill. fertőtlenítettek, de sokszor még az autóban ülőknek is került, de úgy istenigazából a permetléből. A fertőtlenítést követően pecsétes írást kaptak, azzal mehettek tovább a következő

ellenőrző pontig. A zárlat eltartott november végéig, majd feloldották és minden visszazökkent a maga rendes menetébe.

A téesz működésében megmutatkozó jó eredmények, és az iparban is viszonylag elfogadható kereseti lehetőségek, valamint a megengedett ún. másodgazdaság minden tekintetben jó hatással volt a falu életére, a község és az emberek is gyarapodtak.

A téesz folyamatosan bővítette gépparkját, új növénykultúrákat termelt. Komoly létszámmal bírt az állatállomány is, sőt beindították a kavicskitermelést. Vonatszállítmányok mentek Sopron, Szombathely irányába, saját eszközállománnyal folyamatosan szállítottak kavicsot Csornára, Kapuvárra, és így a szárföldi jó minőségű kavics biztos bevételi forrást jelentett.

A kapuvári ÁFÉSZ új létesítménnyel bővítette szolgáltatását, megépítette a 85-ös út melletti boltját és egy hozzá kapcsolódó presszóhelyiséget.

A falu szépen gyarapodott: építkezések folytak, járdák, portalanított utak készültek. A Kossuth utca déli bejáratánál új artézi kutat is fúratott a község. A faluvezetés meghirdette a parkosítást. A falubeliek szebbnél szebb virágágyásokat ültettek, így csinosítva portájukat és a községet.

Egyre több házban van már televízió, és a kultúrházban is egyre többször szerepelnek neves fővárosi előadóművészek, művészcsoportok. Az emberek kezdenek igényesebbé válni önmagukkal és a lakókörnyezetükkel kapcsolatban is, és ez így van jól!

A falu lakosságának száma 1970-ben 1 179 fő, házainak száma 339.

A téesz működése **1975-re** a csúcspontjához érkezett. A kereseti lehetőségek jók voltak, ezért a gyárakban, üzemekben dolgozók közül egyre többen próbáltak helyben munkát keresni. Még intenzívebbé vált az építkezés, régi házakat bontottak le és újakat építettek a helyükre.

A faluban egyre több család tudott autót vásárolni, és egyéb kényelmi árucikket is megengedhettek már maguknak az emberek. Egyre többször lehetett hallani, hogy nyaralni is elmentek, igaz még csak a Balaton volt az úti cél, de már ez is nagy előrelépésnek számított.

A Kossuth Tsz. jól működött, biztosította a fő munkalehetőséget a faluban, és a község tekintetében is jó mozdatóerőnek bizonyult. A politika azonban ismét közbeszólt, eldöntötte, hogy nagy mezőgazdasági mamut egyesülést kell létrehozni. A gigantomania nem ismert lehetetlent. **1976. január 1-jével** összevonták a szárföldi, osli-i, veszkényi, babóti, és vitnyédi téeszeket, ami Tordosamenti Termelőszövetkezet néven működött tovább, székhelye Veszkény lett.

A 70-es évek végén döntés született arról, hogy új és modernebb tűzoltószertárt építenek, a kultúrház melletti területet jelölték ki az építkezés helyének. Az

építkezést a község társadalmi munkában végezte, de szakmunkában a kapuvári hivatásos tűzoltók is besegítettek. A szárföldi önkéntes tűzoltók új gépjárművet kaptak, egy ZUK típusú 800-as kismotor fecskendővel ellátott járművet. Nagy támogatást adott mind az építkezés, mind a járműjuttatás vonatkozásában a szárföldi születésű Szabó Gyula tűzoltóezredes, megyei tűzoltóparancsnok. A régi tűzoltószertárt lebontották.

A tűzoltószertár napjainkban, előtte Szabó Gyula tűzoltó ezredes emlékműve, melyet felesége, Szabó Gyuláné állított.

Környékünkön szinte először építettek az **1980**-as években öltözőt társadalmi munkából a sportpálya mellett, ami igen jól felszerelt épület volt minden tekintetben. Zuhanyzók készültek öltözővel egybekötve, sőt a bírók részére is külön irodahelyiséget alakítottak ki. Az építkezés mozgatórugója dr. Patonai János szárföldi orvos volt.

A falut érzékeny csapás érte. Politikai döntés született 1980-ban, aminek nyomán körzetesítést hajtottak végre, és a szárföldi iskola felső tagozatát a kapuvári III. számú iskolába irányították, sőt a helyi iskola sem maradhatott önálló, a III. számú iskola tagiskolájaként működött tovább. A szárföldi iskola igen értékes szemléltető és oktató felszerelését minden ellenőrzés és kontroll nélkül vihették Kapuvárra a faluvezetés teljes érdektelensége közepette.

A falu **1982-83**-ban nagy fejlődést ért meg, olyan mérvű telefonhálózat kiépítésére került sor, hogy szinte minden háznál bekötötték a Cross-bar rendszerű telefont. A rendszert önálló alközpont működtette, a posta a kultúrház udvarában helyezte el a központot. Ezzel a rendszerrel a lakosok saját otthonukból tudtak hívást kezdeményezni és fogadni bármely földrészről volt is szó. Akkor ez igen nagy előrelépésnek számított.

Az **1985**-ös választásokkor már több jelölt közül is lehetett választani a szavazófülkékben, ugyan a szavazás lebonyolítását még a munkásörség civilbe

öltözött tagjai „biztosították” járőrözve a faluban. Új szelek kezdtek fújni, és néha már titokban ellenzéki „szamizdat” irományok is megjelentek a faluban.

Az évtized végére a faluban bevezették a vezetékes ivóvizet. Igaz, ez állami koncepció volt, de a falu lakossága megértette a kínálkozó lehetőséget, és befizette a rá eső hozzájárulást, ami nem kis összeget tett ki.

A Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút különböző indokokra hivatkozva megszüntette a vasúti rakodó vágányt, amit a 87-es villamosításkor még felső-vezetékkal látott el. Tehette, mert a falu vezetése nem mutatott semmilyen reakciót.

Rendszerváltás kérdőjelekkel?

1989. október 23-án kikiáltották a III. Magyar Köztársaságot. Az 1956-os ellenforradalmat már népfelkelésnek és szabadságharcnak lehetett nevezni.

Az **1990** őszén tartott önkormányzati választást követően polgármester és önkormányzati testület került a falu élére. A tanácsi rendszernek vége szakadt.

A község pályázaton nyert pénzből felújította az orvosi rendelőt, illetve lakást úgy, hogy szétválasztotta egymástól a felnőtt és a gyermek rendelőt. A lakás megszűnt a létesítményben, ez tette lehetővé, hogy az intézményen belül elválasszák egymástól a felnőtteknek, illetve a gyerekeknek nyújtott szolgáltatást. A megyében elsők között akadály- mentesítették a létesítményt, épületen belül és kívül egyaránt.

A jogszabályi zűrzavarok, valamint áttekinthetatlenség végett feloszlatták, illetve jogutód nélkül megszüntették az 1880-ban alakult Önkéntes Tűzoltó Egyesületet. Utolsó parancsnoka Horváth Géza volt, annak a Horváth Györgynek a leszármazottja, aki hajdanán az első parancsnoki teendőket látta el.

Az országgyűlés törvényt alkotott a téeszek felszámolásáról, a kárpótlásról és a privatizációról. Megkezdődött a téeszek vagyonfelmérése és vagyonnevesítése, nem utolsósorban a vagyon felélése, így volt ez Szárföldön is. Mindenki próbálta a számára leginkább kedvezőbb helyzetet megteremteni. A megművelhető földek tekintetében most minden négyzetméter rögnök gazdája lett, és a tulajdonosok igyekeztek beindítani a gazdálkodást.

A Tordosa Tsz. szétesett, Szárföldön termelő- és szolgáltató szövetkezetként működött tovább, de tevékenysége nem volt már több, mint agonizáció és hattyúdál. Az évtized közepére a szárföldi szövetkezet teljes egészében felszámolódott, jogutód nélkül megszűnt. Épületei és területei magánkezekbe kerültek.

Az önkormányzat a kárpótlást nem tudta a maga javára fordítani, pedig a községnek valamikor voltak föld javai.

A lezajlott jelentős változások a munkaerőpiacon is nagy változást idéztek elő, a falu is megérezte a munkanélküliséget.

A nehézségek ellenére az évtized első felében kiépítésre került a szennyvíz- és a gázhálózat. A szárföldiek ezzel a döntésükkel nagy áldozatvállalásról, de egyben előrelátásról is tanúbizonyságot tettek.

Szárföld a közműhálózat, telefon, víz, gáz, szennyvíz és internet tekintetében gyakorlatilag városi szintet ért el. Községünket rendezett utcák és házak, rendezett és szép, esztétikus közterületek jellemzik.

Az a tény, hogy új utcákat nyitott a faluvezetés, amit csupa fiatal népesített be, mindenképpen azt bizonyítja, hogy településünk, Szárföld minden tekintetben élhető falu, aminek a jövője is biztosított.

Uradalmi majorságok

Az Eszterházy hercegség birtokán Szárföld község határában lévő uradalmi majorságok elhelyezkedése:

Északi határrész:

Macska- major

A községtől 2 km-re, az Osli út nyugati oldalán, az úttól 300 méterre terült el.

Déli határrész:

Hidas- major

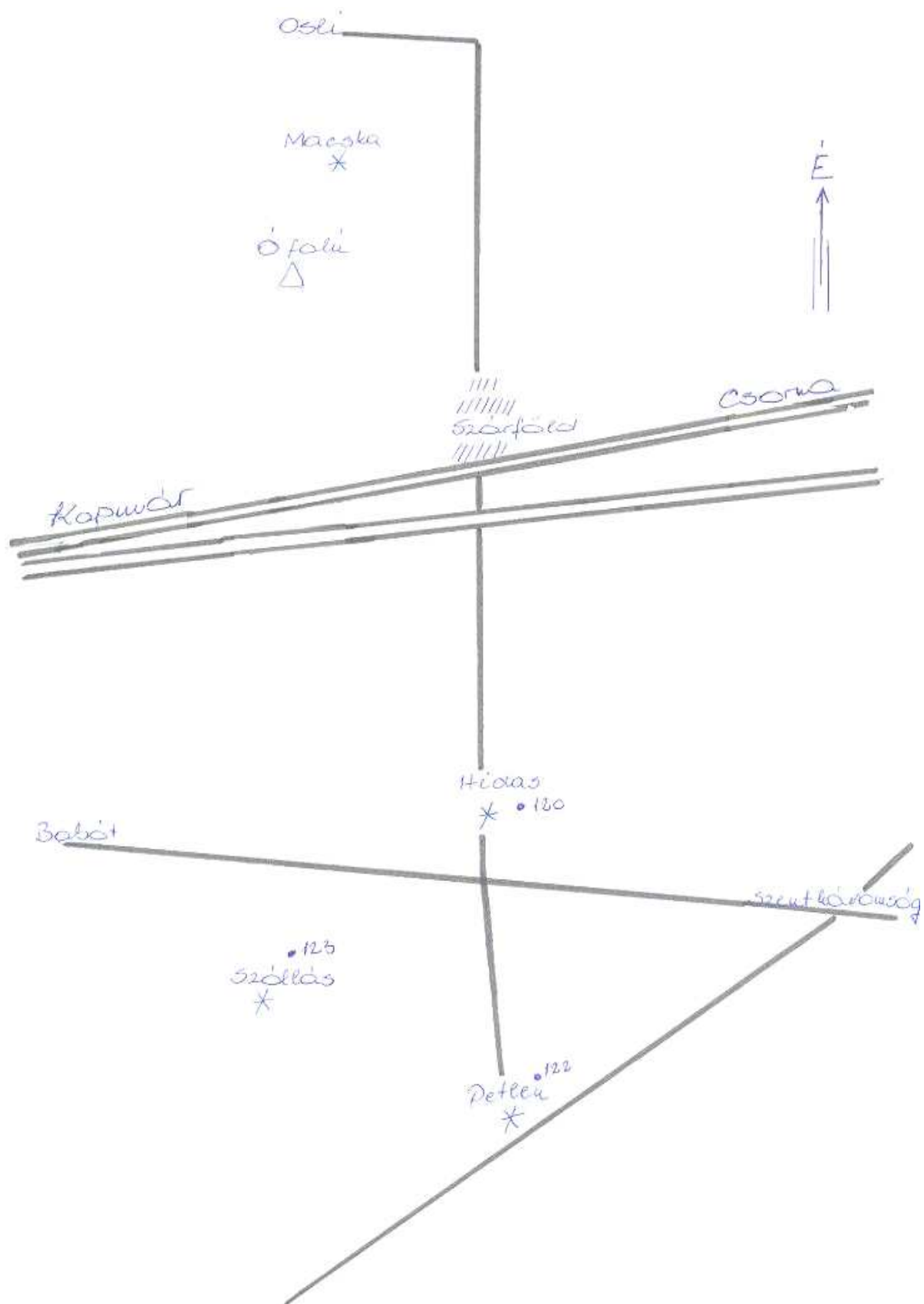
Az öregországtábla becsatlakozó, a községből kivezető út mentén, a régi Kapuvár-Csorna úttól a falu irányában 150-200 méterre volt, a 120-as magassági pont közvetlen közelében.

Szállás- major

A régi Kapuvár- Csorna út déli oldalán, az úttól 400 méterre, a Hidas-majortól délnyugati irányban, a 123-as magassági ponttól 100 méternyire délnyugat irányban feküdt.

Petlen- major

A régi Kapuvár- Csorna úton átmenve déli irányban 1 km-re a Jobaháza – Szentháromság – Mihályi út mentén helyezkedett el, a 122-es magassági ponttól délnyugati irányban 150-200 méterre.

A majorságok elhelyezkedése a szárföldi határban.

Szárföld utcanevei

Fő utca
Várady köz
Mátyás király utca
Honvéd utca
Erdély – Kárpát - Felvidék utca
Álmos köz
Petőfi köz
Vasút utca
Kossuth utca
Táncsics utca
Szent István - Szent László - Árpád utca
Béke utca
Sport utca
Nyugati sor

Az utcaneveket nézve örülhetünk és egyben büszkéek is lehetünk arra, hogy elődeink bölcs döntéseket hoztak az elnevezések tekintetében, még feszült politikai légkörben sem voltak hajlandóak megváltoztatni azokat, inkább „kompromisszumos” megoldásként a Béke nevet adták egy utcának. Ezen történelmi sorból kilóg ugyan a Sport és a Nyugati sor utca, de az előbbi utcanév jól kapcsolódik a sportlétesítményi területhez, az utóbbi pedig az utca fekvésére utal. Fogadjuk el azt, hogy közelebb van „nyugat”-hoz, mint a keleti sor.

Szárföldi határrészek elnevezései délről indulva:

Petlen- puszta
Szálas- dűlő
Furó- dűlő
Hidász- dűlő
Beretvás- dűlő
Kos- domb
Vitéz telkek
Veszkenyi tag
Ungár- dűlő
Söprűs- tó
Rokkant földek
Hosszi földek
Keleti csapásra – dűlő
Alájáró- dűlő
Gecseri – dűlő
Kutyavőgy- dűlő
Mester tag
Tölösálja

Szífa bokor- dűlő
Hatrendes- dűlő
Nyolcrendes- dűlő
Hosszinyilas- dűlő
Konkolos- dűlő
Szilas- dűlő
Páskom- dűlő
Nagyeger- dűlő
Pörös- dűlő
Papréti- dűlő
Nagyér- dűlő
Remerencia- dűlő
Kistízrendes- dűlő
Koplaló- dűlő
Községrét- dűlő
Kisföjáró- dűlő
Káposztáskel- dűlő
Pilikert- dűlő
Tízrendes- dűlő
Bencelap- dűlő
Keresztárok- dűlő
Lakóföld- dűlő
Vöröskép- dűlő
Templomföld- dűlő
Macskamajor- dűlő
Tordosa- dűlő
Keleti kertalja
Nyugati kertalja

Mosolyogni való történetek Szárföldről

Boros Sándor, a falu első plébánosa, az anyakönyv borítólapja belső felére a következő szöveget írta: „A kopott reverendámban, a kampós botommal meg a LION kutyámmal foglaltam el a plébániai széket.”

Akkoriban voltak papi földek, és a plébános gazdálkodott. Volt egy István nevű szolgája, aki csípőficamos volt. A falu népe csak „papcsicsának” hívta. Volt egy szakácsnője is, Panna néni, akit a faluban mindenki szeretett. Ha karácsony táján megkezdődtek a faluban a disznóölések, innen is, onnan is küldtek a plébániára kóstolót.

Mondja a plébános úr Panna néninek:

– Milyen jó szokás ez a falubeliektől!

Amikor a papnál volt disznóölés, látja ám a plébános úr, hogy a szakácsnő milyen sok csomagot készít, alig marad a disznóból.

– Hát maga mit csinál Panna néni? – kérdezi az atya.

– Hát, aki nekünk küldött kóstolót, annak nekünk is vissza kell küldeni – mondja a szakácsnő.

– Ez igen rossz szokás Panna néni! – feleli a plébános úr.

Volt a plébánosnak egy Emil nevű káplánja, aki túlbuzgó ember lévén mindig imádkozva csak az eget nézte.

Kérde tőle egy alkalommal a plébános:

– Káplán úr, talált-e maga életében krajcárt?

– Nem plébános úr! – felelte a káplán.

– Nem is talál soha, mert maga mindig az eget nézi!

A falu fogyasztási szövetkezetének gyűlésén összeszólalkozott a plébános és Péntek Mihály. Egy váratlan pillanatban arcul ütötte Péntek Mihály a papot, lett is nagy lármá. A plébános nem tiltakozott, otthagya a gyűlést. A következő vasárnap a plébános a szószékről kiprédikálta a történeteket és leszólt az érintettnek, hogy addig nem folytatja a misét, amíg ő a templomban van.

Erre Péntek Mihály így válaszolt:

– Sz...k a ceremóniára!

És távozott a miséről.

Teltek a hetek. A harmadik vasárnap már nem állhatta meg a plébános szó nélkül, misére menet megszólította az érintettet:

– Péntek Mihály! Be lehetne ám menni misére!

Péntek Mihály ahhoz kötötte a bemenést, hogy többet nem fog róla beszélni az atya. Ekkor kibékültek. A legnagyobb fájdalma a papnak ugyanis az volt, ha valaki nem ment el a misére.

Borsodi József volt az előimádkozó, mikor egy vendég pap tartott vasárnapi nagymisét a faluban. A misét követően az akkori sekrestyés, Bakodi Lajos humoros ember lévén, gondolta megvicceli az előimádkozót.

Mondja neki:

– Te Jóska, itt van ez a vendég pap! Képzeld el, azt mondta, hogy a délutáni litániára korán eljön, megnézi és meghallgatja az előimádkozót, mert ilyen érces hangú és jó imádkozó emberrel még nem találkozott!

Jóska bácsi kihúzta magát, nem szólt semmit, eltávozott a templomból, de köztudott volt az előimádkozói hiúsága. A délutáni litánia kettő órakor kezdődött, de a Jóska bácsi már fél kettőkor mondta az imádságokat, úgy, mint a gép. Három imádságos könyv volt előtte kirakva, szinte harsogott. Kettő óra, beharangozás. Jóska bácsi csak mondta és mondta az imádságokat. A ministráns csengetett, de az előimádkozás csak nem maradt abba. Ekkor Perlaky plébános úr, aki a litániát valójában tartotta, erélyesen utasította az imádkozás abbahagyására. Az előimádkozó szintén erélyesen visszakérdezett:

– Hát a vendég pap hol van?

Mire a plébános:

– Jóska, Jóska, hát hol lenne már? A déli vonattal elutazott!

Borsodi József előimádkozó a sekrestye felé fenyegetett majd a következőket mondta:

– Kecske, kecske becsaptál!

Bakodi Lajos sekrestyést, szabó lévén ezzel a névvel illették. A litániára összegyűlt hívek majd kiestek a padokból, úgy nevettek a történeteken.

Sokszor viccelődtek egymással, de mindig harag nélkül.

Szintén Borsodi József előimádkozói működése idején történt a következő eset. Mivel Osló búcsújáró kegyhely volt, ezért sok községből zarándokló hívő emberek mentek gyalog az Osló templomhoz. Útközben imádkoztak és énekeltek.

A szárföldi processziót (szárföldiesen porosekciót) mindig az előimádkozó volt köteles vezetni, aki szigorúan 5 méterrel a menet előtt haladt a feltámadt Krisztus

szobrot a kezében tartva. Hol imádkozva, hol énekelve adta a zarándokló szárföldieknek a vonulási miheztartást. Őt követték a templomi zászlókat és kereszteket vivő hívek, szigorúan követve a Jóska bácsi utasításait. Útközben elkezdett az eső szemerkélni, ezért a Jézus szobrot az előimádkozó a kabátja alá rejtette. Így érkeztek be Oslí községbe, ahol már százával álltak a beérkezett zarándokok, a tömegből valaki hangosan megjegyezte:

- *Oda nézzetek, a szárföldieknek még Jézusuk sincs!*

Erre az előimádkozó előkapta az elrejtett szobrot, és magasan a feje fölé tartva erélyesen kiválaszt a tömegnek:

- *Hááááát ez miiicsoda, kuutya?!*

És még hangosabban énekelve vezette a szárföldieket a templomhoz.

Még egy történet Borsodi József előimádkozó időszakából. Szintén Osliba vezetett processziót, amikor úgy hozta a sors, hogy a kapuvári processzióval szinte egyszerre közelítette meg a falu előtti kereszteződést a két zarándoklat. Jóska bácsi hangosabb ének ütemet diktált, erre a kapuváriak is „rázendítettek”. Jóska bácsi hátraszólt:

- *Hangosabban!*

A kapuváriak csak nem engedtek. Beérkezett a két zarándoklat az útkereszteződésbe, és a szárföldi előimádkozó még erélyesebb utasítást szórt a hívek felé:

- *Hangosabban a szent...t, mert leénekelnek bennünket ezek a bicskások!*

Az 1952-es száj- és körömfájás idején a falut teljes egészében lezárták, a falu északi határában az Osliba vezető útra egy sorompót is telepítettek, és őrséget is vezényeltek ki a faluból. Szigorú utasítás volt kiadva: a faluba se ki, se be senki. Még fapuskát is viselt a sorompóőr. (Nem szabad elfeledni, hogy a Rákosi rendszer kellős közepén vagyunk.)

Oslí felől egy személyautó érkezett az őrhelyhez. Az őr a kiadott utasítás értelmében feltartóztatta az autót és erélyesen megtagadta a faluba való bemenetet. A gépkocsiban járási ellenőrök ültek, akik a járvány miatt elrendelt intézkedéseket jöttek ellenőrizni. A kivezényelt őr nem engedett, ragaszkodott a kiadott utasításhoz, senki se ki, se be nem mehetett! Az egyik utas bemutatkozott:

- *Dr. Korzenszky László állatorvos vagyok, és ellenőrizni jöttünk a községbe, értse már meg ember!*

Mire a kivezényelt őr:

- *Engem nem érdekel, ha Korzeki, ha nem Korzeki! Ide a lábukat be ne merjék tenni, mert mindegyiküket, ahányan vannak, mind agyoncsapom!*

Így az ellenőrök kénytelenek voltak visszamenni Osliba, telefonon egyeztetni a községi vezetéssel és Kapuvár felől tudtak csak a faluba ismét visszajönni.

A következő történet tragikomikus, a végkifejlet tekintetében inkább tragikus.

A kulák üldözés idejében történt. A kulák bélyegzett vitéz Péntek Sándort beinvitálták a tanácsházára. Ő, ahogy illett, bekopogott az ajtón, és már bent is volt az irodában, ahol szembe találta magát több sorstársával. Őket az illetékes járási elvtársak már kezelésbe vették, kit így, kit úgy hagytak helyben. Ahogy belépett vitéz Péntek Sándor magyar szokás szerint köszönt a következőképp:

– *Adjon az Isten!*

A fő elvtárs már neki is esett Sándor bácsinak, igaz csak szidalmakkal:

– *Te rohadt büdös kulák! Még itt is az Istent mered emlegetni?!*

Sándor bácsi, mintha mi sem történt volna, folytatta a belefojtott köszönést:

– *Bort, búzát, békességet, mert ha ez lesz, akkor ebben az országban jó világ lesz!*

Az elvtárs megint legorombította. A következőket mondta:

– *Te mocskos kulák! Ha a Rákosi elvtársnak lennék, minden kulák haját szálanként tépetném ki!*

Így válaszolt Sándor bácsi, a bajsza alatt hamiskásan mosolyogva:

– *Hát akkor is több maradna, mint amennyi a Rákosi elvtársnak van!*

Erre a fő elvtárs intett a fejével és két verőlegény már vitte is a szomszéd helyiségbe. Később Sándor bácsi elmondta, hogy kétszer húzták el a „nótáját” a verőlegények, még az alsó gatyá is elszakadt rajta, azt sem tudta eldönteni, hogy bevizelt-e, vagy a másik dologgal lett tele a nadrágja.

Az 1956-os forradalom idején a nyugatra menekülés időszakában történt a következő eset. Egy szárföldi fiatalembert a szülei Kapuvárra küldtek, hogy hozzon a családnak kenyeret. El is ment kerékpárral, de a menekülők vagy talán a kalandvágy elsodorta nyugatra. Később a Szabad Európa Rádió üzeneteket közvetített, a menekültek így tudtak hírt adni az itthoni hozzátartozóknak szerencsés megérkezésükről. Az üzenő bemondta, hogy ki ő, hol van, kinek és hova üzen. A történetben szereplő szárföldi az alábbi üzenetet mondta a mikrofonba:

„*Kedves hozzátartozóim én már a jó világban vagyok. A biciklivel nem tudom, mi lett, a kenyeret meg ne várják!*”

Az üzenet el is jutott a hozzátartozókhoz, így tudták meg, hogy nemcsak a kenyeret várják hiába, de még a kerékpár is odalett.

A következő történet a beszolgáltatás és a padlás lesöprés időszakában történt. A következő felirat volt kiemelten felfestve a gazdaság irodájának a tűzfalára: ÉLJEN A

VIT³¹! A mezőre induló emberek egy nagyobb csoportja hangosan azon tanakodott, hogy mit is jelenthet az a felirat, hogy VIT.

E tanakodás közepette ért oda egy szárföldi, szintén dolgozni induló ember az irodához. Kérdezték tőle, hogy vajon mi lehet a felirat jelentése, mire ő a következőket felelte:

- Szamarak, hát nem tudjátok mit jelent?! **Viszik az idej termést!** Meg még azt is jelenti, hogy tavaly is így vitték!

A tanakodó emberek kényszeredetten belenyugodva sorsukba, káromkodva elindultak dolgozni. A feliratot megfejtő meg mosolygott hamiskásan, de azért a rend kedvéért káromkodott egy jó magyarosat.

A háború végén, a nyilas regnálás időszakában a helyi pártszolgálatosok ellenőrizték a lakóházakat és a hozzá tartozó létesítményeket. Így kerültek az egyik lakóházhoz. A gazda az udvar közepén állt, az ellenőrző közeg szabályosan bement az udvarba és köszönt:

- Kitartás!

A gazda visszaköszönt:

- Hát csak tartsatok!

Majd kérdezte a közeget, hogy mi járatban vannak.

- Jöttünk ellenőrizni a latrinát – mondta az egyik közeg.

- Mit akartok ti ellenőrizni?! – kérdezte a gazda értetlenségének adva kifejezést.

- Hát a WC-t ellenőrizzük!- válaszolták.

A gazda hátramutatott az udvar hátsó sarkában lévő agyongyötört, düledezőben lévő építményre.

- Hát csak ellenőrizzék! – mondta.

A közeg szabályosan, ahogy az alaki szabályzat lefektette, fegyverszíjat meghúzva hátra vonult az objektumhoz, „balra át” -at végzett, a fegyvert súlyba helyezte és belépett a tákolmányba. Az ellenőrzés után kilépett, hátra arcot csinált, a fegyvert szíjra vette és visszavonult az udvaron lévő gazdához. A következő megállapítást közölte:

- Gyula bácsi! A latrinára több hangsúlyt fektessenek!

Erre a gazda:

- Ide figyelj, édes öcsém! Én 115 kilós vagyok, a feleségem 100 kilós, de a fiam is van 110 kilós. Ebben a faluban senki nem fektet akkora súlyt az árnyékszékre, mint mi! Megértetted öcsém?!

És a gazda választ nem várva faképnél hagyta az ellenőrző közeget.

³¹ VIT: Világifjúsági Találkozó rövidítése, a hidegháború ideje alatt a kommunista tábor propagandaeszközként használta a rendezvényt.

Epilógus

Örülök, hogy a tisztelt Olvasó elérkezett ehhez a fejezethez, örülök és bízom abban, hogy gazdagabb lett, ha mással nem is, de egy falu történetét megismerhette.

Megismerte Szárföld minden vonatkozásban sokszor gyötrelmes és nehézségekkel tarkított életét. Az évszázados történések nem voltak hiábavalóak, mert a falu és a benne élő ember fennmaradt! Fennmaradhatott, mert éltette hite, és mert mindig akadt olyan ember, aki lámpásként fényt, irányt mutatott neki. A szárföldi ember mindig megőrizte keresztény elkötelezettségét. Így volt ez a török megszállás idején, 1594-ben is.

Az 1700-as évektől új helyen éltek elődeink, a falu lassan kezdett terjeszkedni. A település lakói adakoztak és emléket állítottak az utókornak. Hit és elkötelezettség nélkül ez nem történhetett volna meg.

A szárföldiek kinyilvánították elkötelezettségüket az 1848-49-es szabadságharcban is, aminek hajsza híján áldozatul esett a falu bírása és papja. Elkötelezettségüket és hitüket 1869-ben is kifejezésre juttatták, kérésüket meghallgatván önálló plébánia létesítésére kaptak engedélyt. A falu előrelátását bizonyítja, hogy már 1880-ban intézményesen működött a tűzoltó egyesület. Nehéz időket élt át a falu, ennek ellenére elődeink adakoztak és építkeztek.

A nagy háború idején a szárföldiek nagy része önkéntesen vonult a harctérre, szinte gyermekként áldozták fel fiatal életüket.

Az őszirózsás időkben mérsékelten, de elutasítóan viszonyultak a falubeliek a nagypolitikához. A trianoni gyalázat után is hithűen és emelt fővel tudtak megmaradni nagyapáink, nagyanyáink, gyarapították községünket, és emléket állítottak a háborúban elesettekért. A kulturális élet területén is maradandót tudtak alkotni, eleink színdarabokat tanultak be és játszottak el nemzeti érzésüknek ilyen formában hangot adva.

A II. világháború időszakában szintén sok tekintetben hozott nagy áldozatot a falu. Bár fiataljai sorban estek el a harctereken, sosem tagadta meg a segítő kezet az ide menekülőktől.

A háborút követően ismét erőt próbáló újjáépítésbe kezdett a helyi közösség. Az államosítás időszakában a falu úgy tiltakozott, hogy szinte minden gyermeket beíratnak hittanoktatásra, és a legvadabb kommunista időkben sem volt hajlandó megváltoztatni történelmi utcaneveit. A megyében nincs még egy olyan község, amely ennyire ragaszkodott volna történelmi utcaneveire. Egyedülként a vármegyében a falu emléket állított Várady Árpád római katolikus győri püspöknek utcát elnevezve róla.

A nehézségek ellenére Rákosi pajtás időszakát is átvészelte a település. 1956-ban is kinyilvánította érzését és elkötelezettségét a szárföldi ember, de magára maradt minden tekintetben, végül csendben és beletörődve végezte mindennapi munkáját.

Az 1990-es éveket követően ki-ki a maga módján próbált és próbál boldogulni. Ma 2011-et írunk, az ófalu kialakulásától a napjainkig eltelt időszak 781 évet ölel fel. Nagy idő ez. Minket, szárföldieket, elgondolkoztatásra kell, hogy késztesse az elmúlt évszázadok, és tisztelettel kell emlékeznünk őseinkre. Jusson eszünkbe, hogy elődeink lába nyomát és verejtékét őrzi minden centiméter rög, jusson eszünkbe, hogy a nehézségek ellenére mi megmaradhattunk, és itt lehetünk SZÁRFÖLDÖN!

Szárföld, 2011. március 26.

*Bakodi László
A Szerző*

A Mi földünk

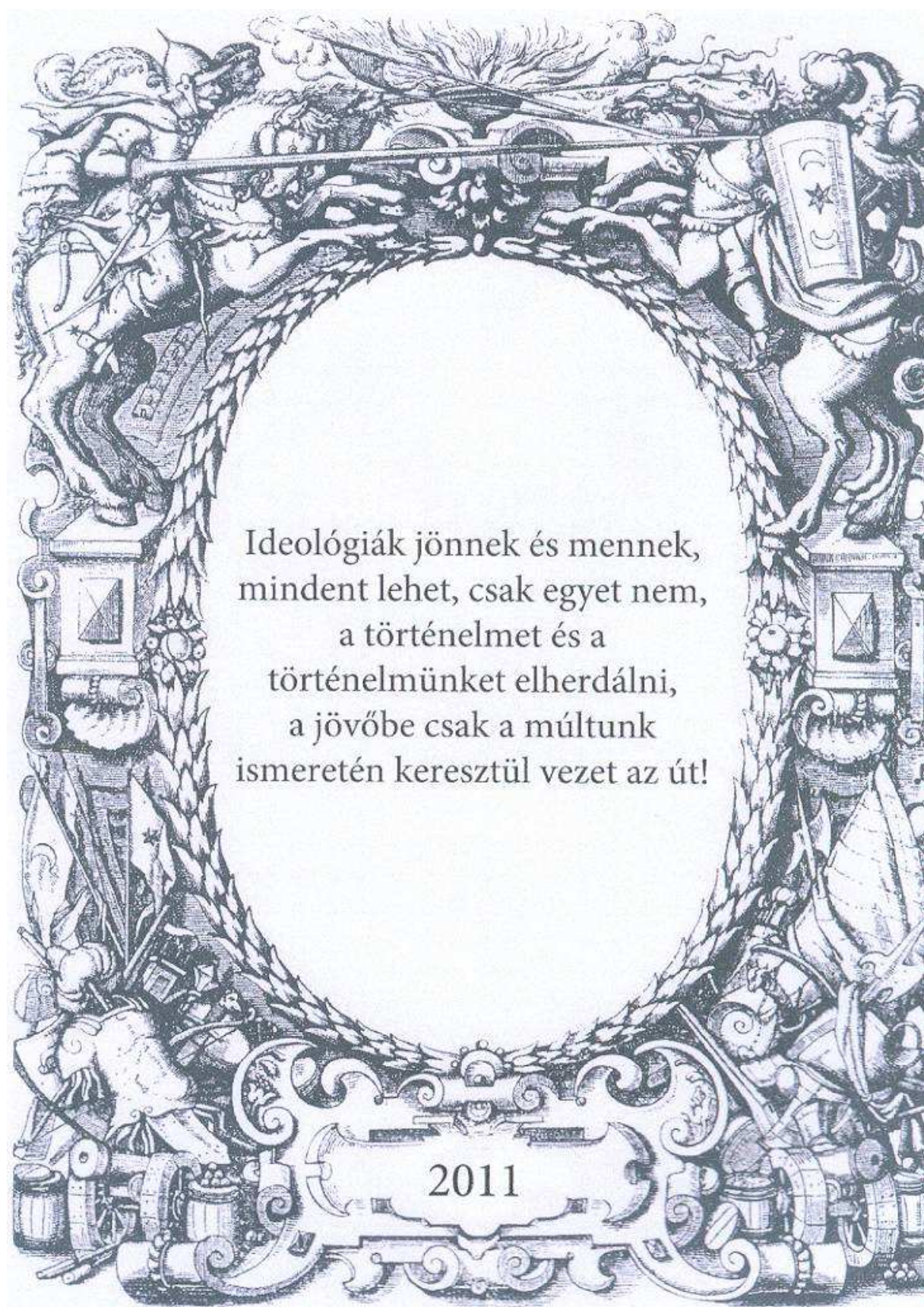
Ezen a tájon születtem én,
Ezen a földön éltek őseink.
Turul szállt felettünk,
Csillagunk volt Szent István király.
Pogányok voltunk s kereszténnyé lettünk,
Ezért maradhatott meg nemzetünk.
Nem engedem, nem engedem,
Hogy ez a föld másé legyen!

E földet őseimtől kaptam,
Itt ringott bölcsőm hajdanán.
Imára kulcsoltam kezem,
Itt tanított ministrálni a nagyapám.
Itt tanultam meg, hogy mit jelent,
Nemzetem és Hazám.
Nem engedem, nem engedem,
Hogy ez a föld másé legyen!

Ez a föld, minden rögje,
Vérrel áztatott, itt porladnak eleink.
Bár megcsonkították ősi testünk,
Meglátjátok véreim, egyszer minden
Magyar testvér hazatér.
Itt boruljon rám a szemfedél,
Itt mondjanak ősi imát felettem.
Nem engedem, nem engedem,
Hogy ez a föld másé legyen!

Szár föld, 2003.

Bakodi László

Szárföld képekben napjainkban

Szárföld Község Címere³²

Falunk légi fotója

³² Szárföld honlapjáról

A falu látképe déli oldalról

A sportpálya és környéke

Fő utcai részlet

A templom és környéke madártávlatból

A templom déli és haranglábi oldala

A templom belső tere (főhajó)

Ravatalozó

Polgármesteri Hivatal udvari része

Polgármesteri Hivatal homlokzati része

Az általános iskola főbejárata

Hősök emlékműve

Orvosi rendelő

Millenniumi park és a sporttér

Új utca: a Nyugati sor

Petőfi tér

A falun átvezető 85-ös főút és az üzletsor

Tartalomjegyzék

POLGÁRMESTERI AJÁNLÁS	5
ELŐSZÓ	7
HOL HELYEZKEDIK EL FALUNK A VILÁGBAN?	8
SZÁRFÖLD TÖRTÉNETE	8
FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉSE, NEVÉNEK EREDETE	8
UTUNK AZ ÚJ FALUIG	9
ÉLET ÚJ HELYEN	11
ÚJ IDŐK: AZ 1848-49-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC ÉS A FALU ÉLETE	15
ÚJ ÉVSZÁZAD	32
A NAGY HÁBORÚ HATÁSA A FALURA	39
ŐSZIRÓZSA KONTRA FEHÉR SZEGFŰ	49
ÚJ IDŐK	51
A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDŐSZAKA	77
ZŰRZAVAROS ÚTKERESÉS	95
FORDULAT?	95
VÖRÖS ZÁSZLÓT LENGET A SZÉL	96
ÉLŐ A GUMIBOTOT ELVTÁRSAK!	108
ÚJ SZELEK FÚJNAK?	110
RENDSZERVÁLTÁS KÉRDŐJELEKKEL?	116
URADALMI MAJORSÁGOK	118
SZÁRFÖLD UTCANEVEI	120
MOSOLYOGNI VALÓ TÖRTÉNETEK SZÁRFÖLDRŐL	123
EPILÓGUS	128
SZÁRFÖLD KÉPEKBEN NAPJAINKBAN	132
TARTALOMJEGYZÉK	141
FELHASZNÁLT IRODALOM	142

Felhasznált irodalom

Bakodi Ernő plébános – Bakodi Gyula – Bakodi Lajosné hagyatéka
Bakodi Jenő emlékiratai (Van-e Isten)
Béke poraikra dokumentumgyűjtemény (Bús J., Szabó P.)
Dokumentumok a győri egyházmegye életéből 1945–66 (Bendes F., Németh L.)
Egyházközségi irathagyaték
Eszterházy hercegi levelezés
Magyar Katolikusok szenvedései 1944–89 (Havasy Gy.)
Magyarország képes története (Csorba Cs., Esták J., Salamon K.)
Megyés püspöki levelezés
Sopron megyei középbirtokok XVI. századi története. S.sz. 1937
Soproni törvényszék úrbéri iratai
Sopron vármegye dicalis ill. regnicolaris összeírásai
Sopron vármegyei ismertető 1914-1934
Sopron vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvek
Veszteségi kartonok, temetőkataszteri nyilvántartás (Hadtörténeti Intézet és Múzeum Központi Irattár)

Bakodi László Szárföldön született 1957. december 25-én. Az általános iskolát szülőfalujában végezte el, majd Kleizer József kapuvári fodrásmesternél tanulta ki szakmáját. Más munkakörök mellett falujában 40 éven

keresztül tevékenykedett férfifodrászként. Sorkatonai szolgálatát a határőrségnél töltötte, majd a szakmájában eltöltött rövid idő után kérte felvételét a tűzoltóság állományába. 20 éven keresztül végezte tűzoltói hivatását, majd nyugállományba helyezték. Mindig szerette a történelmet, szívesen gyűjtött anyagot mind a hadtörténelemmel, mind a falujával kapcsolatban. Több írása is megjelent különböző szakmai folyóiratokban, lapokban (Határőr, Néphadsereg újság, Honvédségi Szemle, stb.).